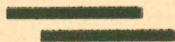
DR. J. KUPAS

LIKIMAS



1937

DR. J. KUPAS

LIKIMAS

KAUNAS 1937

Autoriaus leidinys; išleista 1500 egz.
Spausdino Akc. B-vės „Varpo“ sp.
Kaune, Gedimino 38.

TURINYS.

Problema.

Technika ir visi tikslieji mokslai gali didžiuotis paskutinių amžių išradimais ir nuolatine pažanga. Negyvosios gamtos mokslas atidengė medžiagų santykiavimo dėsnius, išstudijavo iš vienos pusės be galo mažą atomų ir molekulų pasaulį, iš antros pusės milžinišką dangaus kūnų pasaulį, susekė jų judėjimo kelius.

Technika gali apskaičiuoti, kiek laiko kuris nors įrankis žinomomis jo vartojimo sąlygomis gali išlaikyti, bet niekas negali nurodyti tikro paskiro žmogaus amžiaus ilgio, nes jis kartais auga ir tvirtėja dirbdamas, o suserga ir nyksta ilsėdamasis. Net gydytojas, stovėdamas prie ligonio lovos ir jį stebėdamas, labai dažnai net naudodamasis visais šių dienų mokslo išradimais, negali tikrai nurodyti, ar ligonis sulauks kitos dienos.

Koks milžiniškas skirtumas tarp medicinos ir, pav., astronomijos, kuri iš anksto gali tiksliai apskaičiuoti saulės, mėnulio užtemimo ar kitų dangaus kūnų reiškinių laiką, o niekas nesugeba išpranašauti paskiro žmogaus gyvenimo kilimo ir smukimo meto.

Nepasitaiko beveik tarp inžinierių ginčų dėl žmogaus bet kuriam kūriniui, pav., tiltui sustiprinti, vartojamų medžiagų vertės, o medicinoje beveik nėra tokių gydymo priemonių, dėl kurių nebūtų dviejų nesuderinamų nuomonių. Vieni yra šalininkai be galo mažų vaistų dozių, antri skiria dideles dozes, net sukeliančias intoksikaciją, vieni vartoja erzinamąją, kiti raminamąją terapiją, tačiau visur pasitaiko laimingų ir nelaimingų gydymo rezultatų. Ginčas tarp homeopatinės ir mokslinės medicinos nėra vien konfliktas tarp medicinos mokslo profanų ir žinovų, nes ir garsių akademikų tarpe atsiranda homeopatinio gydymo šalininkų. Pagaliau net liguistos idėjos, pav., visų ligų gydymas ilgu visišku badavimu turėjo šalininkų šių dienų gydytojų tarpe.

Gydymo priemonių nepastovumas, įvairių pažiūrų egzistavimas rodo, kad visais klausimais, liečiančiais žmogaus likimą, dar nėra tikro autoriteto, mokslas dar nesurado pastovaus taško savo pažiūroms paremti ir teisingo mato įvairių priemonių vertei nustatyti. Žmogaus likimo mokyme viešpatauja anarchija, kur kaip kas nori, taip žmogaus likimo reiškinius aiškina.

Seniau religinė moralė sudarė centrą, apie kurį sukosi gydytojo, auklėtojo ir visuomenininko siekimai. Plečiantis kultūrai ir labiau įsigalint moksliškai paremtoms idėjoms, buvo išstumtos religinės dogmos. Tačiau mokslas nepajėgė išspręsti moralybės problemų. Silpnesnio skriauda iš nusikaltimo virto pasididžiavimu, ištvirkimas — pramoga. Bauginimas venerinėmis ligomis nėra įtikinamas argumentas veržimuisi į palaidą gyvenimą sulaikyti, nes medicina žino pakankamai priemonių užsikrėtimui išvengti, o susirgus yra vilties laimingai pagyti. Gyvename moralybės krizę, pereinamąjį periodą, kada senieji dorovės įstatymai nebeteko visuomenės pasitikėjimo, o nauji dar nenustatyti.

Jei negalima matematiškai apskaičiuoti žmogaus amžiaus galo ir iš anksto numatyti jo minčių ir jausmų gyvenimo kilimo ir smukimų periodo, tai, gal būt, gyvių pasaulyje neegzistuoja jokio pastovaus ritmo, jokių nepakeičiamų dėsnių, iš kurių galėtume žmogaus likimą nuspėti? Gal mūsų gyvenimas yra vadovaujamas kažkokios nepaisančios jokių pastovių dėsnių laisvos valios, kuri nulemia paskiro žmogaus gyvenime įvairiausius netikėtumus? Gal žmogus tėra nereikšminga gamtos dulkė, nešiojama ir blaškoma dar nepakankamai ištirtos aplinkos, nuo kurios reiškinių priklauso džiaugsmas, laimės pajautimas, ašaros, ligos ir, apskritai, visi mūsų pergyvenimai?

I. Pagrindinis likimo dėsnis.

1. GYVULIŠKA ENERGIJA.

Gražių minčių yra išreiškę praėjusių amžių filosofai apie gyvenimo prasmę, žmogaus uždavinius ir žmogaus sielos likimą. Bet jų aš nekartosiu, nes nors ir nuostabios tai frazės, bet jų turinys dažnai nesiderina su tikruoju gyvenimu. Daug patikimesnės tos mintys, kurios prigijo plačiose masėse.

Yra viena mintis, kurią galima laikyti verta būti įrašytai šventojo rašto puslapiuose, kuri sako, kad žmogus iš dulkės kilęs į dulkę ir vėl pavirs. Tai šventi žodžiai, nes jie išreiškia mintį, kurios negali sugriauti ar pakeisti jokia mokslo pažanga ir žmonių žinojimo ir įsitikinimų evoliucija.

Iš negyvosios medžiagos pamažu susidarė komplikuota atomų ir molekulų kombinacija, vadinama organine medžiaga, iš kurios išsiplėtojo gyvoji substancija ir gyvių pasaulio vainikas — žmogus.

Yra žinoma, kad kiekviena medžiaga gali būti kieta, skysta ir dujinė, be to, materija dalinama į neorganinę ir organinę, bet paskutinioji mums tenka dar suskirstyti į gyvąją ir negyvąją medžiagą, ir pagaliau gyvoji medžiaga į augalinę ir gyvulinę.

Kai medžiaga pereina iš vienos būklės į kitą, įvyksta elementarinių dalių — atomų ir molekulų — santykiavimo pakitimai, susiję su energijos ištekliaus ir jos pasireiškimo formos pakitimais. Medžiaga, pereidama, pav., iš kietos formos į skysčius ar iš skysčių į dujas, paima į save energiją, o grįždama į ramybės stadiją vėl ją atiduoda aplinkai. Nuostabiai teisingas įstatymas viešpatauja negyvoje gamtoje, kur kiek šilimos kalorijų medžiaga betirpdama pasisavina, tiek pat sustingdama atiduoda. Nė viena milijoninė kalorijos dalis šiame kitėjime nebūna nuslėpta ar negrąžinta aplinkai.

Visa gyvija būdinga gamtos procesų įvairumu. Gyviuose sutinkama įvairiausių rūšių fizinių ir cheminių pakitimų, ištirtų ir dar neištirtų reakcijų, kur nuolat viena medžiagos forma pereina į kitą, kur energija pasireiškia visomis galimomis formomis. Gyvių pasaulyje pastebima keletas medžiagos formų pakitimų, nesutinkamų neorganiniuose kūnuose. Ten nuolat vyksta čia negyvosios medžiagos perėjimas į gyvąją, augalinės į gyvulinę, čia gyvulinės ir apskritai gyvosios medžiagos nykimas, iš kurios lieka tik minima „dulkė“.

Visi medžiagos formos pakitimai susiję su tam tikrais energijos reiškiniais. Būtų galima studijuoti, koki energijos reiškiniai seka negyvosios medžiagos perėjimą į gyvąją, bet mūsų uždavinys atvaizduoti žmogaus likimo dėsnius, o žmogaus gyvenimas prasideda tik iš augalinės medžiagos, susidarius gyvuliškai substancijai, ir žūva, kai visa gyvulinė medžiaga vėl grįžta į augalinę būklę.

Šių pakitimų metu jau negalima kalbėti vien apie šilimos energijos sukaupimą ar išskyrimą, nes pasireiškia įvairiausios energijos formos, kurias paprastomis tyrimo priemonėmis išmatuoti yra neįmanoma.

Kol vaisius bręsta motinos kūne, jame sunku susekti gyvuliškai energijai būdingų reiškinių. Nors jo širdis plaka, ir antroje nėštumo pusėje pasireiškia aktingi judėjimai, bet kai kurie augalai taip pat sugeba atlikti paprastesnius judėjimus. Tik vaisiui gimus pasireiškia pirmos neabejotinos gyvuliškumo žymės, kai jame pabunda jausmų pasaulis, atsiranda afektai.

Ar naujagimis gyvens ar negyvens, visų pirma priklauso nuo gyvuliškos energijos pasireiškimo. Juo daugiau naujagimis turi gyvuliškumo, juo energingiau ir triukšmingiau reaguoja į aplinkos erzinimus, juo labiau iš tokio naujagimio galima laukti tvirtos asmenybės. Paprastai pirmieji naujagimio jausmai ir energija pasireiškia riksmu ir judesiais. Naujagimį pirmas po gimimo minutes erzina jam dar neįprasta aplinka, ir jis gyvai reiškia savo nepasitenkinimą. Juo garsiau naujagimis išrėkia, juo daugiau paprastai jame randasi gyvuliškos energijos, juo ramiau galima žiūrėti į jo ateitį.

Jei naujagimis nešaukia, tai jame nepasireiškia gyvuliškumo žymių, ir kiekvieną minutę jame gali užgesti gyvybės

žymės. Toks likimas laukia silpnus, nepakankamai išsiplėtojusius ar kokia nors sunkią ligą iš tėvų įgijusius naujagimius.

Augančiame vaike didėja gyvuliškos medžiagos kiekis, tačiau gyvuliškos medžiagos augimas neina paraleliškai su kūno svorio prieaugiu. Gali būti žmogus sunkaus svorio, bet visiškai silpnas, apsnūdęs, su neryškiai išreikštomis gyvuliškos energijos žymėmis, gali būti mažo ūgio, lengvo svorio, bet pilnas energijos, su gerai išreikštais afektais ir ilgu amžiumi. Sekant žmogaus jausmus ir afektus, galima įsigyti supratimą apie jo gyvuliškos medžiagos ir energijos išteklius.

Čia iškyla klausimas, kurias mūsų organizmo medžiagas reikėtų laikyti augalinėmis ir kurias gyvulinėmis.

Žmogaus organizmo veikimo mokslas skirstomas į augalinių funkcijų fiziologiją, kuri apima kraujo apytakos organus, liaukų veikimą ir kitas gretimas sritis, ir gyvulinių funkcijų fiziologiją, kuri moko apie raumenų darbą, nervų sistemos ir jutimų organų veikimą.

Mes negalėsime šiuo suskirstymu pasinaudoti, nes, pav., raumenyje taip pat reiškiasi augaliniai procesai, kur gali pasireikšti gyvybės žymės be afektų dalyvavimo. Išpiovus iš kūno raumenį, galima tam tikrose sąlygose jį išlaikyti gyvą ir priversti funkcionuoti, nors joks skausmo ar džiaugsmo jautimas daugiau jame nepasireiškia. Priešingai, su grynai gyvuliniais reiškiniais glaudžiai susijusi vidinės sekrecijos liaukų funkcija, kuri iš dalies nulemia žmogaus organizmo aktingumą, atsparumą prieš išorinius pakenkimus, afektų pasireiškimo laipsnį ir jausmų patvarumą.

Žmogaus likimo paslaptis glūdi pačiame organizme, jo gyvuliškosios medžiagos ir energijos kiekyje.

Kai žmogus džiaugiasi ar liūdi, pyksta ar juokiasi, jame pasireiškia atitinkama energija, kuri turi įtakos mūsų organizmo funkcijoms. Jau *Kantas* yra minėjęs, kad egzistuoja mūsų organų veikimą slopinantieji ir žadinantieji afektai. Taigi yra gyvuliniam pasauliui būdinga energija, kurią pajuntame jausmų antplūdžio formoje, kuri nepasireiškia augaliniam ir neorganiniam pasauly. Ši energija išteka iš mūs aukščiau minėtos gyvulinės medžiagos, savo komplikuotumu stovinčios aukščiau už visas kitas medžiagas.

Šilimos energijos mokslas nustatė jos dėsnius, atrado matavimo priemones, elektros mokslas atskleidė naujus gamtos jėgų mokslo horizontus, nurodydamas elektros energijos pasireiškimo dėsnius, atsiradimo sąlygas, matavimo vienetus ir, svarbiausia, nurodė, kaip šias gamtos jėgas suvaldyti ir, esant reikalui, pasigaminti ir naudoti.

Man tenka kalbėti apie sekančią gamtos energijos formą — gyvulišką energiją — ir atvaizduoti jos pasireiškimo dėsnius. Nors neturime mato šiai energijai išmatuoti, nors negalime jos eksperimentiškai pasigaminti, nes ji kyla tik iš gyvo organizmo, bet tas nekliudys nurodyti jos veikimo dėsnius. Mano mintys nėra eksperimentiško darbo vaisius, ir skeptikas lengvai galės vėliau nurodytais dėsniais paabejoti, bet kam rūpės tiesos pažinimas ir tas ritmas, kurio laikosi visi žmogaus pergyvenimai, skaitydamas šį darbą lengvai galės vieną savo pažinimo spragą užpildyti.

2. PATELIŲ LIKIMAS.

Gyvuliška energija pasireiškia įvairiomis formomis. Daug primityviškiau ji pasireiškia žemesniuose gyviuose, pav., vabzdžiuose. Jų jausmai yra primityvūs, tačiau ir juos sunku nustatyti, nes vabzdžių pergyvenimai mums yra neprieinama sritis. Vienas dalykas yra neabejotina, kad jie poravimosi metu patiria malonumo pajautimą. Natūrali šio malonumo pasekmė yra kiaušinių dėjimo skausmai. Jeigu įsivaizduosime vabzdį patelę, kuri, sakysime, be lytinių, jokių kitų pergyvenimų neturi, tai jos gyvenimo ciklas susidarys iš vieno malonaus momento ir iš vieno kančių momento, po kurio daugiau jausmų gyvenimo ciklas nesikartoja, ir vabzdys žūva.

Natūrali mirtis ateina pas tokį vabzdį tuomet, kai jo neigiami, arba skausmų, pergyvenimai susilygina su jo pirmajame periode buvusiais maloniais jausmais.

Poravimosi metu teigiama gyvuliška energija pasiekia kulminaciją, po kurios krinta žemyn, pereidama į nemalonių pojūčių pusę arba neigiamų jausmų fazę. Kiaušinių dėjimo metu patelė pasiekia neigiamų jausmų kulminaciją, po kurios pereina į amžinos ramybės, arba mirties, stadiją. Mirtis prasideda gyvuliškai energijai užgesus, kai

neigiamieji nemalonūs jausmai kokybiškai ir kiekybiškai susilygina su buvusiais teigiamais, maloniais pergyvenimais. Čia nė viena buvusi maloni sekundė nelieka „neatpirkta" atitinkamomis kančiomis, tarytum antgamtiška visa matanti ir žinanti būtybė užregistruotų visus nusikaltimus ir pareikalautų juos neutralizuoti prieš gyvenimo pabaigą.

Šis absoliutus tikslingumas nėra stebūklas, o neišvengiamas gamtos dėsnis. Kaip skystis, pereidamas vėl į kietą būvį, grąžina tiek pat energijos, kiek buvo jos paėmęs tirpdamas, taip gyvulinė medžiaga, pereidama į augalinį būvį, turi grąžinti vėl visą energiją įvairių jausmų formoje, kurią buvo sukaupus organizmo brendimo metu. Gyvuliškos energijos reiškiniai labai artimi elektriniams reiškiniams. Kaip žinoma, yra teigiama ir neigiama elektra. Elektros veikimas pasibaigia arba ji pereina į mirties būvį, kai viena elektros rūšis būna neutralizuojama absoliučiai lygiu priešingos elektros kiekiu.

Schematiškai šiuos gyvybės procesus vaizduojant, suprastintos patelės mirtis prasidės tuomet, kai teigiamų bangų plotas susilygins su neigiamų bangų plotu.

Gamtoje pasitaiko primityvių gyvių, kurių gyvenimas atitinka mūs nurodytą suprastintą jausmų ritmą. Yra vienadienių vabzdžių, ephemerida vadinamų, kurių larvės gyvena vandenyje, o išsivystęs sparnuotas vabzdys pakyla į orą. Kaip rodo pavadinimas, šie vabzdžiai gyvena labai trumpai, vidutiniškai vieną dieną, tačiau yra rūšių, kur vabzdys žūva po kelių valandų, bet pasitaiko ir po 2—3 dienas išgyvenančių. Larvės stadijoje jie maitinasi, kaip visi kiti gyviai, o išsivystęs vabzdys turi tuščią virškinamąjį traktą, ir alkio jausmas, ir skonio malonumas jam daugiau nebeegzistuoja. Jis savo trumpą amžių paskiria tik meilės džiaugsmui, kurį tuojau kompensuoja kiaušinių dėjimo ir žuvimo kančia.

Aukštesnieji gyviai ilgiau gyvena, ir jų seksualinės energijos pasireiškimo kreivė turi kitokią formą. Čia viešpatauja bendras visiems gyviams dėsnis, kad patelės apvaisinimo metu įvykstanti „nuodėmė" turi būti gimdymo skausmais „atpirkta". Tik stambesnių gyvulių patelės po pirmo gimdymo nežūva, nors buvusius teigiamus jausmus neutralizuoja neigiami, nes pakankami gyvulinės medžiagos ištekliai leidžia gimti vėl naujiems

teigiamos energijos antplūdžiams. Jų gyvenime vėl pakyla nauja džiaugsmo banga, paskui kurią neišvengiamai eina skausmingas atoslūgis. Taip šių patelių gyvenimo kreivė susideda iš keleto ar keliolikos bangų, kur naturali mirtis ištinka tuomet, kai teigiamųjų bangų plotas susilygina su neigiamomis bangomis.

3. GIMDYMO SKAUSMAI.

Jau Senajame Rašte sakoma, kad Dievas nubaudė Adomą ir Ievą už „uždraustojo vaisiaus nuskynimą". Nors ten nerasime tikro likimo dėsnių supratimo, bet Senojo Rašto autoriai jau nujautė „nuodėmių atpirkimo" būtinumą.

Tiems gyvuliams, kurių poravimasis vyksta ilgesnį laiką, ir gimdymo skausmai ilgiau pasireiškia. Žmonių tarpe galime sutikti įvairius tipus. Normaliai jauna moteris visų labiausiai pergyvena seksualinių santykių malonumą, ir jos pirmasis gimdymas duoda maksimalius skausmus. Dauguma dabartinių jaunų moterų jaučia didelius skausmus keliolika valandų, kartais kelias dienas, gimdo ilgą laiką, nerimaudamos, šaukdamos ir ašarodamos. Tai yra tiesioginis aukščiau buvusių panašaus efektingumo dažnų seksualinių pasitenkinimų vaisius.

Akušerijos mokslas aiškina, kad pirmo gimdymo didelis skausmingumas priklausąs nuo minkštų gimdymo takų kliudymo vaisiui išeiti, o pakartojamai gimdant jau minimi takai būna prisitaikę gimdymui, bet atsitinka, kad pirmas gimdymas praeina be didelių skausmų, o pakartojamai gimdančios jaučia nepakenčiamus ir ilgus skausmus. Prie pirmųjų priklauso nedaug seksualinio malonumo patyrusios moterys, prie antrųjų mėgstančios dažnai pasinaudoti prigimties duotais malonumais. Reikalingi vaisiui išstumti skausmingi gimdos susitraukimai galėtų greičiau praeiti, jei moteris vengtų dažnų seksualinių jausmų antplūdžių. Vaisiui kliudo išeiti ne vien takų siaurumas, bet ir aktingas vaginos aplinkos raumenų pasipriešinimas. Jų veikimą nulemia pasąmonis, kuriame lieka buvusių malonumų pėdsakai. Gyvuliai gimdo nepalyginamai lengviau, nes patelių lytinis gyvenimas yra visiškai tvarkingas.

Ilgesnį laiką gyvenant poroje ir moterims senstant, gyvuliškos energijos ištekliai mažėja, jausmų afektingumas silpnėja, ir tokių moterų pakartotini gimdymai žymiai lengviau praeina.

Kartais būna vadinamųjų šaltų, priešingos lyties atžvilgiu kiek abejingų moterų, joms uždrausto „vaisiaus nuskynimas" teikia žymiai mažiau malonumo, jų ir skausmai būna silpniau išreikšti.

Iš aukščiau nurodytų taisyklių žinome, kad gyvuliška energija, panašiai kaip elektrinė, nustoja egzistavusi tik tuomet, kai neigiamieji jausmai visiškai tiksliai neutralizuoja buvusius teigiamus, ir tik gyvuliškai energijai išsekus, išnyksta gyvybės žymės, ir gyvulinė medžiaga grįžta į augalinę, pagaliau į neorganinę būklę. Gal atrodo, kad tik stebūklų dėka galėtų būti tobulai suskaitytos ir skausmais prieš mirtį „atpirktos" visos žmogaus „nuodėmės", o aš sakau, kad stebūklas turėtų įvykti, jei kas numirtų, dar jam užtarnautų kančių neatkentėjęs, arba jei kas užšaldytų vandenį, iš jo fizikos dėsniais numatyto šilimos kiekio neatėmęs.

4. VYRŲ SKAUSMAI.

Įvairių gyvių patinėliai pasižymi instinktyvišku veržimusi prie nuotykių, susijusių su skausmo pajautimu. Gaidys, kalakutas, avinas ar kuris nors kitas vyriškos lyties gyvis kiekviena proga mėgina kariauti, ir toji kova duoda žaizdas ir kančias, kurios neutralizuoja malonius pergyvenimus.

Vyrai taip pat būdingi palinkimu į kovą, kurios rezultatas — žaizdos ir skausmai. Kam prigimtis neskyrė fiziologinės ligos, tas atitinkamu metu pats susiieško ligą. Kai kuriuose miestuose studentų tarpe moterų glamonėjimas laikoma būtinu vyriškumo požymiu bei pasididžiavimo šaltiniu, ten kartu gerbiama ir studentų fizinė kova, ir net laikoma gėda turėti randais neišmargintą veidą. Nors žmonės nežinojo likimo dėsnių, bet nujautė, kad moterų glamonėjimo džiaugsmas ir žaizdų kančios yra viena paskui kitą einančios jausmų bangos.

Sodžiuje vyrai mėgsta peštis. Jie mušasi ne todėl, kad vienas iš jų būtų geresnis ar blogesnis už kitą, ar kad kuo nors būtų nusikaltęs, bet todėl, kad jiems kovoti yra įgimta. Čia esminis dalykas yra kova, o kovos motyvai atsitiktinis veiksnys.

Vieni aiškina, kad karus sukeliąs tautos garbės gynimas, antri, kad ekonominių interesų priešingumas, o mažiausiai suklydo liaudis, tikėdama, kad karas Dievo duotas, nes biologinis

motyvas yra pati svarbiausioji paskirų asmenų, organizacijų ir tautų bei valstybių tarpusavio kovos priežastis.

Liaudies peštukų tarpe rasime tik lytiškai aktingus asmenis, kuriems žaizdos yra neišvengiamas ir dažnai pasikartojąs jų gyvenimo reiškinys. Silpnos sveikatos asmenys, kurie moterų nemyli, nuotykių neieško, lengvai žaizdų išvengia. Kiti fiziškai atrodo pakankamai sveiki ir tvirti, bet turi silpną prie priešingos lyties potraukį, ir mes jų nesutiksime šių kovotojų eilėse.

Primityvaus žmogaus kova su gyvenimo kliūtimis, kova su žvėrimis ir pagaliau kova su savo konkurentais suteikdavo jam pakankamai skausmo savo „nusikaltimams" neutralizuoti. Civilizacija išnaikino žvėris, žymią dalį pavojų ir primityvią kovą, teikiančią daug žaizdų, bet gyvybei mažai pavojaus. Moderniškas karas jau negali vaidinti senųjų kovų rolės, nes čia gali kovoti fiziškai silpni ir žūti skausmų nepatyrę.

Nors primityviškos muštynės išėjo iš mados, bet papročiai, mandagumas ir visi panašūs dalykai nė kiek nepakeičia automatiško „nusikaltusio" organizmo veržimosi prie kančios, žaizdų ir susirgimų. *Nesant išorinių žaizdų, jas pakeičia vidinės opos ir įvairiausi vidiniai skausmai.* Kartu su civilizacija didėja gydytojų skaičius, vaistų kiekis ir ligonių skaičius. Mums dabar suprantama, kodėl XX amžiuje, padidėjus gydytojų skaičiui, toli pirmyn nužengus gydymo ir tyrimo metodams, susirgimų nė kiek nesumažėjo. Reikia pripažinti, kad beveik išnaikintos kai kurios ligos, pav., raupai, grįžtamoji šiltinė etc, bet žmonijos kančios vis vien dažnėja, nes kartu su civilizacija progresuoja nesaikingas įvairiais malonumais naudojimasis.

Civilizuotas žmogus sąmoningai vengia visų galimų išorinių pakenkimų, todėl jo skausmų židinių susidarymas pereina į pasąmonio sferą. Yra ištisa eilė organų, kaip skrandis, virškinamasis traktas, kepenos, inkstai etc, kurių veikimas priklauso nuo pasąmonio. Kaip pavyzdį galiu paminėti skrandžio opą, kuri nemažai prikamuoja jos nešiotoją. Normaliai, jei gyvuliui ar žmogui kas sužeidžia skrandžio gleivinę, žaizda greit sugyja, nes pasąmonis tinkamai reguliuoja skrandžio kraujo apytaką, jo liaukų ir raumenų funkciją bei audinių augimą. Kai kurie žmonės reaguoja visai priešingai: čia nesužalotame ir iš-

lepintame skrandyje savaime atsiranda opa, sužadinanti daug skausmų, ir kai kurį laiką nerodo jokios tendencijos užgyti, nes pasąmonis taip reguliuoja visus procesus skrandyje, kad atsirastų išopėjimas.

Vienas astenikas, menkos mitybos ligonis, nesenai atvyko į ligoninę, skųsdamasis dideliais skausmais viduriuose. Ištyrus paaiškėjo, kad jis serga tipiška skrandžio opos forma. Paduodu ištrauką iš ligonio apklausinėjimo.

— Senai tamsta sergi?

— Jau 6 metai, kaip jaučiu skausmus, anksčiau buvau visai sveikas.

— Senai esi vedęs?

— Vedžiau prieš 6½ metų.

— Ar rūkydavai ir ar mėgdavai išgerti?

— Rūkydavau po 30 papirosų per dieną, alaus negerdavau, bet degtinę mėgdavau ir prieš metus ypač dažnai išgerdavau.

— Matai, tamsta rūkydamas ir gerdamas pakenkei savo skrandžiui...

— Bet, pone daktare, skausmams sustiprėjus, jau metai, kai alkoholinių gėrimų nevartojau ir mažiau rūkau, o skausmai paskutiniais metais buvo ypatingai dideli ir dažni.

— Gal tamsta anksčiau gydeisi, o dabar savo ligos negydai?

— Priešingai, pirmus 5 metus į gydytoją nesikreipiau, dietos nesilaikiau, tik kartais išgerdavau sodos, o jau metai, kai, skausmams sustiprėjus, visą laiką gydausi, laikausi dietos ir kitų gydytojų nurodymų, bet nepakenčiami skausmai kartojasi be jokio pagerėjimo*.

— Kaip reikalai su moterimis...?

— Šioje srityje nesijaučiu nusilpęs...

Kartais susidaro šlapimo ar tulžies takuose akmenys. Jie galėtų pasilikti skausmų nesužadinę, bet vieną dieną, dažnai be aiškios priežasties, pasąmonio vadovaujami prasideda sustiprinti minėtų takų susitraukimai, ir tuo būdu į akmenukų kraštus pats organizmas raižo savo sieneles, kas išprovokuoja žaizdeles, kraujavimą ir nepakenčiamų skausmų priepuolį. Iš kitos pusės fiziologija moko, kad net smailam daiktui pakliuvus į skrandį, dažnai virškinamasis traktas sugeba jį prastumti lauk be žymesnių sužeidimų.

Žmogaus organizmas kartais sugeba išvengti aiškių pavojų, o kartais be jokių pakenkimų išsiplėtoja sunki liga, nes atsiranda padidintas jautrumas nereikšmingų erzintojų atžvilgiu. Paprastos bakterijos, kurios čia skraido visur su dulkėmis, čia ramiai gyvena kiekvieno žmogaus žarnose, vienam asmeniui visiškai nepavojingos, antram prisideda prie sunkios ar net mirtinos ligos išsiplėtojimo. Kartais normaliai malonumą suteikiančių gėlių žiedai sužadina sunkiai išlaikomą dusu-

* Ligonis vartojo paskutiniais metais išgarsėjusius amino rūgščių preparatus, kaipo modernišką skrandžio opai gydyti priemonę.

lio (astmos) priepuolį. Priežastis suprantama: pribrendusioje dirvoje, kai pats organizmas veržiasi į ligą, pirmas atsitiktinis veiksnys gali duoti pradžią ištisam liguistų reakcijų ciklui.

Tas pats asmuo vienu metu nesiskaitąs su įvairiais pakenkimais, po daugelio atitinkamų pergyvenimų gali palikti labai jautrus anksčiau buvusiems nekenksmingiems veiksniams. Man prisimena vienas dramos veikalas, kurio herojus, vienos tautos vadas, nors vedęs, bet nesinaudojęs moteries malonumais, pasiryžo kovoti už savo tautos teises. Jo priešai mėgina jį pulti užnuodytomis strėlėmis, tačiau vadas drąsiai stovi, nes dar nėra nusikaltęs, ir jo priešai neišdrįsta jo paliesti. Tačiau vieną naktį žmona suvilioja herojų, ir jis tamsą praleidžia moteries glamonėjimuose. Rytą jis atsisako toliau kovoti. Jo draugai jį ragina nepasiduoti, nes didysis pavojus praėjęs — užnuodytos priešo strėlės jiems pavykę pakeisti neužnuodytomis. Tačiau vadas pareiškia, kad dabar, jam nusikaltus, kiekvienas daiktas yra pavojingas, ir jis toliau jau nebe vadas ir ne herojus.

Nors realybėje vienos nakties pergyvenimas nedaug paveikia žmogaus atsparumą, bet autorius šiais žodžiais parodė gilų gyvenimo tikrenybės nujautimą.

5. NEGIMDANČIOS MOTERIES LIKIMAS.

Gyvenanti su vyru, bet negimdanti ar nepakankamai gimdanti moteris jokiu būdu negali lygių gimdymui skausmų išvengti. Kartais vieton vaisiaus jos gimdo naviką. Yra žinoma viena gimdos navikų rūšis, vadinama submukozine mioma, kuri augdama užpildo gimdos vidų, sukelia jos traukimąsi ir kraujavimą. Gimdos susitraukimai gimdymo takais pamažu stumia priaugusį naviką lauk, išprovokuodami didelius skausmus ir kraujavimą. Taip moteris mėnesiais „gimdo" naviką, kol gydytojas peilio pagalba šį susirgimą likviduoja. Be šių retų susirgimų, dar moteris gali „gimdyti" tulžies pūslės ar inkstų akmenis, kur gaunami toki pat skausmai, kaip natūralaus gimdymo metu.

Bendrai šių moterų likimas, kaip ir jų papročiai, panašūs į vyrų. Jos mėgsta nuotykius, kovą, išorinės žaizdos joms nesvetimos, o kiek jose yra vidinių liguistų procesų, čia išskaičiuoti beveik neįmanoma.

II. Bendras jausmų ritmo supratimas.

1. JAUSMŲ SUSKIRSTYMAS.

Vieni žmogaus pergyvenimai yra susiję su periferiniais erzinimais. Aplinkiniai kūnai gali mums suteikti malonumą arba skausmą, erzindami mūsų kūno paviršių, malonų arba nemalonų įspūdį, pasiekdami akį šviesos spinduliais, žavėti arba atstumti, jaudindami garso bangomis. Šiuos su išoriniais jaudinimais tiesiogiai susijusius jausmus pavadinsime **periferiniais jausmais.** Nereikia manyti, kad šie jausmai lokalizuojasi išorėje, nes jaudinimas tampa jausmu tik tuomet, kai per nervus pasiekia centrinę nervų sistemą. Juos pavadinome periferiniais todėl, kad pirminis reiškinys yra nervų erzinimas periferijoje, o centruose pasireiškią jausmai yra šių jaudinimų tiesioginis rezultatas. Periferinių jausmų pavyzdžiu gali būti lietimo, skonio ir uodimo jausmai.

Antrą grupę sudaro **centriniai jausmai.** Čia jausmai gema centruose, netiesiogiai susiję su aplinkos reiškiniais, o kartais visai be sąryšio su periferiniais jaudinimais. Buvusių pergyvenimų prisiminimas sužadina pasitenkinimo ar nepasitenkinimo jausmą. Išoriniai reiškiniai gali sužadinti meilę ar neapykantą, viltį ar nusivylimą, bet čia nerasime proporcingumo tarp aplinkos jaudinimo ir centrinio jausmo. Periferinių jausmų atsitikimais, normaliomis sąlygomis periferiniam jaudinimui atitinka jausmo kokybė ir stiprumas, o centriniai jausmai, priklausomai nuo organizmo būklės, to paties išorinio erzinimo įtakoje, gali pasireikšti įvairiomis formomis ir nevienodu afektingumu.

Centriniai jausmai susiję su atitinkamais smegenų centrais. Kartais gyvuliniai procesai pasireiškia centruose, nors atitinkami periferiniai nervai nebūna jaudinami, tik, žinoma, silpnesniame laipsnyje. Galima būtų kalbėti apie centrinius lietimo malonumus, jei jausmai gimtų lietimo centruose, apie cen-

trinius regėjimo jausmus, jei regėjimo centruose gimstantieji vaizdai būtų lydimi malonių pergyvenimų, bet panašus suskirstymas centriniams jausmams netinka. Centrinių pergyvenimų atsitikimais kartu reaguoja įvairūs centrai, tik ne visi vienodai stipriai. Nusiminęs žmogus pergyvena centrinę kančią, nemalonūs praeities vaizdai gema regėjimo centruose, girdėti garsai skamba ausyse.

L. Müller, Head ir kiti autoriai mano, kad smegenų gilumos dalyje, vadinamoje thalamus, įvairūs jutimai įgauna savo emocinį atspalvį; čia atsiranda skausmo ir malonumo jutimai, o smegenų plutos centrai tarnauja tik jutimams pažinti ir lokalizuoti.

Kaip skausmo jausmas gali kilti iš įvairių kūno vietų, taip nemalonūs pergyvenimai gali būti susiję su įvairiais centrais, kas nulemia nemalonių afektų pobūdį. Procesai centruose sukelia atitinkamą kai kurių organų veikimą, iš kurių galima spręsti, kad paskiri nemalonūs pergyvenimai vyksta ne identiškose smegenų vietose. Pykstant pagreitėja alsavimas, padažnėja širdies plakimas, o nusiminus sulėtėja ir alsavimas ir širdies plakimas. Gėdos jausmas sukelia veido paraudimą, matyti tendencija nuleisti akis, užsidengti veidą etc. Vidiniai pergyvenimai atsiliepia į viso organizmo funkciją: į kraujospūdį, į liaukų sekreciją, raumenų tonusą etc, ir šiuos reiškinius studijuodami taip pat galėtume įsitikinti, kad nemalonių afektų pobūdis yra susiję su jų lokalizacija. Tą patį būtų galima pasakyti ir apie malonius vidinius pergyvenimus.

Jausmai tai gyvuliškos energijos pasireiškimas. Fizikoje žinoma keletas energijos formų, o gyvulinėje medžiagoje taip pat energija gali pasireikšti keliomis variacijomis. Nesigilindamas į smulkmenas pažymėsiu, kad egzistuoja dvi svarbiausios gyvuliškos energijos formos: periferinė ir centrinė, iš kurių kiekviena turi po dvi fazes: teigiamą ir neigiamą, arba malonią ir nemalonią. Šios fazės vadinamos jausmais, afektais ir emocijomis. Tuo būdu turime teigiamus periferinius (lietimo malonumas), teigiamus centrinius (svajonės, viltis), neigiamus periferinius (skausmai) ir neigiamus centrinius (baimė, nusiminimas) jausmus.

Jausmų pobūdis priklauso ir nuo jų fazės. Kartais jie yra pirminis reiškinys, naujos energijos bangos pirmasis simptomas, kitais atsitikimais jau ankstyvesnių pergyvenimų antroji neišvengiama fazė. Tiek teigiamieji, tiek neigiamieji jausmai gali pasirodyti čia pirmoje, čia antroje gyvuliškos energijos fazėje. Gėda yra nemalonus antroje fazėje pasireiškiąs afektas, kaip anksčiau buvusių ekvivalentiškai malonių pergyvenimų padarinys, o pyktis palyginamai dažnai būna pirminis nepasitenkinimo jausmas, iš kurio tiesioginė išeitis — būsimas pasitenkinimas. Jei nepasitenkinimo metu veržimasis į pasitenkinimą daugiau lokalizuojasi sąmonės srityje, kur kuriuo nors būdu nuskriaustas asmuo keršydamas ieško kompensacijos, sakome, kad šis žmogus pyksta. Jei nemalonaus pergyvenimo metu veržimasis prie kompensacinių pergyvenimų fiksuojamas pasąmonyje, tuomet sąmoningo noro keršyti negalima konstatuoti ir sakoma, kad tas žmogus yra nusiminęs.

Nors pyktis jį pergyvenantiems asmenims visuomet atrodo pirminės fazės afektas, reikalaująs atitinkamo pasitenkinimo, bet piktumas lygiai gali būti antrosios fazės afektas. Pagaliau dviejų žmonių tokiu pat vardu vadinami jausmai nėra visiškai vienodi nei jų intensingumo, nei jų lokalizacijos centruose atžvilgiu.

Gyvuliškos energijos fazes skiria tam tikras laiko tarpas, arba **jausmų** bangavimo **amplitūdė.** Jausmų amplitūdės ilgis būna labai įvairus: kartais kas minutė keičiasi džiaugsmas nusiminimu, o kartais tik po keleto metų pasireiškia „bausmė“ už buvusius „nusikaltimus“ ar „atlyginimas“ už „nuopelnus“. Vaikai ir silpni asmenys turi trumpą jausmų amplitūdę, suaugę ir atsparūs — ilgą.

2. GYVULIŠKOS ENERGIJOS MATAVIMO KLAUSIMU.

Kaip gyvuliškos medžiagos, taip energijos kiekis yra ribotas ir ne visuomet vienodas. Bręstant ir augant organizmui, didėja gyvuliškos medžiagos kiekis, organizmo patvarumas ir energija.

Kalbant apie energijos išteklius, reikia surasti kurį nors matą jos kiekiui matuoti, bet mes dar nemokame skaičiais išreikšti žmogaus afektingumo. Tačiau negalima užtikrinti, kad

kada nors nebus rastos tinkamos jausmų laipsniui nustatyti priemonės.

Yra netiesioginiai kai kurių reiškinių pažinimo metodai ir jais teks pasinaudoti. Atrodytų, kad iš kūno svorio galima spręsti apie gyvuliškos medžiagos ir energijos kiekį, bet lengvai išmatuojamas kūnas yra tik organinės medžiagos krūva, kur mes nežinome, kiek joje slepiasi gyvuliškos energijos. Gali žmogus sverti daugiau kaip 100 kg. ir gyvuliškos gyvybės reiškinių turėti ne daugiau kaip kelių metų vaikas.

Mediciniškai ištiriant organizmą ir nustačius svarbiausių organų, kaip nervų, širdies, plaučių, kepenų, inkstų, vidinės sekrecijos liaukų etc būklę, būtų galima orientuotis apie žmogaus pajėgumą ir gyvuliškos energijos išteklių. Tačiau ir šie tyrimo metodai negali tiksliai nurodyti žmogaus atsparumo, gajumo ir galimo amžiaus ilgio. Neretai iš pažiūros gražūs ir sveiki asmenys, kurių visi organai normališkai funkcionuoja, žūsta nuo pirmos ligos, kaip yra aprašę *Corman, Tissot** ir kai kurie kiti prancūzų autoriai.

Tačiau būtis nėra beviltiška: turime dar ketvirtą erdvės matavimą — laiką, kuris kol kas bus vienintelis matas gyvuliškosios energijos ištekliams nustatyti.

3. JAUSMŲ AMPLITŪDĖS ILGIS.

Jau anksčiau kalbėjome, kad jausmų amplitūde vadiname laiko tarpą tarp dviejų priešingų jausmų fazių, pav., laikas, skiriąs maksimalų meilės momentą nuo neapykantos kulminacijos, bus centrinių jausmų amplitūdė, laikas nuo maksimalaus seksualinių jausmų antplūdžio iki skausmų priepuolio bus periferinių jausmų amplitūdė.

Patelių teigiamų periferinių jausmų kulminacija būna užvaisinimo metu, o neigiamų — gimdymo metu. Čia natūrali amplitūdė lengvai konstatuojama ir visiems gerai žinoma, kad

* „L'observation enseigne en effet que les „forts" subissent des atteintes souvent plus grave que les „faibles", et que la croyance habituelle n'est pas en accord avec les faits". 2 pusl.

„C'est ainsi qu'ayant relevé de nombreuses observations d'infections pulmonaires, nous avons eu les formes les plus graves et les issues mortelles chez les plus „beaux" sujets". 96 pusl. Iš dr. F. Tissot darbo *„Prognostic et tempérament"* 1934 m.

mažų gyvuliukų nėštumo periodas yra trumpas, ir juo gyvulys didesnis, juo ilgesnis laiko tarpas praeina nuo užvaisinimo iki gimdymo. Vadinasi, juo didesnis gyvulys, juo didesnis gyvuliškos energijos kiekis ir ilgesnė seksualinių jausmų amplitūdė. Moterų ši amplitūdė lygi vidutiniškai 9 mėnesiams. Tačiau laikas yra labai reliatyvus dydis, nes per tą patį laikotarpį gali pasireikšti labai nevienodas pergyvenimų kiekis. Reikėtų nustatyti, kiek turi susikaupti vienos rūšies energijos, kad neišvengiamai turėtų pereiti prie priešingos rūšies pergyvenimų arba surasti jausmų prisisotinimo tašką, bet šis uždavinys kol kas objektyviai neišsprendžiamas. Pasitenkinsime esamų faktų konstatavimu ir jų interpretacija.

Juo dažniau ir ilgiau pergyvenama teigiamų jausmų fazė, juo greičiau pasiekiama neigiamos fazės kulminacija. Moteriai dažnai praktikuojant seksualinį pasitenkinimą ir būnant kiek silpnesnės kūno sudėties, dar nepraėjus 9 mėn. prisisotinama malonumais, ir prasideda skausmų fazė. Kartais atsiranda priešlaikinis gimdymas, bet dažniau pasireiškia pakartotinis vėmimas. Tuo būdu organizmas „gimdo skilviu“ ir neutralizuoja susikaupusius malonumus be nėštumo pertraukimo. Be to, kiekviena skausminga liga gali likviduoti prisisotinimą periferiniais malonumais.

Mažų vaikų energijos ištekliai yra nedideli, ir jų kiekvieną pasitenkinimą greitai seka nemalonumų fazė. Didesnių vaikų amplitūdė kartais būna lygi keletui dienų, kartais keletui mėnesių, bet visuomet išdykę vaikai, mėgstantieji visokius malonumus, jei įvairūs išoriniai sužalojimai, neutralizuoją malonius jausmus, nesikartoja, greit suserga skausmingomis ligomis.

Vyrai pasižymi palyginti ilga seksualinių jausmų amplitūde ir nemažais energijos ištekliais. Tačiau pasitaiko įvairių tipų. Gretinant kraštutinius tipus, vienų rasime labai trumpą periferinių jausmų amplitūdę, matuojamą minutėmis, kitų dešimtimis metų.

Prie pirmųjų priklauso **mazochistai**, kurie seksualinį pasitenkinimą pajunta tuoj po skausmų pasibaigimo. Jie dirbtinai ieško skausmų, kad pajustų periferinį malonumą. Kartais jie prašo, kad kiti juos muštų ar kitu būdu kankintų, kartais

patys kankinasi plakdamiesi, badydamiesi etc. *E. Kraepelin** aprašo vieną atsitikimą, kur mazochistas pamėgdžiojo nukryžiavimo kančias, nuogas prisirišęs svarsčius prie kojų su pritvirtintomis rankomis kabodamas ore ir šia proga pergyvendamas seksualinį pasitenkinimą.

Šie kraštutiniai tipai sutinkami labai retai, bet medicinos literatūroje yra aprašyti, tik šių reiškinių prasmė nebuvo teisingai suprasta.

Prie antros grupės priklauso stiprios sveikatos asmenys, kurie subrendę ilgą laiką laimingai gyvena be sunkesnių ligų ir nelaimių, tik prasidėjus senatvei kartu atsiranda po keletą ligų. Čia jiems gelia kaulus, čia skauda blauzdas, čia kartojasi nervų skausmų priepuoliai etc. Taip su mažomis pertraukomis trunka skausmų fazė, iki neutralizuojasi teigiami pergyvenimai ir išnyksta gyvuliška energija. Tuomet iš žmogaus belieka tik organinė masė.

Daug dažniau pasitaiko tarpiniai tipai, kur nesulaukus senatvės, jau dalis malonių jausmų būna skausmų neutralizuota, po kurių vėl gema naujų jausmų bangos. Geros gyvenimo sąlygos prailgina jausmų amplitūdę, skurdas — sutrumpina.

Vien iš periferinių jausmų amplitūdės ir prisisotinimo laiko negalima spręsti apie organizmo patvarumą. Gali būti periferinių jausmų trumpa amplitūdė, bet centrinių jausmų didelis talpumas ir negreitas prisisotinimas. Būdamas seksuališkai mažavertis, centrinių jausmų atžvilgiu gali ruoštis dideliems žygiams, kurių realizavimas, kaip antroji centrinių jausmų fazė, pasireiškia tik po daugelio metų. Priešingai, turintieji ilgą seksualinių jausmų amplitūdę gali būti mažaverčiai centrinių pergyvenimų srityje. Pastovumas ir kantrybė yra tikras centrinių jausmų gero talpumo ir netrumpos amplitūdės simptomas.

Jei bent vienos jausmų rūšies yra aukštas talpumas ir ilga amplitūdė, tai reiškia, kad organizmas turi pakankamai gyvuliškos energijos ir gali ilgai gyventi.

---

* E. Kraepelin. Psychiatrie, 1932 p. 1915 m.

4. PERGREITO PASENIMO KLAUSIMU.

Laikas yra reliatyvus dalykas. Tuo pačiu metu galima nevienodai atlikti darbo ir judėjimų ir turėti nevienodą pergyvenimų kiekį. Paimkime širdies plakimą. Suaugusio žmogaus ji gali plakti per minutę po 90 arba po 60 kartų. Jei kiekvienas susitraukimas būtų susijęs su vienodu energijos kiekio išeikvojimu, tai dažniau plakant širdžiai turėtų greičiau išsieikvoti energija, ir amžius būtų trumpesnis. Dramblys gyvena apie 180 metų, bet jo pulsas apie 25 per min., vadinasi, tris kartus lėtesnis už žmogaus pulsą. Nepretenduodami į tikslumą galime pasakyti, kad kai žmogaus amžius būna 60 metų, jo širdis tiek pat kartų yra plakusi, kiek dramblio per visą amžių. Reliatyviai žmogaus ir dramblio amžius nedaug skirtųsi, jei gyvenimo ilgį matuotume atliktų judėjimų skaičiumi. Pelės pulsas apie 600 per min., vadinasi, apie 8 kartus greitesnis už žmogaus pulsą; jos amžius apie 3 metai, vadinasi, pelės širdis per jos amžių tiek kartų suplaka, kiek žmogaus per 24 m.

Aplamai žinduolių tarpe dažnai pasitaiko, kad kuo mažesnis gyvulys, tuo jo širdis greičiau plaka, ir kuo dažniau plaka širdis, tuo tos rūšies gyvuliai gyvena mažesnį metų skaičių, nors gali pergyventi vienodą įspūdžių kiekį su didesniais ir daugiau metų gyvenančiais gyvuliais. Kai kurių trumpai gyvenančių vabzdžių sparnai lekiant suvirpa per sekundę po kelis šimtus kartų. Nepalyginamai daugiau jie atlieka judėjimų per parą, ir šis laiko tarpas reliatyviška prasme jiems yra pakankamai ilgas.

Jeigu paimti du vienokios konstitucijos ir su vienodais energijos ištekliais asmenis, tai iš jų tas turėtų trumpiau gyventi, kurio pergyvenimai bus afektingesni ir keisis greitesniu tempu. Absoliutiško taisyklingumo čia nerasime, bet neabejotinai žmogaus amžiaus ilgis, neskaitant daugelio kitų faktorių, priklauso ir nuo jausmų antplūdžių dažnumo. Jau liaudis yra pastebėjusi, kad žmogus po sunkių pergyvenimų ar po ilgos sunkios ligos kartais greitai pasensta. Kad stiprūs neigiami jausmai greičiau sendina, visiems žinoma, bet dar reikia žinoti, kad šie antros amžiaus pusės sunkūs pergyvenimai yra antroji buvusių panašaus stiprumo teigiamų jausmų fazė. Net silpną širdį turintieji asmenys, vengdami stipresnių jausmų

bangų, gali ilgai gyventi, o patvarių, bet dažnų ir afektingų nuotykių ieškotojų greitai gyvuliškos energijos ištekliai išsenka. Normalus, harmoningai išsiplėtojęs žmogus neieško per daug dažnai stiprių pergyvenimų. Jam nėra ūpo dažnai linksmintis, bet pavartojus alkoholio, gali atgimti snaudžianti energija. Taip šių nuolat savo organizmą alkoholiu persunkiančių asmenų gyvenimas yra smarkesnis, audringesnis, bet kartu ir žymiai trumpesnis už tokios pat konstitucijos ir prigimtos sveikatos negirtaujančius asmenis.

III. Periferiniai jausmai ir jų židinių lokalizacija.

---

1. SVARBI MOTERIŠKUMO ŽYMĖ.

Gyvuliška energija, gal būt, laikosi kitų, nepanašių į elektros ir šilimos energiją įstatymų, bet ir čia turime teisę kalbėti apie gyvuliškos energijos pasiskirstymo bei pasireiškimo vietą. Kalbėdamas apie gyvulišką energiją pirmiausia gvildensiu seksualinės energijos, kaip dažniausiai pasireiškiančio periferinio jausmo, klausimą.

Moteries maksimalūs teigiami periferiniai jausmai lokalizuojasi lytinėje sistemoje, iš kur malonumo jausmas spinduliuoja į aplinkinius organus ar sistemas.

Gyvulių patelių lytiniai organai ne kiekvienu metu gali būti stiprių malonumų šaltiniu. Tik retais protarpiais, stambesniųjų gyvulių dažniausiai per metus kartą, užeina neilgas potraukio prie priešingos lyties periodas, kai jos lytinių organų jaudinimas jai teikia stipraus malonumo.

Moterų prigimtis visai kitokia. Nors jos ne visuomet vienodai turi simpatijų vyrams, nes pasitaiko aistringų iki nesusivaldymo momentų ir pasibiaurėjimo visa kuo, kas yra vyriška, laikotarpių, bet dažnai moterys bet kuriuo momentu gali pasinaudoti seksualiniu pasitenkinimu.

Skausmai, kaip buvusių malonumų neišvengiama neigiamoji fazė, taip pat lokalizuojasi toje pačioje lytinėje sistemoje. Moteris gimdymo metu jaučia skausmus gimdoje, visuose gimdymo takuose ir aplinkiniuose organuose.

Moteris apibūdinama kaip trumpų kojų, ilgo liemens, plataus dubens, apvalių kaulų etc būtybė, bet prie jau aprašytų žymių reikia pridėti dar vienas jos fiziologinis ypatumas: malonumo ir skausmo pajautimas dažnai lokalizuojasi toje pačio-

je vietoje, arba, mūsų terminais tariant, abi moteries periferinių jausmų fazės dažnai pasireiškia tuose pačiuose organuose.

2. MĖNESINIŲ SKAUSMINGUMO PRIEŽASTIS.

Gimdymo skausmai neutralizuoja anksčiau toje pačioje vietoje buvusius malonumus. Moteries, kuri dažnai naudojosi prigimties duotais malonumais, reti arba visai nėsami gimdymai negali neutralizuoti padarytų „nuodėmių". Tačiau ir šiais atsitikimais neigiamosios periferinės energijos židiniai dažnai pasireiškia lytinėje sistemoje.

Moterys vidutiniškai kas ketvirtą savaitę turi mėnesines, kurios trunka 2—4 dienas. Jų metu dalis moterų pajunta nemažus skausmus žemutinėje liemens dalyje, o kitos keletą dienų būna beveik ligoniai. Taip prigimtis, leidusi moteriai dažnai žaisti seksualiniais jausmais, apdovanojo ir dažnomis, periodiškai besikartojančiomis skausmų progomis.

Tačiau dažnai ištvirkaujančios moteries ir šie periodiški, natūralūs skausmai negali neutralizuoti prisirinkusios teigiamos energijos. Šiais atsitikimais belieka tik viena jau iš anksčiau mums žinoma išeitis — liga, bet ir ligos židiniai dažnai lokalizuojasi moteries lyties organų srityje.

3. TRIPERIS IR JAM ARTIMI SUSIRGIMAI

Vienas iš paprasčiausių ištvirkavimo padarinių yra triperis (gonorėja), išprovokuojąs labai nevienodus pakitimus, kurių išsiplėtojimo laipsnis priklauso nuo dirvos palankumo, kurią paruošia anksčiau buvusieji seksualiniai pergyvenimai.

Užsikrėtus gonorėja po 2—5 dienų šlapimo ir gimdymo takuose prasideda uždegiminis procesas. Gleivinė dėl kraujo antplūdžio parausta, atsiranda padidintas jautrumas. Apskritai organizmas automatiškai veržiasi prie ligos ir kančių, ir moteriai reflektoriškai kyla noras dažnai šlapintis, ir kiekvienas šlapinimasis sukelia nemažus skausmus.

Liga trunka 1—2 mėnesius, gydoma išnyksta, o negydoma taip pat gali laimingai pasibaigti. Tačiau tinkamoje dirvoje bakterijos gimdymo takais gali paetkti į gimdą, iš ten į

jos priedus ir sudaryti pastovius infekcijos lizdus, arba, teisingiau tariant, pastovius skausmų židinius.

Pasinaudodama medicinos nurodytomis priemonėmis, ištvirkaujanti moteris gali apsisaugoti nuo gonorėjos bakterijų, bet ji negali pabėgti nuo jai skirtos ligos, jei tokio likimo ji yra nusipelniusi.

Jei nėra gonokokų, šlapimo takų uždegimą, šlapimo pūslės katarą ir įvairius moterų lyties organų susirgimus gali sužadinti ore, aplinkumoje, žarnose ir aplamai visur pasitaikanti banali infekcija. Kai šios bakterijos pradeda veistis moteries urogenitalinėje sistemoje, susidaro kiek skirtingas nuo gonorėjos ligos vaizdas, bet skausmai būna toki pat.

4. BEPRASMIŠKOS OPERACIJOS.

Kartais atsitinka, kad jokios bakterijos nepakliūva į urogenitalinę sistemą arba pakliuvę neranda tinkamų veisimuisi sąlygų, ir tuomet moteryje nerasime infekcinių lizdų, bet skausmai žemutinėje liemens dalyje lieka neišvengiami. Čia joms skauda žemutinę pilvo dalį, čia strėnas inkstų srityje, čia kurią nors kitą gretimą kūno vietą. Dėl šių skausmų kitos moterys pasidaro nedarbingos, dažnai kreipiasi į gydytojus, o turėdamos lėšų gydosi ligoninėse ar kurortuose. Gerai, jei skausmai lokalizuojasi strėnų raumenyse, tuomet gydytojas sako, kad moteris turi reumatinį susirgimą, vadinamą lumbago, ir skiria atitinkamą gydymą. Jaučiant skausmus giliau, moterų ligų specialistas ištiria lyties organus ir kartais randa, kad gimda nukrypus, o kartais net priaugus. Nors gimdos nukrypimas negali būti skausmų šaltiniu, nes organizmas prie tos padėties pripranta ir normaliai apie savo vidaus organų būvį nieko nežino, bet gydytojas, nežinodamas esminės moteries skausmų priežasties, minėtus pakitimus palaiko ligos kaltininku ir kartais moteriai pasiūlo operacijos būdu atitaisyti gimdos padėtį. Jei moteris sutinka, ji guldoma ant operacinio stalo, chirurgas prapiauna pilvą, atitaiso gimdos padėtį ir, kad ji vėl nenukryptų, ją prisiuva iš vidaus prie pilvo sienelės. Kartais, panaudojant kurį nors kitą operacijos būdą, gimda paverčiama į priekį, tačiau visais atsitikimais, nors gimdos nukrypimas atitaisomas, bet po operacijos viduriuose palieka didesnė netvarka, kaip buvo prieš operaciją.

Dažniausiai, po operacijos žaizdoms sugijus, moteris patenkinta išeina iš ligoninės, nes buvusieji skausmai būna sumažėję arba pranykę. Gydytojas knygoje ar ligos istorijoje pasižymi, kad gydymas davė gerus rezultatus ir su pasitikėjimu toliau šią gydymo priemonę vartoja.

Moteris, iškentėjusi operacijos metu padarytų žaizdų kančias ir tuo būdu neutralizavus visą ar dalį teigiamų seksualinių pergyvenimų, dabar pasijunta žymiai geriau. Laikinis nusilpimas ir ligoninės sąlygos jai padėjo periferinių malonumų išvengti, todėl kurį laiką skausmai nesikartoja. Bet po keleto ar keliolikos mėnesių, senoms „nuodėmėms" kartojantis, moteris vėl pajunta skausmus kažkur viduje, gilumoje, arti gimdos, kuriuos moteriai sunku tiksliai lokalizuoti, ir vėl pradeda lankyti gydytojus. Gydytojas iš naujo ieško ligos priežasties, kuri nesiduoda surandama. Atsitinka, kad dabar gydytojas įtaria esant apendicitą. Jei tik ligonė sutinka, ji vėl guldoma ant stalo, vėl prapiauna pilvo sienelę, suieško ir pašalina apendiksą. Apendiksą kartais randa visai nepakitusį, kartais kiek injekuotą, su nežymiais suaugimais. Po operacijos vėl ta pati istorija: aiškus laikinis pagerėjimas, nors po operacijos gaunama daugiau suaugimų, kaip buvo prieš operaciją, ir tolimesnis skausmų atsinaujinimas. Dabar moteriai atėjus pas gydytoją, tas kartais, naujos ligos nesuradęs, pasako, kad po buvusių operacijų atsirado pilvo organų sulipimų, kuriuos esą galima pašalinti operacijos būdu.

Jei buvusių periferinių jausmų skausmingoji fazė baigiasi vartojant bet kokį gydymą, ir dėl kurių nors priežasčių tolimesnis ištvirkavimas nesikartoja, tai moteries būklės pagerėjimas laikomas neabejotinu buvusio gydymo nuopelnu.

Medicinos istorijoje greta naudingų, nemažai pasitaikydavo ir beprasmiškų operacijų. Kiekviena nauja beprasmiška operacija pradžioje mediciniškoje literatūroje būna išpopuliarizuojama, nes duoda laikinį pagerėjimą. Praėjus keletui metų, po daugelio šimtų operuotų atsitikimų, pagaliau paaiškėja, kad minėta operacija nieko gero neduoda, ir ji pamažu netenka gydytojų pasitikėjimo. Tačiau vieton senų operacijų siūlomos naujos, kurios vėl vartojamos keletą ar kelioliką metų, ir taip medicina iki šiol negalėjo šių nereikalingų operacijų išvengti. Žinodami likimo dėsnius, dažnai iš anksto galė-

sime pasakyti, kurios operacijos yra reikalingos ir kurios — beprasmiškas lėšų eikvojimas.

5. KITI MALONUMŲ IR SKAUSMŲ ŠALTINIAI.

Seksualinio pasitenkinimo šaltiniu, nors kiek silpnesnio laipsnio, gali būti bet kuri kūno vieta. Bučiavimasis dažnai panaudojamas kaip geidulių patenkinimo priemonė. Reikėtų laukti, kad po panašių žaidimų neigiamųjų jausmų židiniai turėtų susidaryti lūpose. Tačiau malonumo židiniai lokalizuojasi ne vien lūpose, bet ir kai kur giliau, gal būt, apskritai virškinamojo trakto pradžioje, kur ne retai pasitaiko įvairūs susirgimai.

Neretai moterys mėgsta, kad kas nors prisiliestų prie krūtų, ir jų tarpe neretai pasitaiko krūtų susirgimai, iš kurių galima paminėti krūties uždegimą. Iki šiol buvo manoma, kad naujagimio maitinimo metu į krūtį įtrinamos bakterijos, ir gaunama ilga ir skausminga liga. Švara buvo laikoma pagrindine apsisaugojimo priemone, tačiau krūties uždegimu suserga ir turtingos, visiškai higieniškai gyvenančios ponios, o sodžiaus moterys, kurios nežino pavojaus ir neturi laiko švarai palaikyti, dažniausiai šios ligos išvengia. Švara negali visiškai apsaugoti nuo banalios infekcijos, bet nėra paralelizmo tarp higienos sąlygų pagerėjimo ir susirgimų praretėjimo, nes jų priežastis ne vien banali infekcija. Vis besiplatinąs krūtų ir gimdos vėžys galėtų būti susiję̨s su moterų pasitenkinimui panaudojamomis priemonėmis ir vietomis.

Paskiros moterys malonumui panaudoja neįprastas, visai kitam tikslui skirtas kūno vietas, todėl jų ir susirgimai atsiranda panašiose vietose. Jas išvardyti dėl jų įvairumo yra neįmanoma. Galiu paminėti, kad kartais moterys mėgsta pirštais krapštyti vyrų ausų angas. Psichoanalitikas lengvai išaiškintų šio įpročio simbolišką reikšmę, bet aš, nenuklysdamas į pašalines sritis priminsiu, kad šių moterų tarpe pasitaiko pūlingas vidurinės ausies uždegimas.

Pasitaiko nemažai atsitikimų, kur ligos židiniai randasi malonumo jausmui neprieinamuose organuose, bet, kaip aukščiau minėjau, šių dienų moterų dalis dėl savotiškų papročių yra „suvyrėję“, ir jų gyvuliškos energijos židiniai laikosi kitų įstatymų, kuriuos išsiaiškinsime kalbėdami apie vyrus.

6. VAIKŲ IR VYRŲ SEKSUALINĖS ENERGIJOS ŽIDINIŲ VIETA.

Gerai žinoma, kad aistringiausiems seksualiniams jausmams prigimtis paskyrė lyties organus, tačiau kūno paviršius beveik kiekvienoje vietoje gali būti panaudotas maloniems pojūčiams.

Prisiliesdami konstatuojame aplinkinių kūnų kietumą, formą, didį, jų temperatūrą, ir šis lietimo jausmas paprastai mums nesužadina efektingų jausmų. Tačiau skausmo jutimas yra aiškus neigiamosios seksualinės energijos reiškinys, galįs pasireikšti kiekvienoje kūno paviršiaus vietoje. Noriu pažymėti, kad tos pačios vietos gali tapti malonių jutimų sūkuriais. Tam tikros temperatūros, kietumo ir paviršių formos konstatavimas kartais sužadina bet kurioje vietoje malonų jausmą, kuris atitinka susilpnintą seksualinį pasitenkinimą.

Vaiko, kol jis gyvių veisimosi klausimu nieko neišmano, arba tiki pasakojimu apie garnį, lytiniai organai nėra jo dėmesio objektu. Tačiau jau pirmomis gyvenimo valandomis, tik susidūręs su erzinančia aplinka, naujagimis patiria kančią, o vėliau vaikas taip pat dažnai susiduria su skausmo pajautimu, kai jis suserga, susižeidžia ar būna auklėtojų mušamas. Atrodytų, kad likimo teorija netikra, nes maži vaikai dažnai kenčia, kartais besikankindami ir miršta, lytinio subrendimo ir kompensuojančio pasitenkinimo nesulaukę.

Apie vaikų teigiamus jausmus, susilaikydamas nuo savo nuomonės, leisiu kalbėti psichoanalitikams, kurie yra šią sritį smulkiai išstudijavę.

Neurozių moksle rasime, kad, nekalbant apie vaikus, jau kūdikiai lyties organus nesąmoningai panaudoja pasitenkinimui savotiška onanizmo forma*.

Mažiems vaikams būdingas yra pasitenkinimas kai kuriomis kitomis kūno paviršiaus vietomis. Pirmais metais vaikai nuolat laiko žinduką burnoje, nors jie alkio nejaučia. Šis čiul-

* „Schon recht frühzeitig, noch in der Säuglingsperiode, stellt sich die Erregbarkeit des genitales als exogene zone ein. Das Kind verschafft sich durch dessen Reizung Lust. Wir verstehen darunter die von vielen Kinderärzten und nicht verblendeten Pflegerinnen beobachtete Säuglingsonanie". Iš H. Nunberg *„Allgemeine Neurosenlehre auf psychoan. Grund."* 1932 m. 44 pusl.

pimas jiems teikia malonumą ir kompensuoja jų pergyvenamus nemalonumus. Toliau, kaip sako psichoanalitikai, mažiems vaikams teikia malonumą anuso paviršiaus erzinimas išmatomis vidurių išsituštinimo metu. Be to, pasireiškia Edipo kompleksas.

Plačiau neapsistodamas prie psichoanalizės, noriu pažymėti tik du dalyku: jau mąži vaikai pergyvena ne tik skausmo, bet ir malonumo pajautimą; teigiamos gyvuliškos energijos židiniai gali susidaryti bet kurioje kūno vietoje.

7. SUŽALOJIMŲ PASEKMĖS.

Vaikai, kurių malonūs pergyvenimai yra silpni ir nepastovūs, jau kitą dieną po susimušimo jokių skausmų nejaučia, o pagyvenusiame ar sename amžiuje toks pat sumušimas sukelia savaitėmis ar mėnesiais trunkančius skausmus.

Kas nors man galėtų nurodyti, kad sužalojimo rezultatai priklauso nuo žmogaus audinių elastingumo, regeneracijos greičio ir t. t. Arteriosklerozikams dėl blogos audinių mitybos greitas pakenkimų atsitaisymas yra neįmanomas, bet ne būtinai po sumušimų, kurių pėdsakų gydytojas, panaudodamas rentgeną, laboratorinius tyrimo metodus ir paprastą apžiūrėjimą konstatuoti negali, pagyvenusiame amžiuje turi susidaryti ilgai trunką skausmai.

Yra ištvirkaujančių vaikų, kurie po nežymių pakenkimų palieka ilgais ir sunkiais ligoniais, yra ir tvarkingai gyvenusių ar savo „nusikaltimus" jau neutralizavusių senių, kurie po sumušimo ilgų skausmų nejaučia.

Organizmo augimą, žaizdų gijimą ir apskritai pakenkimų atstatymą tvarko autonominiai, trofiniai ir bendrai reflektoriniai centrai, kurie tiesiogiai nepriklauso nuo žmogaus norų. Šią visą tiesiogiai nuo norų nepriklausančių veiksmų reguliatorių sferą vadinu pasąmoniu.

8. REUMATINIŲ SUSIRGIMŲ KILMĖ IR EIGA.

Po sužeidimų bei pakenkimų automatiškai organizmas taip suderina atitinkamų organų veikimą, kad pakenkimas būtų kaip galima greičiau likviduotas. Tačiau gamtoje pasitaiko ne

vien apsisaugojimo, bet ir pabėgimo į ligą, arba paradoksinis, refleksas. Čia po sumušimo ar sužalojimo, užuot taisęs pakenkimus, pats organizmas skatina jų išsiplėtojimą. *Seitz** aprašė 38 atsitikimus, kur po sąnarių sumušimo ne tik gauta reakcija nenurimo, bet reflektoriškas kraujo indų išsiplėtimas, aktyvinė hiperemija ir kiti procesai persimetė į kitus sąnarius, ir susidarė tikras ūminis reumatas, kartais trunkąs keletą mėnesių.

Apskritai suaugusių asmenų ūminis reumatas yra pasekminis susirgimas, kur po mažiausio pakenkimo, dėl organizmo pasąmonyje liguistų procesų pribrendimo gaunama ilgai trunkanti liga.

Veikale „Ūminio reumato etiologijos ir patogenezės klausimu"**, pasinaudojant Vidaus Ligų Klinikos stebėjimais ir ligonių kraujo tyrimais, konstatuota didelė disharmonija tarp ūminį reumatą sužadinusio faktoriaus aktingumo ir reumatinių susirgimų audringumo ir užtrukimo. Ten, remiantis atitinkamais duomenimis, nurodyta, kad jokiais išoriniais pakenkimais, ar jie būtų trauminio, bakterinio, atmosferinio ar kitokio pobūdžio, negalima išaiškinti ligos audringumo ir ilgio priežasties. Dabar minėtas išvadas galiu papildyti, kad nei konstitucijos ypatumais negalima išaiškinti subrendusių asmenų ūminio reumato užtrukimo, nes tas pats asmuo vienais metais reumatu serga kelias dienas, o kitais metais keletą mėnesių. Priminsiu vieną tipišką reumatiką, kuris prieš vedybas po anginos susirgo ūminiu reumatu, bet liga truko tik 4 dienas, o 2 metams praėjus po vedybų šitas asmuo vėl susirgęs patenka į ligoninę, kur, gydant tinkamose sąlygose ir panaudojant visas reikalingas priemones, ūminis reumatas užtruko 4 mėnesius. Kartais reumatikai nurodo, kad jų reumatiniai skausmai tik po vedybų atsiradę arba sustiprėję ir padažnėję. Kiti nepastebi savo reumatinių nusiskundimų skirtumo tarp priešvedybinio ir povedybinio periodo, bet tokių asmenų vedybos nedaug būna pakeitę teigiamų periferinių jausmų antplūdžio dažnumą.

---

* Cit. Gerbaut, P. et Andermann, Traumatisme et rhumatisme articulaire aigu. *Rev. du Rhum.* 1934, 3 nr.

** Gyd. J. Kupčinskas. Ūminio reumato etiologijos ir patogenezės klausimu. Kaunas. 1937 m.

Tuo būdu ir šiandien, kaip tarp laukinių žmonių, egzistuoja išorinis pakenkimas, nulemiąs neigiamų energijos židinių vietą, kurių tolimesnis plėtojimasis priklauso nuo aktingo pasąmonio veikimo.

Kad egzistuoja atvirkščios, arba paradoksinės, organizmo reakcijos, vedančios į ligą, jau senai buvo gydytojų pastebėta ir medicinos literatūroje aprašyta, tik nebuvo žinoma šių reakcijų priežastis ir esmė. Būtų galima ginčytis, kurias reakcijas vadinti normaliomis, o kurias paradoksinėmis, nes ir šios paradoksinės reakcijos yra taisyklingų organizmo procesų padarinys. Bet prie šių terminų tikslumo ilgiau nesustosime.

Chroniški reumatiniai susirgimai taip pat dažnai išsiplėtoja po trauminių pakenkimų atsitiktinai susitrenkiant, darbo metu nuolat sunkiai sąnarius varginant ar kitokiu būdu jiems pakenkiant, jei dirva būna atitinkamai pribrendusi. 1936 m. „Revue du rhumatisme" 8 nr. buvo paskirtas traumos rolei reumatinių susirgimų etiologijoje ir patogenezėje nagrinėti. Visi šiuo klausimu rašę autoriai pripažino neabejotiną kūno sužalojimo reikšmę reumatinių susirgimų išprovokavime, jei dirva reumatiniams susirgimams būna paruošta. Dar priminsiu *R. Petrignani** pastebėjimą, kad vaikams kelio sumušimas beveik niekuomet neduoda blogų pasekmių, o tarp suaugusių retai pasitaiko, kad sunkesnis kelio sužalojimas praeitų nedavęs ilgalaikių pakitimų. Žinoma, visi minėti autoriai, teisingai konstatavę faktus, negalėjo nurodyti šių reiškinių priežasties.

9. ALERGINIAI SUSIRGIMAI.

Greta reumatinių negalavimų galiu paminėti alerginius susirgimus, būdingus aiškiu neproporcingumu tarp išprovokuojančių agentų ir ligos audringumo. Ekzema ir astmos priepuoliai gali būti šių susirgimų ryškiais pavyzdžiais, bet ir visais kitais tiek infekciniais, tiek neinfekciniais atsitikimais pasi-

* „Le genou est peut-être l'articulation la plus exposée aux traumatismes, mais, alors que chez l'enfant ceux-ci n'entrainent pour ainsi dire jamais de séquelles, chez l'adulte et le vieillard il est relativement rare au contraire qu'une lésion importante de cette région guérisse avec restitutio ad integrum". *Revue du rhumatisme*, 1936 m. 10 nr., 927 p.

taiko alerginės reakcijos. Vadinasi, visais atsitikimais pasitaiko čia sustiprintas, čia susilpnintas organizmo reagavimas į tuos pačius pakenkimus.

Alerginiais atsitikimais atsitiktinis išorinis pakenkimas, kaip neigiamos energijos fazės židinių vietą determinuojąs faktorius, neabejotinai pasitaiko. Ekzema atsiranda tose kūno vietose, kurios būna paliestos drėgmės, dažų ar bendrai bet kokių išorinių erzinimų. Astmos (alergiško dusulio) etiologijoje ir patogenezėje dar daug egzistuoja hipotezių ir problematiškų aiškinimų. Pasitaiko astmos priepuoliai dėl gyvulių ar gėlių dulkių erzinimo. Dulkės veikia kvėpavimo takų gleivinę, kurios jaudinimas paprastai sukelia čiaudėjimą arba kosulį, kitaip sakant, nervų ir raumenų, surištų su kvėpavimu, reagavimą, kaip savisaugos refleksą. Astmos priepuoliai tai organizmo modifikuotas ir prailgintas kosėjimo refleksas dėl padidinto organizmo jautrumo. Instinktyvinio pobūdžio teigiami pergyvenimai, liguistai ir beprasmiškai pratęsiami ir kartojami, išprovokuoja netikslingą refleksų modifikaciją ir pratęsimą, kaip organizmo kančios šaltinį.

Žinomas mokslininkas *Pasteur Vallery-Radot** tikrina, kad iki šiol nepavyko surasti padidinto organizmo jautrumo priežasties, bet dabar turėsime daugiau supratimo šiais komplikuotais gyvybės reiškinių klausimais.

Kitais atvejais astmos priepuolius išprovokuoja nors ir nežymus kvėpavimo organų pakenkimas džiovos bacilomis ar kuriais nors kitais susirgimais, bet visais atsitikimais pirminio sužalojimo principas lieka išlaikytas, kurio manifestacija priklauso nuo buvusių pergyvenimų.

10. VIDINIAI PAKENKIMAI.

Nežymūs pakenkimai paliečia daugumą organų, bet patologiniai procesai dažnai lokalizuojasi viename organe ar sistemoje. Konstitucija, įgimtas paskirų organų silpnumas ir kai kurie kiti faktoriai nulemia ligos židinių lokalizaciją.

---

* Pourquoi certains sujets se sensibilisent — ils à tel antigène, alorse que la majorité reste indiférente à ce même antigène? C'est là tout problème de la sensibilisation humaine qui jusqu'ici n'a pu recevoir de réponce satisfaisante". *Congrès Asthme,* 1932 m. 72 p.

Virškinamojo trakto nežymus pakenkimas netinkamu maistu ar gėrimu gali nulemti ilgalaikį skausmų pasireiškimą įvairių virškinamojo trakto susirgimų formomis.

Alkoholis gali nusilpninti virškinamąjį traktą, kepenas, širdį, kraujo indus, smegenis, inkstus ir visą eilę kitų organų ir, atsiradus dar kitiems faktoriams, duoti pradžią patologinių reakcijų ciklui.

Pagaliau svarbią vietą susirgimų raidoje užima centriniai pakenkimai, nuo kurių priklauso įvairių organų plėtojimasis ir veikimas. Sutrikęs centrų veikimas sukelia atitinkamų organų sutrikimą. Kai kurie susirgimai dėl atitinkamų centrų veikimo daugiau paliečia vieną kūno pusę kaip antrą.

Ūminis reumatas neretai ryškiau pasireiškia vienoje kūno pusėje, kaip antroje. Neretai buvusi trauma būna paskirų sąnarių stipresnio reagavimo priežastis, bet paskirų sąnarių trauma negali determinuoti visos pusės kūno jautrumo. Man rodos, kad mes nerasime patikimesnio reumatinių reakcijų mėtymosi išaiškinimo, kaip nervų įtakos teorija.

Ne sąnariuose reikia ieškoti reumatinių reakcijų mėtymosi priežasties, o atitinkamuose centruose, ir tie organai, kurie yra glaudžiai nervų sistemos ataugomis sujungti, dažnai būna to paties susirgimo paliesti.

*S. Marbais** eksperimentais stengiasi įrodyti, kad anafilaksija pasireiškia smegenų centruose, o periferinės alerginės reakcijos yra centrų veikimo padarinys. Kai dėl kurio nors bendro organizmo susirgimo liga lokalizuojasi vienoje kūno pusėje, ir, remdamies imuniteto, bakterijų virulentiškumo ir kitomis panašiomis teorijomis, mes negalime išaiškinti, kodėl patologiniai pakitimai nepasireiškia arba tik silpnai pasireiškia antroje kūno pusėje, *Marbais* sako, kad šiais atsitikimais tik vienos pusės smegenų centrai būna paliesti.

11. PRISISOTINIMAS SKAUSMAIS.

Žmogus visus teigiamus pergyvenimus stengiasi prailginti iki prisisotinimo, nusibodimo ir net pasibiaurėjimo.

Ar šis dėsnis galioja neigiamiems pergyvenimams, kurie

---

* Marbais, S. Théorie cérébrale de l'immunité et de l'anaphylaxie. Paris, 1934.

priklauso nuo mūsų pasąmonio, mes taip lengvai nustatyti negalime. Bet yra žmonių, kurie sąmoningai ieško neigiamų pergyvenimų. Prie jų priklauso daugiausia rytų tautų įvairios religinės bendruomenės, turinčios tikslą save kankinti. Šie asmenys dažnai, pradėję save plakti, badyti ar kitu būdu kankinti, plėtoja savo neigiamus jausmus iki pavargimo.

Gydytojas, stebėdamas ligonius, gali spręsti ir apie pasąmonio tendencijas įvairių susirgimų atsitikimais. Čia neretai tenka stebėti, kaip mažas sužalojimas, išprovokavęs nežymius skausmus, duoda pradžią ištisam patologinių reakcijų ciklui. Kartais nušalimas sužadina anginą, o angina — kelis mėnesius trunkantį reumatą. Kitas nusišaldęs gauna slogą, o po jos žando ar kaktos kaulo sinuso uždegimą. Nėra prasmės kartoti visas ligas ir sunkias menkų pakenkimų ar susirgimų komplikacijas, nors jos visos gražiai galėtų pailiustruoti mūsų aukščiau nurodytą įstatymą ir abejojantį šio mokslo teisingumu įtikinti.

Neigiamų jausmų ir su jais susijusių organizmo reakcijų plėtojimasis atitinkamoje dirvoje taip pat turi tendenciją užtrukti iki prisisotinimo skausmais. Nors „prisisotinimas skausmais“ atrodo keistas pasakymas, bet šį fenomeną gali konstatuoti tiek gydytojas, tiek kiekvienas pastabesnis asmuo. Jau anksčiau minėjau, kad po beprasmiškų operacijų kurį laiką ligonio būklė pasitaiso dėl prisisotinimo skausmais. Reumato, ischias ir panašių susirgimų metu pieno, sieros ar kitokiomis injekcijomis galima laikinai pabloginti ligonio būklę, po kurios skausmai palengvėja.

Kartais pasitaiko **netikslių operacijų,** kai operuojama ne tie organai, kurie susiję su liga. Nors operacija ir netiksli, bet jei ligonis nemiršta, kartais laikinai, kartais visam laikui jo būklė pagerėja. Iki šiol šį reiškinį vieni aiškino autohemoterapijos įtaka, antri nervų jaudinimu, treti įvairiomis kitomis netikromis teorijomis. Skausmai po panašių operacijų palengvėja ar pranyksta, nes operacijos proga ligonis prisisotina skausmais, o jei kartu baigiasi periferinės energijos neigiamoji fazė, ligonis pagerėja ar pasveiksta, nors diagnozė ir gydymas buvo klaidingi.

12. KITOS PERIFERINĖS GYVULIŠKOS ENERGIJOS FORMOS.

Liežuvio, minkštojo gomurio ir antgerklio gleivinėje yra maži kūneliai, kurių erzinimas sukelia **skonio pajautimą.** Su jais mes pažįstame sūrumą, rūgštumą, saldumą ir kartumą. Sūrumo ir rūgštumo pažinimas yra daugiau neutralūs jutimai, tik didesnė koncentracija sukelia nemalonumą, o kartais net skausmo jutimą. Saldumas ir kartumas yra du priešingi jutimai, kur vienas sukelia pasitenkinimą, antras nemalonumą. Šie jutimai laikosi anksčiau minėtų įstatymų, kur teigiami pojūčiai būna neutralizuojami neigiamais.

Be to, valgis teikia bendrą pasitenkinimą, kurį neutralizuoja iš dalies alkio jausmas, iš dalies su maistu priimamos karčios ar iš viso nemalonios medžiagos. Kas nejaučia alkio, tam valgis bendro malonumo neteikia. Priešingai, kas badauja ilgesnį laiką, ir tuo būdu nejaučia valgymo malonumo, nustoja alkio jausmo. Krienai ir kitos karčios medžiagos, sužadindamos neigiamus pojūčius, prailgina ir sustiprina malonų skanumo jausmą.

Yra žmonių, kurių virškinamasis traktas, panašiai kaip vaikų amžiuje, tarnauja ne vien maitinimui, bet ir svarbiausiu pastoviu teigiamų jausmų židiniu. Kartais pasiturintieji sako, kad jiems nieko daugiau gyvenime nebelikę, todėl reikią bent gardžiai pavalgyti ir išgerti. Šiais atsitikimais valgių ir gėrimų skanumo jausmo jau negali neutralizuoti alkis, kuriam dėl dažno prisisotinimo lieka maža laiko pasireikšti. Jų ir neigiamų jausmų židiniai dažniausiai būna susiję su virškinamojo trakto sutrikimais.

Viršutinioje nosies vidaus dalyje yra uodimo narveliai, sujungti su uodimo nervų galais. **Uodimo jutimas** ypatingos rolės žmogaus likime nevaidina, tik pažymėtina, kad jis laikosi anksčiau minėtų dėsnių. Čia nemalonus, dvokiąs kvapas neutralizuoja buvusį malonų — kvepiantį. Jei dirbtiniu būdu, pav., kvėpalų pagalba, nuolat nosies aplinkoje sudaryti aromatinį kvapą, tai, išsibaigus teigiamai uoslės energijai, toliau anksčiau minėtos medžiagos jokio malonumo nesuteikia. Kas neužuodžia malonaus gaivinančio kvapo, tie nejaučia ir dvokimo. Yra susirgimų, kaip rhinitis atrophicans ir ozaena,

kur, atrofuojantis gleivinei, uoslė susilpnėja arba visai pranyksta. Įsidėmėtina, kad kartu silpnėja kvepiančio ir dvokiančio kvapo pajautimas, vadinasi, tiek fiziologiškais, tiek patologiškais atsitikimais visiškai tobulai derinasi teigiamos ir neigiamos uoslės energijos kiekis.

Klausos jutimas ne tik padeda pažinti aplinką, bet sukelia teigiamus arba neigiamus jausmus. Mūsų prigimtis taip sutvarkyta, kad mes iš esamų aplinkinių garsų, vis tiek kurioje aplinkoje gyventume, gauname lygų kiekį teigiamų ir neigiamų pergyvenimų. Nuolatinis klausymasis muzikos negali sudaryti teigiamų jausmų persvaros, nes ji greit nusibosta.

Muzika dažnai, be tiesioginio pasitenkinimo, susijusio su garso bangomis, duoda asocijuotus centrinius pergyvenimus, kur iš klausos centrų erzinimas pareina į kitus smegenų centrus, sužadindamas čia liūdnus, slegiančius ir kankinančius pergyvenimus, čia malonius ir gaivinančius.

Ligoniai ar sveiki, kurie jau prisisotinę periferinių ir centrinių malonumų, dažnai nemėgsta muzikos. Linksma muzika juos net nervina, sužadina vidinę kančią. Šis fenomenas lengvai suprantamas likimo teorijos šviesoje. Liūdna muzika gali būti jų mėgiama, nes ji gaivina pribrendusius neigiamus pergyvenimus.

Ausis, be savo specifinio garso jutimo, dar, kaip ir visi kiti organai, turi lietimo jutimui priimti kūnelius ir gali būti žmogaus periferinių teigiamų ir neigiamų jausmų židiniu. Noriu priminti, kad visais būdais reikia vengti žaisti klausos organais, t. y. juos paversti lietimo malonumo židiniu, nes dažnai tas pat organas virsta neigiamos energijos fazės židiniu, kai prasideda liguisti procesai, kurie gali susilpninti ar panaikinti garso jutimą.

Regėjimas daug dažniau, kaip girdėjimas, sužadina asocijuotus jausmus, ir kai kurie vaizdai kartais būna ilgų ir gilių centrinių pergyvenimų sužadintojais.

Akis turi ypatingai jautrų aparatą skausmams pajusti, ir ji gali tapti skausmų židiniu.

Šiais atsitikimais prasideda įvairių akies dalių uždegimas, kuris gali baigtis regėjimo nusilpimu arba apakimu.

Nors akis visiškai netinkamas teigiamiems lietimo pergyvenimams organas, bet kartais žaidžia akimis, jas bučiuoja, jomis liguistai gėrisi. Žmogaus likimas taip sutvarkytas, kad kartais jį gelbsti ir saugoja tas, ko jis nepakenčia, o pražudo, kuo jis gėrisi ir didžiuojasi.

*H. Nunberg**, aprašo vieną ligonę, kuri pajutusi skausmus akies obuolyje. Apklausinėjant paaiškėję, kad anksčiau ji mėgdavusi su kita moterimi suglausti akis ir, mirkčiodamos ir trindamos akies obuolius, jausdavusios pasitenkinimą. Minėtas skausmas buvo savotiškos onanizmo formos antroji fazė, o *Nunberg* sako, kad simptome pasireiškė simbolinis onanistinis pasitenkinimas ir kartu bausmė už jį.

Niekuomet nežaiskite savo akimis, nes jos turi tarnauti tik regėjimui.

---

* *Allgemeine Neurosenlehre auf psychoan. Gr.* 13 p. 1932 m.

IV. Centriniai jausmai.

1. SEKSUALINĖS SVAJONĖS — BAIMĖ.

Žmogus skiriasi nuo žemesniųjų gyvulių sugebėjimu susižadinti įvairius jausmus be tiesioginių sąryšio su išoriniu pasauliu. Jis gali prisiminti buvusius nuotykius ir džiaugtis jais arba liūdėti, gali pagaliau fantazijoje susikurti naujus vaizdus ar stebėtų vaizdų kombinacijas, įsivaizduoti gyvenąs išsvajotu gyvenimu ir kartu turėti įvairaus laipsnio pasitenkinimą.

Kas neturi pakankamai natūralių pergyvenimų, tenkinasi svajonėmis. Kam trūksta fizinių jėgų pergyventi realiame gyvenime sutinkamus nuotykius, tas užsidaro savyje ir tenkinasi fantazijos kuriamu pasauliu. Svajonėse ieško pasitenkinimo ir svajoja apie tuo metu nepasiekiamus, bet iš prigimties mėgstamus dalykus. Yra žmonių, mėgstančių keliones, ir jų svajonių objektu dažnai būna dideli miestai, nematyti kraštai, jų miškai, laukai bei gamtos grožis. Tačiau gana dažnai svarbiausiu fantazijos objektu būna seksualiniai dalykai.

Keleto metų vaikai pradeda gyviau įsivaizduoti kuriuos nors paprastus matytus ar girdėtus daiktus, ir kartais fantazija jiems teikia malonumą. Šiuo metu tėvai pastebi, kad vaikams atsiranda ir baimės jausmas. Anksčiau buvo galima vaikas palikti vienas tamsoje, ir jis nieko nebijodavo, o dabar sutemus vaikas bijo nuo tėvų atsitolinti.

Kaip žinome, kiekvienas malonumas būna neutralizuotas atitinkamais nemalonumais, ir b a i m ė d a ž n i a u s i a i b ū n a s e k s u a l i n i ų s v a j o n i ų n e i g i a m o j i f a z ė. Baimė sužadinama ne juntamų, bet įsivaizduojamų dalykų, kyla iš pasąmonio, kaip anksčiau buvusios malonios fantazijos neišvengiamas padarinys. Reflektoriška baimė pavojaus metu nepriklauso prie šio jausmų komplekso.

Kai vaikai sužino apie lytinius santykius ir su jais susijusius malonumus, priešingoji lytis tampa jų fantazijos centru.

Šis periodas tenka charakterizuoti kaip baimės periodas, nes vaiko baimę aplinkiniai lengvai pastebi, o jo malonūs vidiniai pergyvenimai dažnai lieka nuslėpti.

Dažnai rytą pabudęs vaikas dar ½, 1 val. ar daugiau praleidžia džiaugdamasis seksualinėmis svajonėmis. Bet vaikų jausmų amplitūdė nedidelė, ir greitai pirmą malonių pergyvenimų fazę seka antroji, nemalonumų, fazė. Kartais vaiko centriniai pergyvenimai kiekvieną vakarą apytikriai susilygina: kiek laiko jis ryte praleidžia maloniai svajodamas, tiek laiko vakare pergyvena baimės jausmą. Vaikai bijo šmėklų, numirėlių, piktų dvasių, kartais nėsamų žvėrių, ir šie visi dalykai stovi prieš akis taip pat gyvai ir natūraliai, kaip pirma fantazijoje stovėjo mergaitės paveikslas. Panašiai atsitinka ir su mergaitėmis.

Žmogui bręstant, kai daugiau atsiranda realių pergyvenimų, mažiau belieka svajonėms laiko ir vietos, ir baimės jausmas pamažu nyksta.

Įpročiai, religija, senosios dorovės taisyklės, pavojus būti paniekintam, ypač silpnesnių potraukių asmenims, sudaro nenugalimą kliūti prie kai kurių natūralių pergyvenimų, ir jie net suaugę tenkinasi svajonėmis, bet juose ir nėsamų daiktų baimė pasireiškia su vaikišku gyvumu. Kartais toks ilgesnį laiką savyje užsidaręs asmuo pripranta tenkintis fantazija, ir realus gyvenimas jį ne labai vilioja, o ten pakliuvęs nejaučia jame to džiaugsmo, kurį jaučia normalus žmogus.

Priminsiu vieną būdingą atsitikimą.

Kartą kreipėsi jaunas, bet jau senokai subrendęs vyras, skųsdamasis įvairiais nerviniais negalavimais. Patikrinus jo sveikatą aiškių organizmo pakitimų nerasta, tik refleksai labai iškelti, ir neurastenijos simptomai aiškiai išreikšti. Bekalbant atsitiktinai paaiškėjo, kad minimas asmuo atėjo ne tiesiai gatve, kuri eina pro kapines, o ėjo toli aplinkinėmis gatvėmis, prailgindamas savo kelią daugiau kaip 1 km. Pasiteiravus, kodėl ėjo aplinkiniu keliu, prisipažino, kad jis labai bijąs numirėlių ir iš tolo šalinąsis kapinių, kad nepastebėtų nei jų tvoros nei medžių.

Tai buvo dieną, Europos didmiesty, kur vaikščioja daug žmonių, ir čia kapinių baimė yra retas atsitikimas.

— Tamsta dažnai svajoji apie moteris, sako gydytojas.

— Taip... kartais pasitaiko... dažnai svajoju turėti jaunų moterų haremą...

Ligonio psichinė būklė visiškai aiški. Natūralūs stiprūs jausmai jį ne labai interesuoja. Realūs nuotykiai dažniausiai būna ne tokie, kokių jis norėtų, todėl aplinka jį dažnai erzina, nervina, tuo tarpu užsidaręs savyje jis kuria sau tokį pasaulį,

kokio tik užsigeidžia. Numirėlių baimė buvo dažnos ir gyvos fantazijos apie haremą padarinys, vaiduokliai — moterų vaizdavimosi antroji fazė.

*H. Nunberg** aprašo vieną mergaitę, kuri vakarais ilgai negalėdavusi užmigti. Atsigulusi atlikdavusi eilę keistų veiksmų: atsiguldavusi ant nugaros, sulenkdavusi kojas per kelius, suspausdavusi šlaunis, užsiklodavusi ypatingu būdu, kad antklodė liestų tik kaklą, kelius ir pėdų galus. Klausinėjant ligonę paaiškėję, kad anksčiau ji neužmigdavusi dėl malonių svajonių apie vyrus. Seniau svajodavusi apie prisilietimą prie pilvo, dabar — antroje jausmų fazėje, — bijojusi, kad net antklodė pilvo nepaliestų.

Keliais bruožais nurodžiau fantazijos pobūdį ir rezultatus. Reikėtų ištisus tomus prirašyti, kad atvaizduotume įvairias svajonių variacijas, kur kiekvienas žmogus yra savotiško minčių gyvenimo kūrėjas, mėgstąs dažnai kartoti įprastus vidinius pergyvenimus su nežymiais pakeitimais. Kiekvieną seksualinių svajonių variaciją lydi atitinkamas baimės jausmo pakitimas.

Svajonės apie artimus santykius su priešingąja lytimi galima vadinti centriniu arba psichiniu ištvirkimu, kuris, įspūdingai reikšdamasis, duoda pradžią baimės neurozei.

2. MEILĖ — NEAPYKANTA.

Daug esate girdėję iš filosofų, poetų, literatų, artistų ir pagaliau kunigų apie meilę, daug kartų įsimylėję ir pergyvenę audringus meilės antplūdžius, bet kas yra meilė, tur būt, nesužinojote. Meilę galima šimtą kartų pergyventi, bet nė kartą jos nesuprasti, nes mylėti reiškia suptis jausmų bangose ir negalvoti apie jų prasmę.

Jei manėte, kad meilė vien džiaugsmas, skaudžiai apsirikote, ir jau ne kartą patyrėte, kad meilė visuomet išprovokuoja kančią.

Meilė, išreikšta viltimi, prisirišimu ir džiaugsmu, yra pirmoji kurio nors daikto ar asmens atžvilgiu padidinto jautrumo fazė, vėliau pereinanti į nusivylimo, neapykantos ir kančios fazę.

Medicinoje padidintas organizmo jautrumas į kai kuriuos išorinius erzinimus

---

* *Allgemeine Neurosenlehre auf. psych. Grund.* 7 pusl. 1932 m.

išreiškiamas periferinėmis nemaloniomis reakcijomis, vadinamas alerginėmis ligomis, o padidintas jautrumas, išreikštas vien centriniais afektais, reikia vadinti meilės — neapykantos kompleksu. Afektingumas yra žmogui įgimtas dalykas, ir jam reikalinga susirasti objektą savo jausmams pareikšti. Pirmu meilės objektu būna vaiko tėvai, auklėtojai. Tiek suaugusieji, tiek ir vaikai turi vieną pagrindinį objektą, su kuriuo sieja savo pergyvenimus, todėl vaikai būna daugiau prisirišę ar prie tėvo, ar prie motinos.

Mylimas asmuo teikia džiaugsmo, kai su juo kartu būni, bet gema pasiilgimas ir nerimas, kai nuo jo atsitolini.

Mylimas asmuo ne visiems būna vienokių pergyvenimų šaltiniu. Yra vaiko meilė motinai, draugo draugui, vyro žmonai, ir nors visais atžvilgiais egzistuoja padidintas jautrumas, bet nevienodai išreikštas. Pagaliau žmogaus būdas nulemia jausmų pobūdį, kurie siejami su mylimu asmeniu.

Jeigu mylimas asmuo yra tavo garbės ir pasididžiavimo objektu, žinok, kad ateis laikas, ir jis taps tavo pažeminimo ir gėdos priežastimi.

Jeigu myli ką nors be galo, būdamas pasiruošęs aukoti save jo amžinos laimės labui, žinok, kad po kai kurio laiko tu nepabijosi nemalonių skandalų, kad tą asmenį kaip galint greičiau nukankintų.

Jei suradai gyvenime nežemiškai tobulą asmenį, žinok, kad ateis laikas, ir jis atrodys tau pačiu blogiausiu žmogumi.

Saugokis isteriškos meilės, su maksimališkai džiaugsmingais centriniais pergyvenimais, nes ji baigsis skandališka katastrofa, geriausiu atsitikimu mėginimu nužudyti ar nusižudyti.

Šeimoje patirti lietimo malonumai neutralizuojami periferiniais skausmais, o centriniai mylimųjų malonūs jausmai gimdo neapykantą, barnius ir pyktį, kuriam nebūna aiškios išorinės priežasties. Taip šeiminis gyvenimas būna lydimas ne vien meilės, bet ir neapykantos, ne tik džiaugsmo, bet ir kančios, ir šie visi pergyvenimai amžiaus pabaigoje tiksliai susilygina.

Saikingos meilės atsitikimais mylimas asmuo gali būti visą gyvenimą protingo džiaugsmo šaltiniu, jei gyvenimo statomos kliūtys ir aplamai aplinka pajėgia malonius pergyvenimus neutralizuoti.

Būna žmonių, kurie turi pastoviai mylimą asmenį, ja ar juo gėrisi, ją ar jį kiekviena proga reklamuoja, kartu jie turi ir pastovų sau neapkenčiamą asmenį, kuriuo be pagrindo piktinasi ir kiekviena proga jį kompromituoja.

Žmogus stengiasi malonius jausmus kiek galima ilgiau užtraukti ir pilniau pergyventi. Moterys, mylėdamos vyrus, kartais nori jį turėti savo meilės ir džiaugsmo objektu amžinai, ne vien šiame regimame pasaulyje, bet ir hipotetiniame pomirtiniame „gyvenime". Šis instinktyviškas veržimasis į amžiną laimę dažnai yra moterų prisirišimo prie tikėjimo priežastis, nes tik viena tikyba, žadėdama pomirtinį gyvenimą, derinasi su moteries instinktyvišku amžinos meilės, džiaugsmo ir laimės troškimu.

Šis troškimas, žinoma, egzistuoja tik tol, kol randasi atitinkami energijos ištekliai, pasibaigia jiems išsekus ir vėl gema iš naujo, kai naujų jėgų atsiranda.

Yra žmonių, kurie myli paskirus savo organus, jais džiaugiasi ir didžiuojasi, bet vėliau bijosi ir kenčia dėl galimo jų nusilpimo ir netekimo.

Jei dainininkas džiaugiasi savo balsu, gražuolė akimis, sportininkas širdies tvirtumu, valdininkas plaučiais ar viduriais, žinokite, kad tai būsimieji atitinkamų organų ligoniai. Geriausiu atsitikimu, jei neatsiras jokio organinio susirgimo, jie įsivaizduos esą ligoniai, taps hipochondrikais ir vaikščios nuo vieno gydytojo prie kito.

Perdaug nepasitikėk ir nesidžiauk savo kūnu, nes jis tave apvils, kaip nepastovios gražuolės meilė.

3. NORAI.

Noras, sakoma, yra sąmoningas džiaugsmo ir pasitenkinimo siekimas. Ko nors siekdami, mes sutinkame pasiaukoti, vargti, kentėti, kad pasiektume tariamą malonumą, kuris, mūsų supratimu, yra vertingesnis už pergyvenamas kančias. Nesvarbu, kad kartais tikslą pasiekęs neilgą laiką būna laimingas, bet pasitikėjimas galimais laimėjimais teikia patvarumo.

Silpnas žmogus tenkinasi esamomis, nors ir blogiausiomis sąlygomis, nieko naujo ir geresnio neieškodamas, o neturėdamas kuo pasidžiaugti, džiaugiasi savimi. Juo daugiau turi žmogus gyvuliškos energijos, juo jo norai stipresni ir patvaresni, ir pasirinktas tikslas sunkiau pasiekiamas.

Kol randasi pakankamai gyvuliškos energijos ištekliai, tol žmoguje būna noras gyventi, nors jis vargtų, kentėtų, badautų ar iš viso gyventų nepakenčiamose sąlygose. Jei išimtinais atsitikimais šie asmenys mėgina nusižudyti, tai jų mėginimas nepavyksta, nes žmogaus veiksmai priklauso ne vien nuo sąmonės, bet ir nuo pasąmonio. Jei mėgina šautis, tai, žinoma, nepataiko, nes pasąmonis reflektoriškai nulemia šūvio netikslumą, jei mėgina gerti nuodus, tai reikalinga dozė nepavyksta išgerti, arba skrandis reflektoriškai vėmimo metu juos išmeta atgal.

Priešingai, baigiantis gyvuliškos energijos ištekliams, gyvenimas pasidaro neįdomus, nors gyvenimo sąlygos būtų geriausios.

Noras gyventi ir džiaugtis virsta noru dirbti, kovoti, mokytis, nes tik šiuo būdu galima užtikrinti sau gyvenimą. Kai tikslo siekimas surištas su kančia, tai tikslą pasiekus randa išgyventas kančias kompensuojantį pasitenkinimą.

Nėra jokių gyvulinių gyvybės procesų, kurie nebūtų lydimi džiaugsmo arba kančios. Tik augalinių procesų, pav., mūsų kūno augimo, žarnų automatiško judėjimo, mes nejaučiame, tačiau kiekvienas išorinis sąmonę siekiąs jaudinimas bei jo prisiminimas sukelia malonų arba nemalonų įspūdį. Šalčiausias protavimas, nors ir matematikos uždavinių sprendimas, neapsieina be malonių ir nemalonių pergyvenimų, nors silpnai pasireiškiančių. Visur yra stabdžiai, trukdantieji pasiekti pageidaujamą tikslą, kaip pasitenkinimo tašką, visur egzistuoja kova su jais, ir džiaugsmas, kai kliūtys būna nugalėtos.

Vieni žmonės visą jaunystę praleidžia nerūpestingai lėbaudami, ir jų laukia varginga senatvė, kartais ligos, šeimos nesantaika, ekonomiškas skurdas juos kankina, kartais jie bėga patys nuo žmonių, nuo pasilinksminimų, eina į vienuolyną, patys kankinasi, kitus moko būti asketais etc.

Daug yra vadinamų šventųjų ir kitų plačiai žinomų atsivertėlių, kurie antrą savo amžiaus pusę patys atsisakė nuo turtų ir visokių malonumų, bet jų jaunystė būdinga nerūpestingumu, lėbavimu ir apskritai visokiais malonumais. Jų gyvenimo aprašymuose paprastai išreklamuojamas jų kančios periodas, o nutylima apie jaunystę, ir susidaro įspūdis, kad jų gyvenimas — išimtis iš likimo dėsnių. Nurodykite man taria-

mų šventųjų kančių dažnumą ir ilgį, o aš apskaičiuosiu, kiek jie praleido jaunystės dienų, „nuodėmingai“ begyvendami.

Seniau manė, kad noras tai vien sąmoningas bėgimas nuo skausmų ir veržimasis prie malonumų, dabar aiškėja, kad gali būti sąmoningas malonumų vengimas ir kančios siekimas, kai organizmas įvairiais malonumais būna prisisotinęs.

Dalis žmonių praleidžia pirmą savo amžiaus pusę bekovodami su skurdu ir su aplinka, kuri neatitinka jo pageidaujamo gyvenimo, o antroje pusėje turi progos pasidžiaugti savo darbo rezultatais.

Žmonės dažnai skundžiasi, kad gyvenimas esąs neteisingas. Galima sutikti, kad neteisingai gamtos turtai paskirstyti ir darbo vaisiai padalinami, bet gyvenimo džiaugsmo ir laimės pajautimas visų būna pergyvenamas vienodai taisyklingu ritmu. Kiekviena pergyventa centrinės ar periferinės kančios minutė tolimesniam gyvenime būna džiaugsmu kompensuota, ir nedaug suklydo liaudis tikėdama, kad kažkas užrašinėja ir skaito jų žingsnius ir gerus darbus, nes pirmoji žmogaus jausmų fazė nepranyksta be kompensuojančios antrosios fazės.

4. KANTRYBĖS REIKŠMĖ.

Liaudies pasakose ir patarlėse, kuriose daug jos filosofijos, nemaža yra tiesos ir likimo dėsnių nujautimo žymių.

Mane seniai stebino kai kurių pasakų tikslus žmogaus likimo atvaizdavimas, kur, net žinant likimo dėsnius, negalima nieko prikišti.

Visiems žinoma pasaka apie 12 brolių, juodvarniais laksčiusių. Brolių sesuo Elenutė skurdžiai gyveno jaunystėje pamotės persekiojama, ir kai ji pabėgus norėjo gyventi pas išskridusius brolius, šie ją nunešė į tolimą mišką, pasodina į medžio viršūnę ir liepė ten tylint išsėdėti 12 metų, ir tik tuomet galėsianti grįžti pas brolius. Elenutė sėdėjo kantriai, bet vieną dieną medžiodamas karalius ją surado, parsivežė į rūmus ir ją vedė. Dar nepraėjus 12 metų, Elenutė gyveno karaliaus rūmuose, gimdė, bet nieko nekalbėjo. Rūmų pavydi moteris ragana įskundžia išvykusiam karaliui, kad Elenutė gimdanti ne vaikus, bet gyvuliukus, ir nekalbanti Elenutė negali pasiteisinti. Tik kai karalius nutaria ją sudeginti ir užkuria laužą, sueina 12 metų, atskrenda broliai, visus apgavimus išaiškina, ir prasideda laimingas Elenutės gyvenimas.

Šioje pasakoje ryškiai atvaizduota liūdna ir sunki skriaudžiamos mergaitės jaunystė, bet kartu ir jos nepaprastas patvarumas nekalbėti nusistatytą laiką, nors neteisingiausios kal-

bos ją žemina ir net graso mirtimi. Šį kančių periodą seka pelnytos laimės periodas — gyvenimas karaliaus rūmuose kaip karalienės.

Daugelio žmonių likimas galėtų būti panašus į Elenutės gyvenimą, tik jiems trūksta šios pasakiškos kantrybės. Išsiplepėjimas būna surištas su džiaugsmu, kompensuoja prie užbrėžto tikslo einant išgyventas kančias, ir tikslas lieka nepasiektas.

Kiekvienas, turėdamas kurį nors tikslą, pakankamai patvariai jo siekiąs, nesibijodamas vargo ir kančios, nesižavėdamas atsitiktiniais kelyje sutinkamais menkniekiais, pagaliau savo tikslą pasiekia, randa norų išpildymą ir sunkių pergyvenimų kompensaciją.

5. NEREALIZUOJAMŲ NORŲ VAISIAI.

Kyla klausimas, kas turi atsitikti tuomet, kai žmogus pasistato nerealizuojamą tikslą, ir jo siekia su nepaprastu pasiryžimu. Pirmu nerealaus tikslo pavyzdžiu gali būti noras pamatyti Kristaus motiną ar kurį nors kitą stebūklą.

Stebūklo reikia laukti tik su pakankamu pasišventimu, o juos surasti nėra negalimas dalykas. Kai po tam tikrų centrinių skausmingų pergyvenimų dirva pasidaro visiškai palanki susilaukti atlyginimo už buvusias kančias, tuomet kiekvienas atsitiktinis nesuprantamas reiškinys palaikomas stebūklu, ir čia prasideda pelnytas pasitenkinimas, norai lieka „išsipildę“. Kad yra dar pakankamai laukiančių stebūklų ir, žinoma, „jų“ susilaukiančių, galima įsitikinti pasiskaičius bet kurį praėjusių metų „Šv. Pranciškaus Varpelį“.

Kiekviena religija yra aprašius stebūklų, kur jų šventieji matė pranašus, ir, žinoma, rado pelnytą pasitenkinimą. Tai buvo haliucinacijos — netikri regėjimai. Pasąmonyje gema skausmų ir ligų užuomazgos, jei žmogus jų yra nusipelnęs, iš ten kyla vaiduokliai, piktų dvasių ir kitų nėsamų daiktų paveikslai ir jų baimė, jei seksualinio pobūdžio fantazija jiems pasirodyti yra paruošusi dirvą; panašiu būdu pasiekia sąmonę džiaugsmą nešantieji pranašų šešėliai, kaip atitinkamų norų išsipildymas, jei buvo pergyventa pakankamai kankinančio jų pasiilgimo.

Būna dažnai gyvenimiškų norų, kurių realizavimas dėl esamų sąlygų yra neįmanomas. Literatūros veikaluose dažnai vaizduojama motina, laukianti grįžtančio sūnaus ir dėl jo kenčianti, bet sužinojus, kad jis žuvęs, ji netenka pusiausvyros, suserga psichine liga, kur ji matanti sugrįžusį sūnų, ir tuo džiaugiasi.

Literatai instinktyviškai suranda teisingą išeitį iš jų aukščiau atvaizduotų motinos pergyvenimų. Kaip dažnai šis kompleksas pasitaiko psichinių ligų atsitikimais, galėtų nurodyti psichiatrai, tik šiuo metu nieko tikra mus dominčiu klausimu jų darbuose nerasime.

Išskyrus psichoanalitikus, kurie daug naujo davė mokslui, bet tikrųjų likimo dėsnių nesuprato, psichiatrai mažai vertina prieš ligas buvusius ligonių pergyvenimus. Tiesa, nuo senai buvo manoma, kad prieš susergant pergyventa didelė baimė, sielvartas, sunki nelaimė gali būti psichinio sutrikimo priežastis. Tačiau čia su psichine liga buvo siejami ne visi anksčiau buvusieji pergyvenimai, o tik atsitiktinis paskutinis veiksnys, vadinamas psichine trauma. Šių dienų tikslesni stebėjimai žymiai sumažino šių atsitiktinių psichinių traumų reikšmę nervų pusiausvyros sutrikimuose, nes pasirodė, kad šis paskutinis momentas negali būti ilgai trunkančių psichinių susirgimų priežastimi. Tačiau nebuvo pakankamai susidomėta ligonių ankstyvesniais pergyvenimais, jų buvusiais norais, potraukiais etc.

Tiek eiliniai asmenys, tiek gydytojai manė, kad liga prasideda arba kai atsiranda skausmai, arba kai būna aiškiai išreikštas psichinis sutrikimas arba šiaip organiniai pakitimai. Gražiai yra gydytojų aprašyta šis aiškiai konstatuojamas įvairių ligų periodas, bet kas vyksta su ligoniais prieš ligą, nedaug kreipiama dėmesio. Nežinojimas ryšių tarp ankstybesnių pergyvenimų ir vėliau įvykstančių nuotykių neleido iki šiolei surasti tikrosios daugelio susirgimų priežasties

Liga prasideda ne tuomet, kai atsiranda visiems pastebimas kurio nors organo funkcijos sutrikimas, bet tuomet, kai gema nesaikingi potraukiai ir nerealizuojami norai, kur kartu tiek organizmo reakcijos, tiek žmogaus veiksmai pakrypsta į neteisingą kelią.

Visa, kas aukščiau pasakyta, nurodo, kad nerealizuojami norai veda į ligą. Bet čia susidaro daug neaiškumų, nes sakėm,

kad noras dažnai susiję̇s su kančia, o dabar tvirtiname, kad kartais norai veda į ligą, lyg kančia būtų kompensuojama skausmais arba liga.

Pirmiausia priminsiu, kad ne visi norai būna pakankamos kančios lydimi, nes juos seka viltis, kaip pasitenkinimas dar tikslo nepasiekus. Be to, ne visos ligos būna kančios lydimos, nes kiti ligoniai randa savotišką liguistą pasitenkinimą, nors sveikas žmogus jiems šios liguistos laimės negali pavydėti.

Pirmoje eilėje isterinės reakcijos yra noro susirgti pasekmė. Ši mintis nėra mano. Ją iškėlė *Bonhöffer, Freud, Kretschmer* etc, kur kiekvienas autorius kiek kitaip aiškina isterijos priežastį, bet visi pripažįsta, kad čia turi reikšmės noras pabėgti į ligą. Kartais silpnesniam asmeniui kasdieninės pareigos yra sunkiai pakenčiamos, ir jam sirgti yra maloniau, kaip dirbti sunkų darbą, tarnauti kariuomenėje etc. Šeiminiame gyvenime, jei vyras būna, pav., girtuoklis ir žiaurus, kankinąs moterį, tai jos liga ją išvaduoja nuo sunkių pareigų ir šeiminių nesusipratimų. Isterinės reakcijos įvairiai pasireiškia. Vieni nustoja vaikščioję, nes galūnės nefunkcionuoja, kiti netenka kalbos, treti šaukia, triukšmauja, nerimauja, dedasi sunkiai sergą, kai iš tikrųjų nerandama jokių organinių pakitimų.

Kiekvienas isterikas serga originaliai, priklausomai nuo savo charakterio ir anksčiau buvusių pergyvenimų ir norų.

Likimo dėsniai nurodo, kad ir organiniai susirgimai priklauso nuo anksčiau buvusių pergyvenimų, kur norai turi įtakos susirgimų raidai.

Noras visą amžių nedirbti, ilsėtis, būti kitų aptarnaujamam kartais realizuojasi chroniškos ligos forma, kurios metu ir neturtingas asmuo randa pageidaujamą poilsį.

V. Sąmonė ir pasąmonis.

1. PASĄMONIO VAIDMUO DARBE IR KOVOJE.

Pasąmonis yra įvairius mūsų kūno veiksmus reguliuojančių centrų suma, apie kurių funkciją sužinome tik po įvykusio fakto, tuo tarpu, koki turėtų būti sąmonės reguliuojančių veiksmų rezultatai, mes galime nuspėti iš anksto.

Žemesnieji gyviai neturi sąmonės, jų visi veiksmai yra automatiški, pasąmonio valdomi, bet negalime apie juos pasakyti, kad jie neturėtų kurių nors potraukių. Kiekvienas gyvis turi patraukimą valgyti, gerti, veistis etc, todėl turime teisę kalbėti apie *pasąmonio* potraukius ir *siekimus.*

Aukštesnieji gyviai turi daugiau smegenų, atitinkamą atmintį, ir po daugelio automatiškų veiksmų vėliau pradeda iš anksto suvokti, kokios bus tam tikro veiksmo pasekmės. Čia prasideda reikštis sąmonės įtaka organizmo gyvenime.

Juo organizmas tobulesnis, juo daugiau jo sąmonė išsiplėtojusi, tuo geriau gali savo veiksmų rezultatus atspėti. Tobulai sąmoningo žmogaus beveik visi svarbesni norai gyvenime išsipildo, nes jis iš anksto sugeba numatyti savo veiksmų padarinius, nujaučia savo pajėgumą ir pažįsta sutinkamas kliūtis, ir sau tikslu pasirenka tik tokius dalykus, kurie yra pasiekiami.

Nežiūrint žmogaus tobulumo ir išsilavinimo laipsnio, vis vien visi jo veiksmai priklauso ne vien nuo sąmonės, bet ir nuo pasąmonio, tik sąmonės ir pasąmonio vaidmuo nėra vienodas. Žmogaus, kaip tobuliausio gyvio sąmonės motorinė funkcija dar toli gražu negali susilyginti su pasąmonio. Pasąmoniui priklauso liaukos, visi kūno raumenys, o sąmonei tik skersaruožiai raumenys, kurių tonusas, o kartais ir funkcija iš dalies priklauso ir nuo pasąmonio. Iš fiziologijos žinome, kad,

išjungus gyvuliams didžiąsias smegenis, o kartu ir sąmonę, skersaruožiai raumenys gali funkcionuoti. Žmogui visais ūmiais atsitikimais sąmonė nespėja susiorientuoti, ir veiksmai būna pasąmonio valdomi. Taip atsitinka išsigandus, staigios nelaimės metu ir kitais panašiais atsitikimais.

Staigūs veiksmai reikalingi sportininkams. Pav., futbolo rungtynėse yra progos stebėti, kaip žaidėjų veiksmai yra automatiški, nors visi jų judesiai yra skersaruožių raumenų veikimo padarinys. Juo žaidėjas ilgiau galvoja, juo jam blogiau sekasi, o geras žaidėjas bus tas, kuris sugeba reflektoriškai taip suduoti į kamuolį, kad jis lėktų pageidaujama kryptimi.

Kamuolio žaidimo eiga mums nurodo, kaip žaidėjai pasiekia tobulo automatiško raumenų valdymo, kad pageidaujama pergalė būtų pasiekta.

Pagal žinomą posakių šabloną galiu pasakyti, kad visas žmogaus gyvenimas tėra savotiškas kovos žaidimas, ir kol žmogus gyvenime nežūva, reiškia, jis laimi kovą su gyvenimo kliūtimis ir, būdamas pavojingoje būklėje, pakankamai tobulai reflektoriškai valdo savo raumenis.

2. NELAIMINGŲ ATSITIKIMŲ PRIEŽASTIS.

Jau minėjau, kad nelaimėje žmogus staigiai turi susiorientuoti, kaip pasielgti. Jei paimtume du vienodos konstitucijos asmenis ir išmestume juos pro langą iš antro aukšto, paleisdami vienodoje padėtyje, jiems nukritus pastebėtume, kad rezultatai nevienodi. Krisdami jie atliks daug judesių ir nukris nevienodai. Vienas krisdamas, gal būt, nusilauš koją, o antras ramiai atsikels.

Dabar kyla klausimas, nuo ko priklauso šie automatiški judėjimai, kad vieni asmenys, pakliuvę į pavojų, lieka laimingai nesužeisti, o kiti beveik visuomet sunkiai nukenčia?

Gal būt atsitiktinumu kas nors mėgintų aiškinti šiuos laimingus ir nelaimingus kritimo atsitikimus, bet tai būtų ne išaiškinimas, o aukščiausio laipsnio psichinio mažavertiškumo demonstravimas. Nieko gyvenime nėra atsitiktinio. Net mestas akmuo ne atsitiktinai kur nors nukrinta, o krinta ten, kur atitinkamos veikimo jėgos jį nuveda.

Žinome, kad ūminiais atsitikimais veiksmus valdo pasąmonis, ir nuo jo priklausomai vienodų pavojų atsitikimais vieni išeina sveiki, o antri sužaloti.

Iki šiol mus mokė, kad reflektoriškai automatiški judėjimai turi tikslą išvengti pavojaus. Gal būt, dėl treniruotės stokos vienais atvejais krintant pasąmonis nesugeba kūno pakreipti į nepavojingiausią padėtį, bet tokis aiškinimas būtų neteisingas. Vienas pirmą kartą krisdamas nuo antro aukšto palieka sveikas, nors jokio prityrimo kristi neturi, o antras kiek kartų krinta, tiek kartų susižeidžia.

Kartais paslydęs griūdamas sunkiai susižaloja, kur organizmas ne tik neparodo jokios apsisaugojimo tendencijos, bet automatiškai atsiduria maksimališkai pavojingoje padėtyje.

Pasiremiant likimo teorija, visus šiuos reiškinius nesunku išaiškinti ir net galima iš anksto numatyti, kuris asmuo krisdamas iš tam tikro aukščio turi žūti, kuris susižeisti ir kuris likti sveikas.

Žus tas, kurio gyvuliškosios energijos ištekliai išsekę, o teigiamų ir neigiamų pergyvenimų suma bus labai arti nuliaus. Susižeis ir ilgai jus skausmus tie asmenys, kurie turi daug malonių, dar skausmais nekompensuotų pergyvenimų. Liks sveiki tie, kurie periferinių malonumų nėra pažinę, arba daugiau patyrę skausmų kaip malonumų, o centrinių jausmų greitas neutralizavimas yra neįmanomas.

Tarp išlavintų sportininkų mes esame stebėję, kaip būna tobuli prie tikslo vedantieji jų automatiški judesiai, o gyvenimo kovos žaidimuose kiekvienas subrendęs asmuo yra prityręs „sportininkas", kur automatiškieji judesiai yra gana tikslingi. Tik vienais atsitikimais pasąmonyje egzistuoja patraukimas prie savisaugos, antrais atsitikimais, po prisotinimo maloniais pergyvenimais, pasąmonyje vyrauja palinkimas prie kančios.

Šiems likimo dėsniams pavaizduoti priminsiu keletą prietykių.

Vieną vasarą važiuoja su šieno vežimu jauna tarnaitė ir beveik tokio pat amžiaus gimnazistas. Vežimas virsta, ir abu iš vieno aukštumo krinta ant žemės. Gimnazistas, kuris dar stipriais periferiniais malonumais nesinaudojo, išsigąsta, bet laimingai nukrinta, o tarnaitė, kuri buvo populiari tarp apylinkės vyrų, apie pora savaičių skundėsi rankos skausmais (simuliacijos nebuvo). Kitą kartą važiuoja tas pats gimnazistas ir jauna moteris. Jųdviejų praeities pergyvenimų santykis kiek panašus į pirmą atsitikimą. Arkliai smarkiai bėgdami pieva staigiai pasuka į šoną, ir, vežimui

virstant, abu išlekia ant pievos. Gimnazistas nieko nesusimuša, o moteris keliolika dienų skundėsi šono skausmais.

„Šiomis dienomis Kukorų tarpustoty įvyko gana retas geležinkelių gyvenime atsitikimas. Iš traukinio, važiavusio 70 km. greičiu per valandą, per neatsargumą iškrito 7 metų mergaitė. Sustabdžius traukinį, pasirodė, kad mergaitė pati savo jėgomis atsikėlė ir vijosi traukinį, Dideliam visų nusistebėjimui, ji nebuvo nė susižeidusi, tik kiek nusibraižiusi kelius ir rankas.“*

Gyd. V. *Bendoravičius*** aprašo vieną naujoką, kuris isterinių reakcijų metu laimingai iššoko iš III kareivinių aukšto. Iš kitos pusės, jūs esate skaitę laikraščiuose, kaip kartais paslydę griūdami sunkiai sužaloja kūną.

Pagaliau tas pats asmuo, vienu momentu atsidūręs labai pavojingoje būklėje, laimingai išvengia mirties, kol dar buvusių jausmų suma būna toli nuo nuliaus, o žūva visiškai nepavojinguose gyvenimo įvykiuose, jei teigiami ir neigiami pergyvenimai susilygina.

„Daktaras E. Roof aprašo labai įdomius nuotykius iš medicinos. Kopenhagos kabareto artistė Lilian Leitzel nukrito iš 14 metrų aukščio ir pati atsikėlė, juokavo ir publikai pasisakė geriausiai jaučiantis. Gydytojas, kuris ją apžiūrėjo, rado, kad ji sveika, ir net nepasiuntė į ligoninę. Po kelių dienų tačiau ji mirė nuo mirtinų sužalojimų, kuriuos gavo krisdama teatre“.***

Supratus laimingų ir nelaimingų atsitikimų paslaptį, lengviau suprasti ir netikėtų nuotykių prasmę. Gali būti pradinių sužeidimų. Tuomet žmogus pirma pergyvens kančias, kurias vėliau kompensuos malonūs jausmai. Tačiau d a u g u m a t a r i a m ų a t s i t i k t i n i ų n e l a i m i ų y r a t i k s l i n g o p a s ą m o n i o v e r ž i m o s i į s k a u s m u s p a d a r i n y s.

Ar žmogus nukrito nuo liepto į vandenį, ar krito iš medžio, ar įvyko kuri nors kita nelaimė, visur organizmas dažniausia būtų sugebėjęs reflektoriškai išvengti nelaimės, jei anksčiau buvę teigiami pergyvenimai nebūtų sužadinę pasąmonio veržimosi į nelaimes.

Gydytojas, kuris abejotų likimo dėsnių tikrumu, gali pastudijuoti savo pacientus, kurie buvo nelaimingų atsitikimų auka, ir ten turės progos konstatuoti mūsų nurodytą ritmą. Ne gydytojas, analizuodamas savo pergyvenimus, galės įsitikinti likimo dėsnių teisingumu. Kieno periferinių jausmų amplitūdė yra labai ilga, prilygstanti keletui dešimčių metų, bus sunku prisi-

* „Liet. Žinios“ 1937 m, 141 nr.
** Hystorija Lietuvos naujokų tarpe „Medicina“ 1930 m. 3 nr.
*** „Lietuvos Žinios“ 1932 m. 69 nr.

minti, kuriuos buvusius malonius pergyvenimus atitinka viena ar antra nelaimė, bet kieno ši amplitūdė yra trumpesnė, galės lengvai pastebėti, kaip jų sužalojimai kiekybiškai ir kokybiškai atitinka anksčiau buvusius malonumus.

Yra pasąmoniškas kančios ir nelaimių siekimas, bet pasitaiko ir pasąmoniškas veržimasis prie mirties arba **pasąmoniška savižudybė.** Iliustracijai priminsiu keletą atsitikimų.

Apie 14 metų vaikas, pavalgęs pietų, išėjęs su draugais žaisti. Čia jis siūlęs eiti maudytis. Nors draugai priešinęsi, bet jam pavykę juos nusivesti prie upės. Jis nusirengęs ir šokęs į vandenį, plaukiojęs gilioje vietoje. Staiga kiti vaikai pastebėję kažkokius neįprastus plaukiojančio rankų judesius, ir kalbamas vaikas be jokio šauksmo pasinėręs vandeny. Jo draugai išsigandę ir išlakstę namo, o netoli buvę darbininkai nieko apie nelaimę nežinoję. Kiek vėliau praeiviai pastebėję upės dugne lavoną.

Vienos mokymo įstaigos jau subrendęs auklėtinis išėjęs su savo bendramoksliais pasimaudyti. Nuo seniau jis turėjęs ligos pakenktą širdį. Maudęsis kartu su kitais, tik šiems išlipus į krantą rengtis, jis dar likęs vienas ir plaukiojęs upės viduryje, kol netekęs jėgų ir paskendęs. Kitą dieną skaitėme laikraščiuose apie naują Nemuno auką.

Vyras turėjęs revolverį ir vieną dieną norėjęs šaudyti, bet neturėjęs kulkų. Beveik visą dieną taisęs ir remontavęs savo ginklą, ieškojęs kulkų ir pagaliau vieną suradęs. Įsidėjęs kulką į revolverį vėl kažką su juo dirbęs, netikėtai iššovęs ir mirtinai susižeidęs. Sąmonės sferoje šis įvykis buvo netikėta nelaimė, bet iš tikrųjų tai tikslingas pasąmoniškas nusižudymas.

Sąmoniška savižudybė pavyksta tik kartu egzistuojant pasąmonio veržimuisi į mirtį. Jei pasąmonyje nėra pribrendęs mirties metas, nepavyksta nei nusišauti, nei nusinuodyti, nei nusiskandinti.

3. SĄMONĖS IR PASĄMONIO ANTAGONIZMAS.

Žmogaus veiksmai priklauso nuo sąmonės ir pasąmonio. Jei likimo teorija būtų aiškinama vaikams, būtų galima sakyti, kad galvoje yra nematomos gero ir blogo dvasios, kurios nuolat tarp savęs kovoja. Kai kūno veiksmams vadovauja gero dvasia, žmogui viskas sekasi, jis jaučiasi patenkintas, bet kai įsigali blogo dvasia, viskas gyvenime blogai klojasi, aplinkuma džiaugsmo nebeteikia, gyvenimas netenka savo grožio.

Aš savo darbą skiriu ne vaikams, bet kartais seku pasakas, nes ir suaugusiems patinka pasakiškas gyvenimo vaizdavimas.

Religijos moko apie gerųjų ir piktųjų dvasių priešingą gundymą, fiziologija apie antagonistinių nervų buvimą, nuo kurių tonuso priklauso svarbiausių žmogaus organų veikimas.

Tikrenybėje jokios dvasios, o taip pat ir sąmonė ir pasąmonis tarp savęs nekovoja, bet sudaro vieną tobulą vienetą, su dviem poliais, kurių funkcija yra viena nuo antros priklausoma. Sąmonė stengiasi monopolizuoti siekimą prie malonumų, o pasąmoniui tuomet belieka tik veržimasis prie kančios.

Žmogui yra įgimtas palinkimas prie džiaugsmo ir kančios, iš kurių abu išsiplėtoja visiškai vienodai, tik ne vienu metu.

4. JAUSMŲ AMBIVALENTIŠKUMAS.

Jausmų gyvenime kartais tenka stebėti keistų reiškinių. Tuo pačiu metu konstatuojamas teigiamų ir neigiamų jausmų buvimas, ką *Bleuler* vadina ambivalentiškumu. Panašūs reiškiniai sutinkami psichinių ligonių tarpe. Prof. *J. Blažys** mini ligonį, kuriam esant linksmai nusiteikusiam, paklausus, ko taip šypsąsis, atsakęs, kad skaudą dantį. Kai kurie autoriai mano, kad ir psichiškai sveikiems žmonėms gali būti tuo pačiu metu priešingi jausmai, pav., meilė ir neapykanta tam pačiam asmeniui.

Įdomus reiškinys, kad tuo pačiu metu gali egzistuoti teigiami ir neigiami jausmai, tik paprastai nepasitaiko, kad tuo pačiu metu tame pačiame asmenyje būtų vienos rūšies priešingi jausmai. Negali kartu pasireikšti periferinis malonumo ir skausmo jausmas. Jei skausmus turįs asmuo naudojasi periferiniais malonumais, tai jiems pasireiškus nutyla skausmo jausmas, priešingai, esant dideliems skausmams, negali pasireikšti malonumo jausmas. Taip pat negali kartu egzistuoti centriniai priešingi jausmai, pav., meilė ir neapykanta, džiaugsmas ir kančia etc. Tačiau būna atsitikimų, kad kartu būna periferinis kančios jausmas ir centrinis džiaugsmo jausmas, arba atvirkščiai, to pavyzdžiu gali būti prof. *Blažio* minimas ligonis. Centrinės kančios ar džiaugsmo negali neutralizuoti periferinis malonumas arba skausmas, todėl jie gali egzistuoti kartu. Be to, netikslu centrinius jausmus gretinti su periferiniais ir juos vadinti priešingais, nes tai yra dvi skirtingos jausmų sritys.

Paprastai tuo pačiu metu nepasitaiko meilė ir neapykanta, tik kartais centrinių jausmų amplitūdė yra tokia trumpa, jog

---

* Įvadas į psichiatriją, 135 pusl.

vienu momentu vyrauja meilės jausmas, kuris greit pereina į neapykantos fazę, ir taip dažnai keičiantis fazėms atrodo, kad kartu egzistuoja priešingi jausmai.

5. ATVIRKŠČIAS ORGANIZMO BŪKLĖS VAIZDAVIMASIS.

Tiesiogiai sąmonė nežino apie pasąmonio tendencijas ir jo reguliuojamų organų būklę. Miegant, kaip sako psichoanalitikai, iš pasąmonio norai gali patekti į sąmonę ir pasireikšti įvairių sapnų forma. Likimo teorijos šviesoje sapnų pobūdis išaiškinamas daug paprasčiau ir teisingiau. Sapnai dažnai būna kai kurių dienos pergyvenimų tęsinys, kur neretai sapnuojant pasireiškia antroji fazė tų jausmų, kurie pergyventi budėjimo metu. Vaikas, norėjęs nuvažiuoti į miestą ir nepatenkintas norų neišsipildymu, naktį sapnuoja buvęs mieste ir tuo būdu kompensuoja dalį minėto kelionės pasiilgimo. Alkani sapnuoja gardžius pietus ir skanius gėrimus, sapnais neutralizuodami alkio jausmą. Sapnai, susiję su dideliu baimės jausmu, būna seksualinės fantazijos pasekmė. Nusiminimas dėl mirusio mylimo asmens išprovokuoja sapnus, kuriuose jis matomas gyvųjų tarpe. Neegzistuojančius dalykus matyti sapne yra fiziologinis reiškinys, bet dienos metu matyti, arba, tiksliau sakant, budint sapnuoti kada nors gyvenusius ar bendrai negyvenusius asmenis yra aiškus psichinio sutrikimo ženklas.

Yra sapnų, kurie būna tiesioginio periferinio erzinimo padarinys (sapnuoti, kad basas vaikščioji, kai kojoms šalta), bet čia neturiu tikslo nagrinėti visas sapnų formas, tik noriu pažymėti, kad pasitaiko pranašingų sapnų, kai miegant sąmonę pasiekia pasąmonio reiškiniai. Vienas ligonis rytą susirūpinęs savo likimu pasakojo, kad sapnavęs ypatingą sapną. Rodos, pakilusi audra ir jį nunešusi nuo kalno į kažkokį ežerą, kur vos neprigėręs. Ligonis sirgo plaučių uždegimu. Kalbamą naktį įvyko krizė, temperatūra krito, ir ligonis pradėjo sveikti, o sapne pasirodė, kad jis žūva. Kartais sapnuoja pasilinksminimą, šokius, o pabudęs pajunta galvos skausmus ar kitokius negalavimus. Tuo būdu sapnuojant kartais sąmonėje gali susidaryti atvirkščias pasąmonio procesų vaizdas.

Vienas studentas iš sapnų spręsdavęs apie artimiausių egzaminų rezultatus. Jei paskutinę naktį prieš egzaminus sapnuo-

davęs, kad klausimai sunkūs ir negalėjęs į juos atsakyti, egzaminai gerai pavykdavę, jei kartais sapnuodavęs lengvus klausimus, egzaminų neišlaikydavęs. Su egzaminais susijęs atitinkamas jausmų ritmas. Pakankamas darbas ir susirūpinimas egzaminais, susijęs su neigiamais pergyvenimais, kurie pasąmonyje ruošia dirvą teigiamiems jausmams. Šis teigiamų jausmų fazės pribrendimas pasąmonyje sapnuojant duoda atvirkščią vaizdą sąmonėje, atitinkamų sapnų forma, vaizduojančių atvirkščius artimiausių įvykių rezultatus.

Atvirkščias pasąmonio procesų atspindys sąmonėje pasireiškia ir budint.

Viso organizmo procesai, ar jie būtų pradiniai ar pasekminiai, neapsieina be pasąmonio centrų dalyvavimo, tik sąmonė dažniausiai nežino, kas darosi organizme. Neretai atsitinka, kad džiovininkas, kurio plaučiuose yra žaizdelės, nieko nežino apie savo ligą. Kartais šie ligoniai net per daug pasitiki savo plaučių patvarmu. Jei dėl bendro organizmo negalavimo randa reikalo gydytis, tai gydosi gerklę, žiotį ir kitus antrinius simptomus ir nekreipia dėmesio į susirgimo centrą. Kartais atsitinka, kad net medikai ar gydytojai sužino apie savo seną rimtą ligą tik kai staiga sveikatos būklė pablogėja ir jėgos nusilpsta, arba atsitiktinai tikrinant sveikatą ryšium su gauta tarnyba.

Plaučių audinių griuvimo procesai neapsieina be pasąmonio dalyvavimo. Tuberkuliozinių lazdelių erzinamuose audiniuose vyksta visa eilė reflektorinių procesų, kur refleksų lankas pasiekia pasąmonio centrus, bet sąmonė apie tai nieko nežino. Iš viso sąmonė dažnai arba neturi tikro supratimo apie viso organizmo būklę arba vaizduojasi visiškai priešingai.

Neseniai vienas ligonis skundėsi viduriavimu. Patarta ištirti skrandį. Ligonis nenorėjo klausyti patarimo, nes jis manė, kad skrandis esąs visai sveikas, tik reikalinga gydyti žarnų katarą, be to, buvęs pas keletą gydytojų, iš kurių nė vienas neįtaręs skrandžio ligos. Nežiūrint ligonio įsitikinimo, pavyko jį prikalbėti skrandį ištirti, ir pasirodė svarbiausia ligos priežastis — chroniškas skrandžio kataras (gastritis anacida chronica).

Prisimenu vieną, rodos, 1934 metais ligoninėje gulėjusį ligonį. Tai apie 35 metų žmogus, atvyko į ligoninę visiškai nusilpęs, pamėlynavęs, su atšalusiomis galūnėmis. Ištyrus rasta aritmija, tachikardija, cianozė, mažas kraujospūdis, kojų patinimas ir kiti sunkaus miokardito simptomai. Iš tolimos provincijos atvykusiai žmonai buvo pranešta, kad ligonio būklė be vilties. Vartojant širdį stiprinantį gydymą (digitalį, glukozą etc), ligonio būklė kasdien taisėsi, cianozė mažėjo, patinimai beveik pranyko, pulsas pasitaisė. Po keleto dienų vakare, tikrinant ligonio sveikatos būklę, rasta aiškios page-

rėjimo žymės. Ligonis patenkintas sakėsi, kad dabar aiškiai žinąs, kad pasitaisysiąs ir greit važiuosiąs namo. Prie palatos ligonio žmona laukė gydytojo, dėkojo už ligonio pagydymą ir žadėjo važiuoti namo, nes pavojus esąs praėjęs. Objektyviai tyrimo duomenys iš tikro rodė, kad bendra būklė pagerėjo, bet ligonio didelė greito pasveikimo viltis buvo blogas ženklas, ir todėl žmonai pranešta, kad ligonis atrodo pagerėjęs, bet širdies ligos kartais duoda netikėtumus, todėl patartina dar palaukti.

Naktį ligonis staigiai pabudo iš miego, sušuko, greit neteko sąmonės ir mirė.

Labai dažnai sąmonėje stovi greito pagijimo vaizdas, viltis ir atitinkamas centrinis pasitenkinimas, kai organizmo liguisti procesai veda prie mirties.

Kaip taisyklė visos sunkesnės vėžio formos yra nepagydoma liga, kur gydytojas sugeba tik prailginti amžių, bet neapsaugoti nuo mirties, ir šie ligoniai dažniausiai pradžioje visiškai nesirūpina savo sveikata, nes pirmieji ligos simptomai jiems atrodo kaip paprasti nereikalingi gydymo negalavimai. Kartais nepakankamai turįs mediciniškų žinių gydytojas, atsižvelgdamas į ligonio pasitikėjimą savo sveikata, neįtaria esant rimtą ligą ir pažada milteliais ar mikstūra išgydyti ligonį. Laikinius pagerėjimus ligoniai laiko pagijimu ir tikisi ilgai gyventi. Net paskutinėje ligos stadijoje jiems lengva įkalbėti, kad liga greit praeis, ir grąžinti viltį gyventi.

Vienas vidutinio amžiaus inteligentiškas asmuo susirgo žando sarkoma. Padaryta operacija, iškirsta nesveikas kaulas, ir po operacijos būklė aiškiai pagerėjo. Žinoma, po metų kitų liga atsinaujino, vėl operacija, gydymas radijaus ir rentgeno spinduliais, bet po laikinių pagerėjimų sveikatos būklė kas savaitė blogėjo. Tačiau ligonis dar nesijautė be vilties. Jis manė, gal jį išgelbėsiąs užsienis, gal būt, dar pas mus tyrimai netikslūs, ir jis sergąs ne sarkoma, o kuria nors kita pagydoma liga. Vienas gydytojas patarė važiuoti į užsienius. Ten nuvykus, gydytojai radę beviltišką būklę, ramino, kad greit išgysiąs, ir ligonis taip patikėjo greitu pagijimu, jog net savo gimines laiškais įtikino, kad jis jau sveikstąs ir greit galėsiąs grįžti namo. Po 2 ar 3 mėnesių ligonis mirė.

Viltis beviltiškoje būklėje būdinga ne vien širdies ar vėžio ligoniams, bet ir daugelyje kitų atsitikimų.

Vidutinio amžiaus nevedęs žmogus susirgo rože. Ligonį gydė jau nuo senai jį pažįstanti gydytoja, stengdamosi pritaikinti visas paskutiniais metais aprašytas gydymo priemones, kad ligonis pasveiktų. Nors ir tinkamai gydyta, rožė plėtėsi ant viso kūno, ir būklė blogėjo. Ligonis, patenkintas gydymu, negalvojo apie pavojų, tik kiek susirūpinęs, kaip jis pasveikęs atsilygins už gerą priežiūrą. Tačiau jam nereikėjo dėkoti už gydymą, nes mirė.

Vienas beveik nepagydomas nervų ligonis, pasirgęs keletą metų, atvyko gydytis pas išgarsėjusį tariamą nervų specialistą. Gydymas nedavė jokių rezultatų, nes diagnozė jam buvo neaiški. Konsultacijai pasikvietė kitą gydytoją, kuris patarė ištirti, ar nėra naviko stuburo smegenyse. Po keleto dienų atliktas atitinkamas tyrimas, naviko nerasta. Ten buvo

netipiška sclerosis multiplex cerebrospinalis forma, kur minėtas tyrimas laikinai pablogino ligonio būklę, nes atsirado šlapimo pūslės paralyžius, kojas sunkiau pradėjo valdyti. Tačiau ligoniui atrodė, kad jis taisąsis, nes šono skausmai sumažėję. Ligonio būklė keitėsi, atsiradus naujiems negalavimams dėl šlapinimosi sutrikimo, pranyko šono skausmai, nes teigiamus periferinius jausmus dabar neutralizuoja naujose vietose atsiradę skausmai, ir senieji liekasi nereikalingi. Ligonio sąmonėje fiksuojasi tik pagerėję simptomai, ir jis kažkaip nerūpestingai žiūri į naujus simptomus, kaip aiškius sveikatos pablogėjimo ženklus. Taip kartais objektyviai blogėjantiems ligoniams subjektyviai nesvetimas pagerėjimo jausmas ir pasveikimo viltis.

Žymi dalis nepagydomų ligonių gali būti šio sąmonės atvirkščio nuvokimo apie savo sveikatos būklę ir jos tolimesnį plėtojimąsi pavyzdžiu.

Pagydomais atsitikimais dažnai stebimi visai priešingi reiškiniai: gerėjimo metu ligonis domisi ir rūpinasi tik dar nepagerėjusiais simptomais, o beveik pamiršta pagerėjimus.

1934 metais į ligoninę atsigulė 70 metų ligonis su plaučių uždegimu. Ligonis silpnas, sunkiai ir dažnai alsuoja, aukšta temperatūra. Pažįstamam asmeniui teiraujantis apie ligonio būklę, vienas iš gydytojų pareiškė, kad ligonis greičiausiai neišlaikysiąs. Objektyvūs tyrimo duomenys buvo palankūs šiai nuomonei. Ligonis buvo nepatenkintas gydymu ir, jo manymu, taip gydomas jis negalėsiąs pasveikti. Kitą dieną ligonio sūnus kreipėsi į gydytoją klausdamas, ar nevertėtų pakviesti notarą, nes staigiai ligoniui mirus liktų neparašytas testamentas. Remiantis ligonio psichine būkle, kaip organizmo atsparumo simptomu, jam patarta dar kiek palaukti, nes staigus pavojus nenumatomas. Po 3 dienų vėl kreipėsi su tuo pačiu klausimu, ir vėl gavo panašų patarimą. Toliau jam neteko klausinėti apie notarą, nes antrą savaitę ligonis pradėjo taisytis ir greitai išvyko pasveikęs.

Vienas apysenis žmogus susirgo reumatine purpura. Liga sunki, bet dažniausiai pagydoma. Ligonio būklę žymiai pablogino iš anksčiau buvusi silpna širdis. Ligonis buvo kritiškoje būklėje, bet po kelių savaičių pradėjo taisytis. Per 2 savaites pamažu beveik pasveiko, bet šiuo metu neteko stebėti jokios jį džiuginančios vilties. Kiekvieną kartą atėjęs jį randi bekalbantį maldą, kas rodo, kad ligonis nepasitiki laimingu pagijimu ir prašo antgamtiškų jėgų pagalbos.

Jaunas vyras sirgo vidurių šiltine. Ligos eiga buvo gana sunki, bet ligonis kantriai iškentėjo. Penktą ligos savaitę temperatūra krito, ligonio būklė taisėsi, pavojus buvo praėjęs, bet ligonio ūpas buvo prislėgtas. Bekalbant paaiškėjo, kad ligonis dabar nustojęs vilties pasveikti, mano, kad tuoj reikės mirti ir prašo pakviesti kunigą. Tik savaitei praėjus, kai ligonis žymiai sustiprėjo, nustojo galvojęs apie mirtį.

Tipiškais paradoksinio sąmonės apie savo likimą nuvokimo pavyzdžiais gali būti įvairūs isterikai ir neurozikai, kurie nuolat skundžiasi, triukšmauja ir ruošiasi mirti dėl tariamos sunkios ligos, o ištyrus nieko ypatingo nerandama, nes skausmai būna nervinio pobūdžio. Dažnai šie ligoniai vaikščioja nuo gydytojo prie gydytojo skųsdamiesi, pav., skausmais viduriuose, įsitikinę, kad ten auga vėžys, nepatenkinti gydytojais, kad jie ligos neranda, o tikri organiniai ligoniai patiki kuone

kiekvienu suraminimu, kad liga greit praeis, ir taip leidžia sunkiai ligai išsiplėsti iki tokio laipsnio, kada gydymas lieka neįmanomas.

Panašios taisyklės turi galią ne vien ligoniams, bet ir sveikiems asmenims, nes likimo dėsniai lygiai valdo visus žmones. Bailys dažnai didžiuojasi savo drąsa, neišmanėlis žinojimu, o pamišėlis neretai laiko save genijum.

6. ATVIRKŠČIOS ATEITIES VAIZDAVIMASIS.

Reikėtų daug laiko ir vietos išanalizuoti įvairioms nelaimėms, kad suprastum, kaip ryškiai visur pasireiškia likimo dėsniai. Čia priminsiu Titanikos žuvimą.

1912 metais balandžio 14 d. paskendo tuo metu didžiausias ir greičiausias pasaulyje laivas. Laivo kapitonas, kuriam buvo laikas baigti tarnybą, tikėjosi šia proga dar negirdėta garbe apvainikuoti savo tarnybą. Plaukiant katastrofos naktį laivo vadovybė žinojo, kad plaukia pavojingomis vietomis, bet nesiėmė reikiamų priemonių nelaimės išvengti. Pasąmonyje buvo pribrendęs patraukimas į nelaimę, o sąmonę aptemdė viltis ir pasitikėjimas greitais laimėjimais. Koks ūpas tuo metu viešpatavo laive, nurodo ištraukos iš laikraščio, kuris aprašė Titanikos žuvimą 25 metų katastrofos sukakties proga.

„Ta naktis, kada paskendo laivas, kaip tik buvo labai rami ir graži. Ligi pat žiauriai katastrofai laive viešpatavo linksmybė, gera nuotaika, džiaugsmas. Moterys buvo apsivilkusios balinėmis suknelėmis, vyrai — smokingais. Visi linksminosi ligi beprotiškumo“.

„Ponas Bruce Ismay, kompanijos direkcijos pirmininkas, buvo kaip tik tuo laiku palubėje. Jis negalėjo nusėdėti kajutėje: kaip nesidžiaugti tokia garsia pergale“.

„Išlipus į denį jauna aristokratė, pasigėrusi šampano, šūkavo:

— Aš įlipsiu į Laisvės statulą!

Staiga laivas į kažką susidavė. Šokusieji parpuolė ant grindų, o pianisto pirštai sugavo ne tuos klavišus. Subraškėjo visas laivo korpusas. Juk tai buvo milžiniškas smūgis: laivas, kuris plaukė dvidešimties mazgų greičiu per valandą, sudavė į ledo kalną. Merginai, kuri gyrėsi įlipsianti į Laisvės statulą, iš rankų iškrito taurė su šampanu ir sudužo“.*

Taip pasipuošę, iš anksto patenkinti laimingu ir garbingu vandenyno perplaukimu, pasąmonio traukiami keleiviai važiavo į milžinišką katastrofą.

Laivui skęstant, kas turėjo mažai gyvuliškos energijos ir

* „Diena“ 1937 m. 16 nr.

teigiamų bei neigiamų pergyvenimų suma pasiekė nulių, žuvo vandenyje, o kurių energijos ištekliai buvo pakankami, ir trumpu laiku teigiamų pergyvenimų nebuvo galima nelaimės kančiomis neutralizuoti, instinktyviškai pirmi pateko į valtis arba užsikorę ant ledų sulaukė gelbėti atplaukusių laivų.

Šis pavyzdys gali sukelti daug kam abejojimų. Atrodytų netikėtina, kad apie pusantro tūkstančio žuvusių žmonių, atsitiktinai patekusių į laivą, galėtų turėti vienodai artimą nuliui buvusių pergyvenimų sumą. Turiu priminti, kad į panašias nelaimingas keliones leidžiasi ne atsitiktinai paimta grupė žmonių, o tik tie asmenys, kurių pasąmonis juos veda prie nelaimingų nuotykių, o sąmonėje jau pasireiškia džiaugsmas dėl artėjančios laimės, kurios, deja, netenka sulaukti. Susidariusi su vienodais palinkimais ir panašiais pergyvenimais grupė žmonių sudaro vieną psichologinį vienetą, kuris kartu džiaugiasi, kartu kenčia ir žūsta.

Kam teko kalbėti su asmeniu prieš jo nelaimingą žygį, pats gali įsitikinti šių dėsnių teisingumu. Tik sąmonei įvairios nelaimės būna netikėtos, o pasąmonis dažnai iš anksto panašiems žygiams ruošiasi, ir jo impulsai žmogų nuveda į nelaimes.

Šiais metais, pavasarį, vienas girtaująs vyras sirgo skrandžio opa, o jo žmona skrandžio vėžiu. Ji atvyko į ligoninę, bet būti operuojama nesutiko, todėl išvažiavo namo. Žmonai silpnėjant, vyras dažnai kalbėdavo, kad jo žmona jam tik teršianti kambarius, ir kai ji mirsianti, tai jis bent gerai pagyvensiąs. Rezultate, staigiai įvykus skrandžio opos perforacijai, jis mirė 2 savaitėmis anksčiau už savo žmoną.

Panašių atsitikimų pasitaiko neretai. Nereikia stebėtis, kad visos tautos tikėjo ir dar tebetiki antgamtiškomis jėgomis, nes pasitaiko daug nuotykių, kuriuos buvo galima laikyti stebūklu. Pasąmonyje viešpataujant veržimuisi prie mirties, sąmonėje susidaro atvirkščias vaizdas: ilgo ir laimingo gyvenimo viltis.

Žmogaus gyvenimo ritmui suprasti nereikalinga daugiau ieškoti ypatingų nuotykių, nes kiekvienas žmogus kasdien susiduria su mažomis nelaimėmis ir laimėjimais, ir čia pasireiškia aukščiau minėtas ritmas.

Jaunavedžiai dažnai prieš vedybas ir vestuvių metu netveria iš džiaugsmo, kai artinasi jiems nelaimingas gyvenimas, o susirūpinę ir net verkia, pereidami į naują protingos poros gyvenimo periodą. Jau liaudis yra pastebėjus, kad jei nuotaka nusiminus ir verkia, jos gyvenimas bus laimingas, o besidžiaugiančiųjų laukia nelaimės.

Nekartą teko stebėti žaidikus, kurie ėjo į aikštę iš anksto patenkinti, užtikrinti laimėjimu ir grįžo nusiminę, pralaimėję prieš silpnesnę komandą. Priešingai, prieš rungtynes neramūs, susirūpinę žaidėjai po rungtynių turi progos pasidžiaugti savo laimėjimu.

Rašant šias eilutes Lietuvoje didelio susidomėjimo sulaukė 1937 Europos krepšinio rungtynės Rygoje. Lietuva, laikoma silpniausiu priešu, liko rungtynių nugalėtoja. Nors buvo žinoma, kad Lietuvos rinktinės keletas žaidėjų buvo aiškiai pranašesni už kitų tautų žaidėjus, nė viename Lietuvos laikraštyje nepastebėta jokio ankstybo džiaugsmo dėl galimo laimėjimo, o vien susirūpinimas iki galutinio rezultatų paaiškėjimo.

Pacituosiu, ką galvojo ir jautė patys žaidikai prieš savo laimėjimus, kurie jiems leido pergyventi tikrąjį žmogaus laimės pajautimą.

„Prisipažįstu, kad galutine pergale netikėjau, dėl to iš džiaugsmo esu pritrenktas“ sako vienas žaidėjas.

„Mes laimėjome visiškai pelnytai, nors visus priešus nugalėti nebuvo lengva, tačiau vis dėlto padarėme. Šitas rūpestis dėl būsimų kovų man ir Feliksui nedavė miegoti ne vieną naktį. Mudu, atsigulę viešbutyje, ištisas valandas svarstydavome pergalės galimumus ir vis dėlto abejodavome. Dabar visa baigta, ir man lyg sunkiausias akmuo yra nukritęs nuo krūtinės“ sako kitas žaidėjas.

„Dar daugiau pabrėžtina, kad ir T. ir K. jau ar ne mėnuo prieš pirmenybes atsisakė nuo visų asmeninių malonumų ir buvo visiškai, kaip sakoma, su dūšia ir kūnu atsidavę didžiajam šuoliui“*.

Tokias valandas pergyveno žaidėjai, kurie jau buvo pastebėję, kad priešai yra silpnesni už juos.

Dar vienas šių rungtynių momentas vaizduoja pasąmonio rolę žmogaus veiksmuose.

Paskutinėse ir lemiamose Lietuvos ir Italijos rungtynėse paskutines minutes prieš pabaigą, kai laimėti taškai santykiavo kaip 24:23, italai gavo mesti 3 folus, ir užteko bent vieną iš jų išnaudoti, ir visa laimė galėjo pakrypti į kitą pusę. Kokiu būdu prityrę italų žaidėjai, užkariavę antrą vietą Europos pirmenybėse, nesugebėjo nė vieno iš jų išnaudoti, negalėjo suprasti nė vienas dalyvis, tik Lietuvos komandos kapitonas šiuo klausimu pareiškė savo nuomonę: „matyt, aukštesnė valia neleido neteisybei triumfuoti“*. Toji „valia“ buvo italų pasą-

---

* „Lietuvos Aidas“ 1937 m. 204 nr.

monis, ir nors sąmonėje buvo noras laimėti pirmą vietą, bet jų pasąmonis nuvedė į II vietą, nes buvusiais pergyvenimais žaidėjai nebuvo nusipelnę meisterio džiaugsmo.

7. TIKRAS ATEITIES NUVOKIMAS.

Ne visuomet sąmonė duoda atvirkščią organizmo būklės vaizdą ir ateities nujautimą.

Kartais mes galime numatyti savo būsimus laimėjimus ar pralaimėjimus ir nujausti tikrąją organizmo būklę. Yra žmonių, kurie žinodami šaltai sutinka mirtį be nepagrįstos vilties ilgai gyventi, kai fizinės jėgos baigiasi.

Nėra žmonių, kurių sąmonėje vienu ar antru metu nebūtų gimęs pranašingas, bet atvirkščias būsimų gyvenimo kovos rezultatų vaizdas, bet nėra ir tokių žmonių, kurie nebūtų turėję tikro apie savo būklę ir netolimos ateities nuotykius nuvokimo. Juo žmogaus sąmonė daugiau ištobulinta, juo jai labiau prieinamos pasąmonio sferos, juo rečiau pasireiškia visiškai atvirkščias savo būklės ir ateities nuotykių vaizdavimasis. Nors prieš būsimą laimėjimą vyrauja neramumas, bet sąmonėje yra ir neryškiai išreikštas savo laimėjimų užtikrinimas, o jį pasiekus nors pasireiškia centrinis pasitenkinimas, bet randasi vietos ir kai kuriam abejingumui.

8. MALDA.

Gana dažnai pasitaiko, ypač aukštesnio psichikos tobulumo laipsnio pasiekusiems asmenims, kad sąmonės ir pasąmonio siekimai sutampa, ir šiems žmonėms gyvenime daug geriau sekasi. Sąmonės norų ir pasąmonio siekimų sutapimas pasireiškia maldos metu, bet man taip nesinori šį terminą vartoti, nes šiandien dažnai malda laikoma beprasmiškas jausmų antplūdis.

Malda vadinama kartais abejotinos prasmės stereotipinis žodžių kartojimas be atitinkamo jausmo. Nieks negali priduoti religiškumo pareiškimui juokingesnės formos, kaip šie iš prievartos, mados ar simuliacijos prieš vaizduojamą Dievą besimeldžią asmenys.

Malda surišta su prašymu nerealių dalykų, pav., sau ar savo artimui laimės po mirties, yra nenatūralus ir nepavydė-

tinas jausmų žaidimas. Maldos metu kančia, nesusijusi su realizuojamais norais, būna kompensuojama pasitenkinimu, neturint jokių laimėjimų.

Maldos esminis dalykas — neigiami centriniai pergyvenimai, susiję su numatomais žmogaus veiksmais ir žygiais. Tuomet gema rūpestingumas, nepasitenkinimas savimi ar aplinka, kančia dėl savo, nors ir tariamo, mažavertiškumo, sąmoningas kančios noras būsimų laimėjimų sąskaiton. Kiekvieno asmens natūrali malda yra šiek tiek skirtinga, bet visiems yra bendras sąmoningas neigiamas centrinis pergyvenimas. Po natūralios maldos bedirbdami ir laimėjimų pasiekę asmens dažnai sako, kad jiems lyg akmuo nuo krūtinės nukritęs.

Malda paruošia pasąmonį tikslingam reagavimui bet kokį tikslą siekiant, todėl jos lydimas darbas pavyksta, ir buvusi centrinė kančia būna kompensuota laimėjimu. Malda reikalinda tiek dirbant, tiek sergant, tiek prie bet kurio veiksmo ruošiantis, nes be jos dažnai klastingi pasąmonio siekimai nuveda žmogų kitu likimo keliu, kaip sąmonė norėtų.

Malda nėra išmaldos prašymas iš kokios nors esamos ar nėsamos būtybės. Kas iš mažens neišmoko kitaip melstis, kaip prašyti pasigailėjimo iš visagalinčio pono, gali toliau vaizduotis kurį nors valdovą ar šventąjį ir jo tariamoje akivaizdoje reikšti savo jausmus, bet kreipimasis į kurį nors, dažniausiai nėsamą asmenį, yra formos dalykas, bet ne maldos esmė. Kas pripratęs melstis bažnyčioje, prie kryžiaus, prie paveikslo, tam dėl sąlyginio reflekso lengviau gema visas kompleksas neigiamų centrinių pergyvenimų, bet jei jų nemokama susieti su būsimais veiksmais, tai jie lieka beprasmiško jausmų ritmo pradžia.

Maldai nereikalingi žodžiai. Natūrali malda arba būna be žodžių, arba kiekvienas sau kartoja tokias mintis, kurios atitinka jo siekimus. Įprastų maldos žodžių kartojimas, kaip sąlyginis refleksas, padeda atsirasti maldos ūpui, bet ši dirbtinė malda dažnai būna kompensuojama netikrais laimėjimais.

VI. Likimo kelias.

1. JAUSMŲ RITMAS.

Jausmų bangomis išreikšti gyvulinės medžiagos procesai plėtojasi laiko būvyje. Jaunystėje dažnai pasireiškia daugiau teigiamų pergyvenimų, kaip neigiamų, užtat senatvėje gaunamas atvirkščias vaizdas. Juo organizmas turi mažiau gyvuliškos energijos, juo mažiau jis gali turėti teigiamų, kančiomis nekompensuotų pergyvenimų.

Dažnai stiprių teigiamų pergyvenimų metu organizmas prisisotina malonumų, ir po jų staigiai prasideda nelaimės, ligos ir kančia. Daugiausia pasekminių susirgimų ir nelaimių pasitaiko švenčių proga, pasilinksminimų metu ar jiems baigiantis. Ypatingai gausios susirgimais būna Kalėdos ir Velykos. *Bergmann** stebėjęs, kad Strasburgo studentai daugiausia reumatu suserga pirmadieniais, jo manymu dėl nusišaldymo grįžtant iš pasilinksminimų. Nagrinėjant ūminio reumato išsiplėtojimą, pasirodė, kad oro sąlygomis jokiu būdu negalima išaiškinti ūminio reumato priežasties. Ne nusišaldymai, bet prisisotinimas malonumais pirmadieniais kai kuriuos asmenis nuveda į ligą. Po linksmų atostogų neretai pasitaiko susirgimų, nors organizmas turėjo progos pailsėti.

Pasitaiko, kad į ligoninę atveža tiesiog iš bažnyčios staigiai susirgusius ligonius. Mes sakome, kad malda saugoja nuo ligos, o atrodytų, kad esama priešingų faktų. Tačiau dalis eina į bažnyčią pasigėrėti meniškomis ceremonijomis ir tąja proga iš pripratimo šabloniškai pakartoti maldos žodžius. Jų bažnyčios lankymas neturi nieko bendro su natūralia malda. Yra žmonių, kuriuos „ima džiaugsmas pagalvojus apie Dievą“. Kartais bažnyčioje centriniai neigiami pergyvenimai yra ne pirminė malda, o natūrali anksčiau buvusių gausių teigiamų pergyvenimų pasekmė, ir netenka stebėtis, kai maldininko no-

* Iš M. P. Weil. Cures climatiques et rhumatismes. *Traité de climatol.* 2390 p., 1934 m.

ras atkentėti už savo buvusias nuodėmes čia realizuojasi ligos forma.

Yra asmenų, kurie iki vedybų beveik nesinaudojo stipriais periferiniais malonumais. Po vedybų pradžioje daug būna teigiamų jausmų antplūdžių, ir tik patvarus organizmas gali ištesėti gyventi daugelį metų be kompensuojančių skausmų. Neretai po kelių mėnesių ar metų prasideda antra šių malonumų fazė: skausmai ir liga.

Jei šeima gyvena santaikoje, dažniausiai jos jausmų bangavimas sutampa. Jie kartu džiaugiasi savo laimėjimais ir kartu liūdi dėl nepasisekimų. Net atsitinka, kad jie kartu suserga vienodomis ligomis. Jei vienas šeimos narys serga užkrečiama liga, tai šia liga gali susirgti kiekvienas ligonio lankytojas, nors jo jausmų svyravimo ritmas būtų skirtingas. Bet aš kalbu apie tokias ligas, kurios nėra užkrečiamos, o pasekminis anksčiau buvusių malonių pergyvenimų reiškinys. Šie atsitikimai davė pagrindo neinfekcinius susirgimus priskirti prie užkrečiamų ligų. Pasitaiko, kad kartu du vienos šeimos vaikai suserga apendicitu, ir vienas kitas gali pamanyti, kad apendicitas yra užkrečiama liga.

*P. Isaac-Georgees ir Mlle C. Debay** aprašo keletą atsitikimų, kur ūminis reumatas maždaug tuo pačiu metu palietė kelis šeimos asmenis. Jie manė, kad ūminis reumatas turi būti užkrečiama liga, bet žinodami likimo įstatymus, toliau medikai lengvai galės panašių klaidų išvengti. Vienos šeimos nariai dažnai kartu džiaugiasi, kartais drauge malonumais prisisotina ir kartu kenčia ar serga.

Pasitaiko, kad vyras su žmona ne tik kartu pergyvena teigiamus ir neigiamus afektus, bet senatvėje miršta kartu, nors jokia infekcine liga nebuvo susirgę. Tokios šeimos pavyzdžiu gali būti Prancūzų mokslininko ir politiko *Berthelot* šeima, kur jo ir žmonos jausmai ir prisirišimas prie mokslinio ir visuomeninio darbo harmoningai derinosi, ir kai senatvėje mirė ponia Berthelot, jos vyras, pabuvęs nusiminęs dvejetą valandų prie lavono, nuėjo į miegamąjį pailsėti ir daugiau iš ten nebegrįžo.

---

* La Maladie de Bouillaud est-elle une Maladie familiale? *Revue du Rhumatisme*, 1937 m., 2 nr., 191 pusl.

Gyvenime neretai pasitaiko, kad periferinių pergyvenimų suma prilygsta nuliui. Jei gyvuliškoji energija reikštųsi tik periferiniais jausmais, šiuo metu galėtų įvykti mirtis, bet, kaip ne kartą minėjau, periferiniams jausmams neutralizavusis, žmogus turi dar gyventi, kol jo centriniai pergyvenimai neišsilygino, o gyvenant vėl periferinių jausmų kreivė nukrypsta nuo nuliaus. Priešingai neutralizavusis centriniams pergyvenimams, mirtis nepasireiškia, jei periferinių jausmų ciklas nebūna pasibaigęs.

2. NATŪRALI MIRTIS.

Senatvėje pamažu gyvuliškoji energija mažėja, ir visos jausmų formos gęsta. Seksualinis aktingumas nyksta, ir naujų stiprių periferinių pergyvenimų neatsiranda, belieka tik skausmais neutralizuoti buvusius teigiamus jausmus. Apetitas pamažu mažėja ir vėliau visai pranyksta. Aplinkos vaizdai ir garsai vis mažiau sužadina jausmus. Negimsta naujų norų, nebekenčia daugiau dėl savo siekimų ir nesidžiaugia laimėjimais. Taip pamažu gęstant jausmams, ateina mirtis.

Vienas studentas pasakojo įdomų natūralios mirties atsitikimą. Kartą jis gavęs laišką, kad skubiai vyktų namo, nes tėvas mirštąs. Studentas nuliūdęs parvažiavęs namo ir įėjęs pro vartus radęs savo tėvą žabus kapojantį. Sūnus nudžiugęs, radęs tėvą gyvą, bet stebėjęsis skubiu iškvietimu, nėsant ypatingo sveikatai pavojaus. Besikalbant paaiškėję, kad tėvo jėgos baigiąsis, valgyti noro neturįs, nes jokio gardumo nejaučiąs, gyvenime daugiau nieks jį neinteresuojąs, ir jokio noro gyventi neturįs. Jis, sakęsis, greit mirsiąs, todėl pasikvietęs sūnų norėdamas dar gyvas atsisveikinti, o toliau prašęs grįžti mokytis ir tęsti savo darbą, nors jį greit jau laidosią. Sūnus sugrįžęs į Kauną ir po keleto dienų gavęs telegramą, kad tėvas miręs.

3. PASĄMONIŠKA SAVIŽUDYBĖ.

Nepagydomos ligos metu taip pat pamažu gęsta įvairūs jausmai. Pranyksta seksualinis potraukis, pamažu netenka apetito, nustoja domėtis aplinka, belieka dažnai tik neužbaigtas periferinių jausmų ciklas, kuriam pasibaigus skausmų forma, organizmas nustoja funkcionavęs.

Kartais daromi lavonų skrodimai mirties priežasčiai išaiškinti. Sakysime, ligonis sirgo širdies liga, ir jam mirus randamas chroniškas raumenų uždegimas. Kodėl ligonis mirė vieną ar kitą naktį, o ne keletą savaičių anksčiau arba vėliau?

Atrodytų, kad širdies raumenys pamažu, pasiekę tam tikrą nusilpimo laipsnį, nustoja funkcionavę. Bet ne visų tokių ligonių širdis būna vienodai ligos pakenkta. Kiti ligoniai miršta staigiai naktį besiilsėdami, nors dienos metu gerai jautėsi ir pajėgė dirbti ir vaikščioti, ir skrodžiant randamas ne toks jau didelis raumenų pakitimas, kad staigi mirtis turėtų būti neišvengiama. Kartais mirties priežastis aiškinama širdies vainikinių arterijų spazmais. Arterijoms susiaurėjus, širdies mityba sutrinka, ir ji nustoja plakusi. Bet arterijų spazmai yra reflektorinis reiškinys, priklausąs nuo pasąmonio. Be to, neretai atsiranda skilvelių fibriliacija, arba širdies raumenų drebėjimas. Netaisyklingai ir per dažnai susitraukdami širdies raumenys negali išstumti iš širdies kraujo, ir, sustojus kraujo apytakai, žmogus miršta. Mirtis ištinka ne dėl širdies raumenų nepajėgumo, bet dėl netikslaus jų veikimo reguliavimo. Vadinasi, organizmas pats save nužudo, kai jausmų ciklas užsibaigia. Todėl, kaip jau minėjau, egzistuoja ne vien sąmoniška, bet ir pasąmoniška savižudybė. Paskutinioji pasitaiko nepalyginamai dažniau.

Reflekstoriška mirtis, arba pasąmoniška savižudybė, pasitaiko kartais nesunkių operacijų proga, kartais be aiškios priežasties palyginti nesilpnam ligoniui. Bet panašūs atsitikimai pasitaiko gana retai. Tačiau visais kitais susirgimais, kai būna pakankamai patologinių pakitimų pranykti gyvybės žymėms, mirtis gali įvykti keletą dienų ar savaičių anksčiau arba vėliau. Tik reflektorinės reakcijos, kai gyvuliška energija neutralizuojasi, nulemia mirties valandą ir minutę.

4. TIPAI.

Begyvenant vyksta centrinių ir periferinių jausmų bangavimas, kur centrinius teigiamus pergyvenimus galima kompensuoti tik centrinėmis kančiomis, o periferinius malonumus — skausmais. Ne visi žmonės turi vienokias savo likimo kreives. Kai kurie autoriai žmones skirsto į tris tipus: astenikus. atletikus ir piknikus. Tiksliau būtų galima klasifikuoti pagal likimo kreives. Vieni asmenys turi daugiau centrinių pergyvenimų, kiti periferinių; pirmieji yra aukštesnės inteligencijos. Vienų jausmų bangos yra aukštos (stiprios), bet trumpos, kitų

žemesnės, bet ilgos, paskutinieji yra kantresni, patvaresni, ir jiems gyvenime yra įmanoma didesnius darbus nudirbti. Jausmų bangų forma sudaro žmogaus temperamentą. Patvarių asmenų pirminė jausmų banga kyla sąryšy su aplinkos reiškiniais. Antroji jausmų fazė gali pasireikšti keliomis dienomis, mėnesiais ar metais anksčiau arba vėliau, priklausomai nuo aplinkos reiškinių plėtojimosi. Jausmų bangų amplitūdė gali būti trumpa ir ilga. Todėl stebėtojui atrodo, kad jausmai reiškiasi netaisyklingai, jokių dėsnių neprisilaikydami.

5. PSICHINIŲ LIGONIŲ RITMAS.

Kartais pasitaiko asmenų, kurių jausmai plėtojasi be sąryšio su aplinka. Po atitinkamo centrinio pasitenkinimo prasideda nusiminimas, nežiūrint, ar yra tokiam ūpo pasikeitimui realus pagrindas. Kartais suaugę asmenys džiaugiasi ir verkia be sąryšio su savo laimėjimais ar pralaimėjimais, ir juos vadiname psichiškai nesveikais. Toki psichiniai ligoniai duoda tipišką likimo dėsnių prisilaikantį jausmų bangavimą, ir juos stebint lengviau likimo dėsnių tikrumu įsitikinti.

Čia rasime ligonių su nepaprastai pakelta nuotaika, greitai galvojančių, be galo laimingais atrodančių, bet po kiek laiko prasideda neigiamoji jausmų banga, ir dabar jie būna prislėgti, jaučiasi esą nelaimingiausi, kartais turi noro nusižudyti.

Nepasitaiko tokių ligonių, kurie pergyventų tik, pav., neigiamus sustiprintus afektus, neturėdami tolygių teigiamų afektų.

Kai kada pasitaiko liguistas abejingumas psichinių susirgimų pradžioje. Toki ligonys patys skundžiasi, kad niekas jų nejaudiną, niekas nedžiuginą ir nesukelią liūdesio.

Kiti asmenys visą laiką atrodo apatiški, prislėgti, bet neteisinga būtų manyti, kad jie pergyvena daugiau liūdnų valandų, kaip linksmų, tik kartais veido išraiška nesiderina su ūpu. Būna reflektoriškas riksmas ar juokas, be atitinkamo afekto. Tuomet organizmas, kaip muzikos instrumentas, gali išduoti aplinkiniams neigiamus arba teigiamus afektus sužadinančius garsus, o pats nieko nepergyventi. Panašūs atsitikimai nėra išimtis iš likimo dėsnių.

VII. Somos ir psichikos sąryšis.

1. SUSIRGIMAI IR PSICHIKA.

Seniau sakydavo, kad žmogus susideda iš kūno ir dvasios, o dabar sakoma, kad žmoguje reiškiasi somatiniai ir psichiniai procesai. Seno termino „siela" šiais atsitikimais geriau vengti, nes jis susijęs su netikru žmogaus prigimties supratimu.

Soma vadinama visas kūnas, kur įeina augalinės ir grynai cheminės, organinės ar neorganinės medžiagos. Organizmo skysčių, narvelių ir visų somatinių procesų įtaka psichikos būklei yra neabejotina. Jau praėjusiuose skyriuose kalbėjau, kad keičiasi žmogaus nuotaika kai kurių susirgimų įtakoje.

Mes žinome, kad visos ligos, kurios erzina jutimo nervus ir sužadina skausmus, veikia psichiką, bet yra ligų, praeinančių be žymesnių lokalizuotų skausmų, o jų įtaka psichinėms reakcijoms netenka diskutuoti.

Džiovininkai dažnai nesiskundžia skausmais, o jų psichika būna pakitusi. Infekcinės ligos atsiliepia į kraujo cheminę ir morfologinę sudėtį, o šis savo keliu į nervų sistemą.

Vartojant turinčią skalsių duoną, galima jomis apsinuodyti. Dabar tokių apsinuodijimų beveik nepasitaiko, nes duonai vartojami gerai išarpuoti grūdai, bet skurdo metais, kai valgė blogą su pelais duoną, daug būdavo skalsių, ir neretai pasitaikydavo apsinuodijimai. Šie ligoniai kartais turi panašius į nuomarą priepuolius, nusilpusį protą ir atmintį, padidintą baimės jausmą, haliucinacijas etc.

Esant nesveikiems inkstams, kai jie nesugeba pašalinti iš kraujo medžiagos apykaitos produktų, įvyksta organizmo nusinuodijimas, pasireiškiąs galvos skausmais, vėmimu, pavargimu, nuotaikos prislėgimu, nemiga, neramiais sapnais ir kitais panašiais simptomais.

Badaujančio žmogaus psichika iškrypsta iš normalių vė-

žių, kartais įvyksta net pamišimas (confusio mentalis). Ilgas badavimas pakeičia žmogaus moralę, ir jis nesidrovi ne tik pasivogti maisto, bet kartais grįžta prie kanibalizmo papročių.

Skydinės liaukos funkcijos nepakankamumas nulemia proto atbukimą, nejautrumą, atminties silpnumą. Priešingai, esant padidintai šios liaukos funkcijai, ligonis būna jautrus, gyvas, visos reakcijos greitos, greit susijaudina ir verkia, greit nusiramina ir džiaugiasi. Didelės reikšmės psichinių reakcijų eigai turi lytinės liaukos, apie kurių rolę susidarė nemaža literatūra. Neabejotinai jų funkcija turi didelės reikšmės žmogaus aktingumui, jo prisirišimui prie priešingos lyties, temperamentui etc.

Visa eilė vidinės sekrecijos liaukų savo hormonais veikia žmogų ir jį padaro čia atidų, energingą, malonų draugijoje, čia atsiskyrėlį, apsnūdusį, abejingą etc.

Infekcinių ligų metu ar po jų, kai įvyksta medžiagos apykaitos sutrikimas, kartais prasideda psichikos nenormalumai, kaip kliedėjimas, haliucinacijos, kartais visiška pamišimo būklė, kuri po kelių savaičių praeina.

Pacituosiu, ką sako prof. *J. Blažys** apie persirgusius miego liga.

„Labai pasikeičia būdas ir elgesys jaunuoliams, kurie persirgo letargišku encefalitu; jiems parkinsonizmo nesti arba jis esti silpnai išreikštas. Jie pasidaro neramūs, plepūs, kimbūs, kišasi ne į savo reikalus, turi norą kitus erzinti, jų dėmesys budrus, bet klaidžiojantis, dažnai jiems užeina kažkokio paikaus linksmumo priepuoliai, dažnai be jokios ypatingos priežasties jie susijaudina ir pyksta. Piktumo priepuoliai reiškiasi šiurkščia kalba ir koliojimusi, spiaudymusi, palinkimu viską aplink ardyti, jie gauna palinkimą tinginiauti, valkiotis, vagiliauti“.

2. NUODŲ ĮTAKA ŪPUI.

Kiekvienas žmogus gali savo jausmus ir ūpą laikinai pakeisti, pasinaudodamas atitinkamomis cheminėmis medžiagomis. Taip rūkantieji tikrina, kad rūkydami nusiraminą, laikas prabėgąs ne taip nuobodžiai. Išsigėrus pasikeičia nuotaika,

* Prof. J. Blažys: Įvadas į psichiatriją. 109 pusl. 1935 m.

žmogaus elgesys palieka laisvesnis ir drąsesnis, ūpas pasitaiso; išsigėręs gulėdamas griovyje jaučiasi laimingesnis, kaip išsipagiriojęs minkštoje lovoje.

Dar stipresnius pasitenkinimo pergyvenimus sužadina morfijus ir jam artimi nuodai. Indijoje, Egipte ir Turkestane yra išsiplatinęs svaiginimasis hašišu — aromatine derva, gaunama iš Indijos kanapių. Jo įtakoje žmogus netenka realybės pajautimo, apsvaigime jaučiasi pakilęs į kažkokią be galo malonią fantastišką aplinką ir lyg atsipalaidavęs nuo materiališkų varžčių, skraidąs gražių sapnų pasauly.

3. ORGANIZMO RŪGŠČIŲ IR ŠARMŲ ĮTAKA NUOTAIKAI.

Prof. *Hoff**, tirdamas morfologinio kraujo vaizdo pakitimus eksperimentinės acidozės proga, atsitiktinai pastebėjo, kad acidozės metu atsiranda prislėgta nuotaika. Tolimesni ligonių ūpo stebėjimai davė tokius pat rezultatus. Gydydamas vieną lengvą chroniško pielocistito formą, jis pritaikęs 3 dienas „rūgščią", tris dienas „šarminę" dietą. Per „rūgščias" dienas acidozei sustiprinti ligoniui duodavęs kasdien po 6 gelamono tabletes, o per „šarmines" dienas po 15 gramų natrium bicarbonicum. „Rūgščių" dienų metu ligonis be jokio pagrindo būdavęs prislėgtos nuotaikos, dažnai verkdavęs, nors anksčiau niekuomet panašios psichinės būklės neturėdavęs. Organizmo skysčių šarmingumo pakilimas sukeliąs atvirkščią psichinę būklę: pakeltas ūpas, linksmumas, viltis, pasitenkinimas.

Prie įvairių kitų susirgimų, kur organizmo rūgščių ir šarmų santykis kinta, kartu kinta ir žmogaus nuotaika. Esant cukrinei ligai, kai susidaro stipri acidozė, pasireiškia ligonio ūpo prislėgimas. *Bokelmann* ir *Rother* konstatavę, kad prieš mėnesines ir pradžioje mėnesinių moterims atsirandanti acidozė ir prislėgtas ūpas. *Pilz* ir *Heller* stebėję, kad tarp savižudžių moterų 35% nusižudę mėnesinių metu, būdamos minėto nusiminimo būklėje. Mėnesinėms praėjus, organizmo skysčių reakcija pasitaiso, ir kartu grįžta geresnė nuotaika.

---

* F. Hoff: Über Änderungen der seelischen Stimmungslage bei Verschiebungen des Säurebasengleichgewichtes. *Münch. Med. Woch.* 1478 pusl. 1935 m.

4. NORAI — AUTOMATIŠKO ORGANIZMO PLĖTOJIMOSI ATSPINDYS.

Žmogaus norams, mintims ir darbams turi įtakos valgis, gėrimas ir gyvenimo sąlygos. Psichinės reakcijos yra įvairių viso organizmo reakcijų atspindys. Žmogaus norai priklauso nuo instinktyvių organizme potraukių, o ne nuo išgalvotos laisvos valios. Žmogus nori eiti tuo keliu, kuriuo veda natūralus jo organizmo plėtojimasis. Augąs vaikas nori būti suaugusiu. Didėjant jo smegenų svoriui, jis nori kuo daugiau žinoti, ir kiekvieną pažįstamą apipila visa eile klausimų. Sustojus augti smegenims, šis visa kuo interesavimasis pranyksta. Bręstant lytinėms liaukoms ir veikiant organizmą jų hormonams, visiems gyviams gema noras bendrauti su priešinga lytimi ir turėti vaikų.

5. PSICHIKOS IR NERVŲ SISTEMOS ĮTAKA SOMATINIAMS REIŠKINIAMS.

Šių ir dar daugelio nepaminėtų faktų akivaizdoje kyla klausimas, ar gali kuo nors pasireikšti žmogaus asmenybė, ar žmogus nėra labai kombinuotas automatas, atsakąs į įvairiausius aplinkos jaudinimus.

Tačiau gamtos ir medicinos moksle rasime argumentų ir priešingoms pažiūroms. Išsigandusio širdies plakimas padažnėja, veidas išbąla, nervų jautrumas pakyla, liaukų funkcija pasikeičia. Rasime visą eilę somatinių procesų, kuriuos sužadina psichinės reakcijos. *Cannon* yra konstatavęs, kad skausmas, baimė ir pyktis yra lydimi antinkstinės liaukos funkcijos padidėjimo ir cukraus procento pakilimo kraujuje.

Hipnozės metu galima įtikinti, kad hipnotizuojamas valgo, pav., rūgščius obuolius, ir nors burnoje nieko nėra, bet seilių liaukos pradeda funkcionuoti tiriamo žmogaus įsitikinimų įtakoje. Panašius bandymus yra atlikęs *S. Levin**.

*G. R. Heyer***, norėdamas išaiškinti psichikos įtaką visam organizmui, užhipnotizuodavęs sveikus asmenis ir sekda-

* С. Левин. Гипноз и условные рефлексы, Советск. врачеб. газета, 1934, 1 nr.

** Gustav R. Heyer. Der Organizmus des Seele. 1932.

vęs jų skrandžio funkciją. Šis mėginimas yra nesunku atlikti įvedant ploną zondą į skrandį ir ten jį palikus, periodiškai tikrinant skrandžio turinį. Kai tiriamam asmeniui įkalbėdavęs, kad jis valgąs skanius pietus, tai jo skrandis pradėdavęs išskirti sunką, tarytum žmogus iš tikro valgytų. Skrandis funkcionavęs priklausomai nuo tariamo valgio rūšies, panašiai kaip valgio metu. Todėl užtikrintas įsivaizdavimas veikia atitinkamų organų funkciją.

Kuone kiekvienas gydytojas žino didelę ligonio ūpo reikšmę širdies, skrandžio, virškinamojo trakto ir kitų organų funkcijai.

Jau 19 amžiuje genialus francūzų neuropatologas *Charcot* sakė, kad įvairūs periferiniai susirgimai įvyksta sąryšyje su centrinės nervų sistemos pakenkimais, tik jo pažiūra, neturėdama eksperimentinio pagrindo, buvo pamiršta.

*Roger**, įskiepijęs rožės streptokokų į triušio ausį ir perkirtęs simpatinį nervą, pagreitindavęs triušio pasveikimą ir apsaugodavęs ausį nuo infekcijos sužalojimo. Minėtas autorius, nukirsdamas ausies sensorinius nervus, gaudavęs visai priešingus rezultatus: infekcija greičiau plėtodavusis, pakenkdama įskiepytą organą. *Parhon***, hemiplegijos atsitikimais skiepydamas raupų vakciną į sveikas ir paralyžuotas galūnes, pastebėjo, kad gana dažnai sveikoji pusė duoda stipresnę reakciją kaip paralyžuotoji. *Fontaine ir Jung* sako, kad, ekstirpuodami vienos pusės sympaticus, įtakavę ne tik kraujo pritekėjimą, bet ir aktyviąją audinių reakciją. Žaizdos sekretas pasidaręs neutralios arba silpnai šarminės reakcijos, ir pati žaizda, priešingai antrajai pusei, likusi be antkryčio.

*Métalnikov**** dirbo su drugelio Galleria mellonella vikšrais, platinos adata išdegindamas kai kurias jų ganglijas. Po šios operacijos vikšrai išgyvendavę po 2—3 savaites, ir šiuo metu buvo galima sekti jų imuniteto plėtojimąsi. Pasirodę,

---

* Roger, H. G. Influence des nerf sensitifs sur l'infection érysipélateuse. *C. R. Soc. de Biologie.* 1890, 646 p.

** Parhon, C. I. Recherches expérimentales sur la réaction des différentes éruptions et particulièr. de la vac. sur les membres normaux et les mb. paralysés. *Communication à la Soc. Sciences Médic. séance du 13 janv. 1903, Bucarest.*

*** Métalnikov, S. Rôle du système nerveux et des facteurs biologiques et psychiques dans l'immunité. 1934.

kad vikšrai su suardytomis pirmomis dviem torakalinių ganglijų poromis ar paskiromis ventralinėmis ganglijomis, galima imunizuoti prieš choleros vibrijoną, tačiau imunitetas susilpnėjo, sunaikinus trečią porą torokalinių ganglijų.

Toliau autorius ligatūros pagalba vikšrus padalinęs į dvi dalis, kurias jungė nervų sistema, bet skysčiai pro ligatūrą praeiti negalėję. Imunizavus choleros vibrijonais priekinę vikšro dalį ir įšvirkštus mirtiną tų pačių bakterijų dozę į užpakalinę dalį, ši dalis žūdavusi po 3—6 dienų, o kartais tik po 10 dienų. Kontrolinių vikšrų, kurių priekinė dalis nebuvusi imunizuota, užpakalinė dalis žūdavusi po 20—24 val.

*Métalnikov** ir *Chorine* injekuodavę jūrų kiaulytėms į peritoneum'o vidų negyvų mikrobų, kartu erzindami kuriuo nors būdu odą. Po injekcijos atsirasdavusi apsisaugojimo reakcija. Po daugelio mėginimų gaudavę panašią reakciją vien minėto išorinio erzinimo pagalba, dėl sąlyginio reflekso susidarymo. Įšvirkšdami bakterijų suspensijos į veną kartu su bet kuriuo erzinimu, vėliau vien sąlyginio reflekso pagalba galėdavę gauti leukocitų formulės pakitimų.

Įdomūs *Métalnikov'o* stebėti triušių imuniteto pakitimai dėl sąlyginio reflekso. Jis su savo bendradarbiais kasdien injekuodavęs triušiams į peritoneum'ą po 1 cm^3 negyvų choleros vibrijonų suspensijos. Kartu erzindavęs bet kuriuo būdu odą. Trims savaitėms po paskutinės injekcijos praėjus, kai agliutinacijos titras nukrisdavęs, daliai paruoštų triušių keletą dienų pavartojęs sąlyginį erzinimą ir vėliau, tirdamas kraują, pastebėjęs agliutinacijos pakilimą, tuo tarpu kaip kontrolinių triušių agliutinacijos reakcija likusi be pakitimų.

Podkopaev, Saačian, Nikolau, Antinesco-Dimitriu, Palletini, Ostrovska, Diacono ir daugelis kitų autorių savo darbais patvirtino *Métalnikov'o* gautus duomenis.

A. D. Speransky (cit. *N. J. Propper***) erzindavęs triušių pilkąjį smegenų substancijos guburėlį, panaudodamas stiklinę ar vaškinę lazdelę, ir rezultate gaudavęs visą eilę distrofinių pakitimų dantų smegenyse, akyse, ausyse ir kituose organuo-

---

* Métalnikov, S. Sur le rôle des réflexs conditionnels dans l'immunité. *Presse méd.* 1934, 94 nr.

** Н. И. Проппер. Новое в теории и практике медицине. Клинич. медицина 1934 m. 318 p.

se. Šių eksperimentų rezultate buvę stebėta ir pūlinių sinusitų ir otitų.

Gluškova, eksperimentuodama su 14 triušių, nervų erzinimo dėka sukeldavo piorėją (pūlinį uždegimą). Daugumas šių dienų gydytojų taip įtikėję į banalios infekcijos lemiamą rolę įvairiuose susirgimuose, jog priešingos mintys jiems atrodo nesąmonė, tuo tarpu kai eksperimentai aiškiai rodo, kad kartais infekcija yra antrinis reiškinys, atsirandąs distrofiniuose židiniuose.

Stebint reumatinių susirgimų eigą teko konstatuoti, kad ūminio reumato metu atsiradus anginai, tonsilose randama infekcija reikia laikyti antriniu reiškiniu, o centrinės kilmės žioties uždegimas yra pirminis simptomas.

Speransky mano, kad ūminių ar chroninių procesų eigoje infekcija ir fizinė ar cheminė trauma yra tik pirmas sužadintojas, o tolimesnis ligos plėtojimasis priklauso nuo neurotrofinių faktorių. Reumatikų stebėjimas ir jų kraujo tyrimo duomenys leidžia padaryti taip pat panašią išvadą, kad ūminio reumato atsitikimais kartais egzistuoja infekcija, bet nuo jos nepriklauso reumatinių reakcijų forma ir ligos ilgis.

Gyvuliams mechaniškai erzinant atitinkamus centrus ar nervus gaunama eilė periferinių pakitimų. Tačiau centrai gali būti sujaudinti ir pakenkti savų minčių, jausmų bei norų ir tuo būdu duoti pradžią įvairiems organiniams ir funkciniams sutrikimams. Kai mes galvojame, pav., apie akis, atitinkamas impulsas pasiekia mūsų akių centrus. Galvojimas apie kitus organus lydimas panašaus fenomeno, t. y. atitinkamo šių organų centrų sujaudinimo, galinčio atsiliepti į organų veikimą. Nepasitenkinimas kai kurių savo organų veikimu ir sudėtimi žadina atitinkamus trofinius centrus tobuliau jų plėtojimąsi reguliuoti, o pasididžiavimas ir pasitenkinimas savo organizmu ar jo dalimi silpnina centrų funkciją ir organizmo normalų plėtojimąsi bei funkcionavimą.

Viena moteris, ištekėjusi už šlubo vyro, kitaip jo beveik nevadino, kaip „šitas šlubas velnias“. Po kiek laiko ji susižalojo koją ir pati liko šluba.

Juokdamiesi ir tyčiodamiesi iš ligonių ar bendrai iš kitų somatinių trūkumų, mes kartu džiaugiamės savo atitinkamų organų patvarumu ir tobulumu. Šie jausmai veikia kaip psichinė kalbamų organų centrų trauma, paruošdama dirvą nerviniams ar trofiniams sutrikimams. Pagaliau pasitenkinimas ir džiaugsmas savo sveikata duoda atvirkščią atspindį pasąmonyje ir sukelia jo veržimąsi į ligą.

Medicina labai išreklamavo rankų plovimą, kaip apsisaugojimo nuo infekcinių ligų priemonę, bet pamiršo, kad reikalinga nemažesnė žmogaus jausmų ir minčių švara, kad išvengtų savo draugo nelaimių pamėgdžiojimo.

Somos ir psichikos procesai yra glaudžiai susiję ir į viską, kas vyksta kūno periferijoje, reaguoja centrai, o centriniai procesai smegenyse atsiliepia į periferinius organus. Tuo būdu mes turime priemonių taip veikti kitų žmonių psichiką, kad jos aktingumas teigiamai atsilieptų į jų gyvenimą.

O mes patys, prisimindami tuos gyvenimo momentus, kurie savo laiku teigiamai veikė mūsų psichiką ir per ją mūsų organizmo plėtojimąsi ir visą gyvenimą, galime vėl atgaivinti pageidautiną psichikos aktingumą ir reguliuoti savo likimą, pasirinkdami tinkamiausias jausmų bangavimo formas.

Norai yra organinių procesų atspindys, bet, pakreipdami nauja vaga savo norus ir siekimus, mes kartu paveikiame visą eilę somatinių procesų, kur visas organizmas derinasi prie naujų reikalavimų.

VIII. Žmogaus tobulinimo klausimu.

1. BLOGI PAPROČIAI.

Supratus jausmų ritmą, pažinus likimo dėsnius, kyla visa eilė praktiškų klausimų, kuriuos reikėtų išsiaiškinti. Bent keletą iš jų čia paminėsiu.

Yra žmonių, kurių gyvuliška energija daugiau pasireiškia centriniais jausmais, yra ir tokių, kurių visas gyvenimas sukasi apie periferinius pergyvenimus. Pirmieji ikšiolinio moralybės mokslo buvo giriami, o su kai kuriais iš antrųjų kovojama. Prie paskutiniųjų reikia priskirti ne vien gatvės moteris, kurios gyvena periferiniais jausmais prekiaudamos, bet visus, kurių gyvenimo tikslas — daugiau audringų periferinių pergyvenimų. Kartais gatvės moterys dėl duonos kąsnio ieško, nors ir nemėgstamų, vyrų, bet yra žmonių, kurie naudojasi gyvenimo malonumais tiek, kiek tik jiems jėgos leidžia, ir šių dienų moralybė nekovoja su jais, jei jie yra vedę.

Gamtos ir medicinos mokslas lytinę sferą ne paneigė, bet greičiau išaukštino. Lytinių liaukų nepakankama funkcija sukelia visą eilę organizmo nenormalumų: bendrą silpnumą, ištižimą, nepakankamą aktingumą, nenormalų organizmo išsiplėtojimą ir t. t. Juo geriau funkcionuoja lytiniai organai, juo, atrodo, žmogus yra vertingesnis. Bet dabar paaiškėjo žmogaus likimas su neproporcingai stipriai išsiplėtojusia lytine sfera. Jei tai bus vyras, jo gyvenimo tikslas yra moterys. Darbas ir pareigos jam nemaloni priemonė palaikyti savo gyvybę. Jis pareigų niekuomet gerai neatliks, nes visą laiką suinteresuotas pašaliniais dalykais, ir nevengia darbo valandas praleisti malonioje moterų draugystėje. Po keleto ar keliolikos metų malonumų prisisotinęs, jis palieka sunkus, su dideliais skausmais ligonis. Dabar toks asmuo ilgą laiką išlaikomas šeimos ar visuomenės lėšomis. Tai neabejotinas visuomenės parazito tipas, kurio dauginimosi nereikėtų favorizuoti.

Tie asmenys, kurių visi organai harmoningai išsiplėtoję, priklausomai nuo sąlygų gali daugiau gyventi čia periferiniais, čia centriniais jausmais.

Geros sveikatos suaugusiam asmeniui audringi, gyvenimą paįvairiną periferiniai pergyvenimai, jei jie pasitaiko ne perdažnai ir užtrunka neilgą laiką, gali praeiti be blogų vaisių. Kasdieniame gyvenime pasitaiko mažų susižeidimų, įvairių laikinių skausmų, kurie neutralizuoja malonius pergyvenimus, nepaguldydami ilgesniam laikui į lovą.

Dažnas periferiniais malonumais naudojimasis nulemia ilgą ir sunkią ligą. Todėl su šiais papročiais reikia visomis tinkamomis priemonėmis kovoti, nedarant jokio skirtumo tarp nevedusių ir vedusių.

Tačiau kova su instinktyviais potraukiais nėra lengva. Dirbtinai atskiriant vyrus nuo moterų retai gaunami patenkinami rezultatai. Kartais čia prasideda onanizmas, kurio antroji fazė taip pat liga, kartais lytinis išsigimimas, kartais psichinis ištvirkimas, todėl vienuoliškas gyvenimas negali būti laikomas žmogaus tobulinimo priemone.

2. GYVULIŠKOS ENERGIJOS IŠNAUDOJIMAS.

Žmogaus jausmai tai jo gyvuliškos energijos pasireiškimas. Kaip inžinieriai sugeba natūralias gamtos jėgas sunaudoti darbui ir civilizacijos plėtojimui, taip viduje kylančią jausmų energiją reikia panaudoti vidaus kultūrai. Turime mokėti vieną jausmų energijos formą paversti kita, labiau tinkančia kultūrinimo uždaviniams. Periferinius jausmus sunku panaudoti aukštesniam tikslui, bet su centriniais pergyvenimais susiję visi žmogaus veiksmai ir siekimai.

Daugiau centrinių pergyvenimų ir mažiau žemų periferinių jausmų. Reikia mokytis periferinę energiją paversti į centrinę, bet nevirsti psichiniu ištvirkėliu.

Religinė moralybė ir centrinius jausmus nevienodai vertina. Ji randa, kad pyktis, kerštas yra nuodėmingi jausmai, o meilė išganinga, bet nežino, kad kiekviena meilė veda į neapykantą, ir juo šiandien stipriau mylėsi, juo po kiek laiko smarkiau neapkęsi.

Kiekvienas centrinis jausmas yra natūrali energija, kuri

gali būti panaudota geriems ir blogiems tikslams. Pavyzdžiui, keršto jausmas yra neapykanta, lydima nemalonaus jausmo, kurį gali kompensuoti atitinkamas priešo nepasisekimas. Kerštas žmogui suteikia jėgų darbui, bet jei tas darbas būna panaudotas beprasmiškai kovai su savo priešu, tai duoda neigiamus abiem pusėm rezultatus, nors kerštas lieka įvykdytas. Bet galima keršyti kitu būdu, savo gyvenimu ir darbais pakylant aukščiau už savo priešą, kai neužtarnautą, priešo išprovokuotą, kančią kompensuoja naujas laimėjimas, ir šiais atvejais neapykanta bus sunaudota prasmingam kultūros darbui.

Praktiškai žemesnės energijos formos pakeitimas į aukštesnę, arba *Freud'o* vadinamą **sublimacija**, nėra lengvas dalykas, tuo labiau, kad nėra žmoguje tokios jėgos, kuri galėtų lengvai valdyti žemus potraukius. Mūsų mintys, kaip sako *Bechterev*, tai tik sulaikyti sąlyginiai refleksai, nervinės srovės įtempimo padarinys. *Blauler* sąmonę aiškina kaip nervų sistemos funkciją, kur smegenys atsako į išorės erzinimus, panašiai kaip kosulys yra plaučių atsakymas į erzinimus.

Tačiau vienos jausmų formos pakeitimas kita yra galimas dalykas. Jau minėjome, kad vabzdžių ephemerida larvės naudojasi skonio ir alkio jutimais, bet neturi seksualinių potraukių, o prasidėjus išsivysčiusių vabzdžių meilės žaidimams, nustoja funkcionavęs virškinamasis traktas. Jei nelaimės metu žmogus nustoja kurių nors jutimo organų, pav., akių, tai vėliau atsiranda padidintas klausos ir lietimo jutimas, ir bendras afektingumas nedaug nukenčia. Gyvenimo sąlygos priverčia žmogų gyventi čia viena, čia antra jausmų forma. Bet žmogus pats gali susidaryti tokias sąlygas, kurios jam leistų daugiau gyventi aukštesniais jausmais.

Daug galima pasiekti auklėjant vaikus, stengiantis juos išmokyti kultūringai atsakyti į aplinkos erzinimus. Be likimo dėsnių žinojimo tikras auklėjimas, kurio tikslas įpratinti vaikus bent iš dalies savo periferinius potraukius paversti centriniais siekimais ir centrinės energijos išteklius panaudoti kultūros darbui, yra neįmanoma. Ta pati priemonė gali pakreipti vaiko likimą čia geru, čia blogu keliu. Be reikalo mušamas sveikas vaikas daug pergyvena periferinių skausmų, kuriuos kompensuoja neišvengiami periferiniai malonumai. Toks auklėtojas

atlieka labai nekultūringą pareigą: pratina vaiką gyventi žemais periferiniais jausmais. Priešingai, jei ištvirkaująs vaikas kartais gaus šiek tiek plakti, tai tas kompensuos vaiko teigiamus jausmus ir sumažins skausmingos ligos pavojų. Kiekviename atsitikime naudingas vaiko ir gyvenimo dėsnių rūpestingas pažinimas.

Apskritai visose gyvenimo srityse reikalingas atgimimas naujo mokslo šviesoje, kuris turi prasidėti kiekvieno žmogaus dvasios revoliucija.

3. AR GALIMAS GYVENIMAS BE KANČIOS?

Iki šiol manė, kad medicina galės išgelbėti žmones nuo kančių ir prailginti jaunystę. Žmogaus gyvenimas gali būti prailgintas, bet kartu prailginami tiek malonūs, tiek nemalonūs pergyvenimai, tačiau nesąmonė galvoti vien apie linksmo gyvenimo prailginimą. Greičiau fizikai atras perpetuum mobile, kaip medikai apsaugos nuo skausmų jų nusipelniusį asmenį.

Galima laikinai nuraminti skausmus ar net kenčiančiam pavartojus narkotikus sudaryti linksmą nuotaiką, bet po kiek laiko ir šie nauji malonumai turės neutralizuotis kančia. Galima net dirbtinai gimdymą pravesti be skausmų, bet mažinimas fiziologinių skausmų išprovokuoja vėliau kylančius patologinius skausmus.

Didelis procentas žmonių mėgina nuraminti savo nervus įvairiomis nenatūraliomis priemonėmis. Plačiai vartojamas rūkymas laikinai nuramina, bet kartu padidina nervų jautrumą. Visos priemonės, kurios laikinai pakelia ūpą, ilgiau vartojamos nuodija nervų sistemą ir sukelia nerviškumą, greitą susierzinimą etc.

Nėra prasmės įrodinėti, kad girtuokliai nėra laimingesni už negeriančius, nors jie dažnai apsvaigimo būklėje pergyvena stiprų pasitenkinimą, bet vėliau lygiai tiek pat dažnai būna ligų, skausmų ir nelaimių ištikti.

Rečiau pasitaiko kokainistų ir morfinistų. Kaip žinome, tai yra nuodai, žadinantieji aukščiausio laipsnio centrinį pasitenkinimą. Jei žmogaus gyvenimas nesilaikytų likimo dėsnių, ir

būtų galima savo amžių praleisti pergyvento džiaugsmo skausmais nekompensavus, kiekvienas galėtų pasinaudoti šiuo malonumu. Bet žinome, kad kas vieną dieną džiugina, kitą dieną kankins. Morfinistai ir kitų panašių nuodų mėgėjai kartu yra ir patys nelaimingiausi ligoniai.

Pradžioje morfijus palengvina galvojimą, toliau sukelia savotišką apsvaigimą, malonių fantazijų būklę, sąnariuose jaučiamas malonus vangumas. Neįpratusiam šį dirbtinį apsvaigimą lengvai galima sužadinti mažomis dozėmis, vėliau, eikvojantis gyvuliškajai energijai, reikalinga vis didesnių dozių, kad pasireikštų pageidaujamas malonumas. Po malonumų atsiranda neigiamų pergyvenimų fazė su atitinkamo stiprumo nuotaikos prislėgimu, minčių atbukimu, nerviškumu, neuralginiais skausmais ir bendru organizmo nusilpimu ir išsekimu. Patys morfinistai žino, kad jų gyvenimas yra nelaimingas, bet jie neturi jėgų kovoti su pražūtingu įpročiu. Kartą įsisiūbavę centriniai jausmai tarp liguisto malonaus apsvaigimo ir prislėgto nusiminimo, nesulaikomai, kaip švytuoklė, veržiasi prie panašaus ritmo pakartojimo, su kiekviena nauja banga nusinešdami dalį žmogaus sveikatos.

Morfinistai ir apskritai narkomanai gali būti būdingi likimo dėsnių visuotinumo pavyzdžiai, rodantieji, kad nėra įmanoma gyvenime pergyventi daugiau malonumų, kaip skausmų. Kokainistai apsvaigimo metu neturėdami jokių pergalių, pergyvena pasididžiuojantį antžmogio pajautimą, bet būna momentas, kai jie pasijunta bejėgiai, kaltina save dėl nepadarytų nusikaltimų ir kartais net kreipiasi į policiją, prašydami juos areštuoti.

4. SUSIRGIMŲ KLASIFIKACIJA.

Gydytojo esminis uždavinys nėra kova su ligonių kančiomis. Jei skausmas yra antroji buvusių pergyvenimų fazė, gydytojas gali tik atitolinti jų pasireiškimą ar pakeisti skausmų vietą.

Jei ligonis serga ischias'u, tai skausmus mažinančiomis priemonėmis galima laikinai palengvinti kančias, praretinti skausmų priepuolius, bet užtat ligonis turės ilgiau sirgti, kol teigiami periferiniai jausmai bus neutralizuoti.

Norėdami išsiaiškinti, kaip turi pasielgti gydytojas su ligo-

niu, turime susipažinti su atitinkamu ligų suskirstymu. Atsižvelgiant į susirgimų kilmę, juos tenka suskirstyti į pradinius, pasekminius ir tarpinius.

Pradiniai susirgimai.	**Pasekminiai susirgimai.**
1. Liga atsiranda neutralioje dirvoje.	Liga atsiranda tik atitinkamai pribrendusioje dirvoje.
2. Dažniausiai jauno amžiaus liga.	Juo senesnis amžius, juo didesnis procentas ligų priklauso prie pasekminių susirgimų.
3. Didelė dauguma susirgimų būna bakterijų ar kurių nors kitų išorinių veiksnių sužadinama.	Didelė dauguma susirgimų yra neinfekcinio pobūdžio.
4. Kartą persirgęs, dažniausiai antrą kartą panašiai nebeserga.	Susirgimai turi palinkimą kartotis.
5. Mokslinė medicina žymios dalies susirgimų yra suradus priežastį ir racionalų gydymą.	Pirminis teigiamų jausmų veiksnys medicinos mokslui nebuvo žinomas, ir neretai medikų gydymas davė tokius pat „gerus" rezultatus, kaip homeopatų, šundaktarių ar burtininkų.

Skaitytojai iš manęs reikalaus tiksliai nurodyti, kurias ligas skiriu prie pradinių ir kurias prie pasekminių. Jei liga būtų fizinis kūnas, nulietas pagal iš anksto išdirbtus modelius, jas sugrupuoti būtų vieni niekai, bet gyvam organizme dažnai tenka konstatuoti aiškių ribų trūkumą tarp atskirų susirgimų ir sindromų.

Iš pradinių susirgimų galima paminėti tymus (morbilli), kurie atitinka visas pradinių susirgimų žymes. Iš pasekminių geru pavyzdžiu bus ischias, liga žinoma ne vien medikams, bet ir visuomenei, nes neretai pasitaiko, kad suaugę asmenys pradeda jausti skausmus, lokalizuotus didžiajame kojos nerve.

Ischias neserga vaikai, kurie neturi stiprių periferinių

jausmų, bet jis pasirodo suaugusiems, kurie jau pakankamai periferiniais malonumais yra naudojęsi. Ligos ilgis nevienodas, vieni negydomi pagyja po keleto dienų, kiti gydomi serga ištisais metais. Ilgai sergantieji ligoniai vaikščioja nuo gydytojo prie gydytojo, ir kai neigiama jausmų fazė baigiasi, pagydymo nuopelnas priskiriamas paskutiniam gydytojui. Kartais ligonis pasakojasi, kad aplankęs visus garsiuosius gydytojus ir nieko negelbėję, o galų gale pagijęs pasinaudodamas felčerio patarimais. Jei ligonis visą laiką gydosi pas vieną gydytoją, tai paskutinis panaudotas gydymo metodas laikomas geriausia gydymo priemone.

Iš tikro ligos ilgis, skausmų intensyvumas ir aplamai ligos eiga priklauso nuo buvusių periferinių pergyvenimų, bet ne nuo gydymo priemonių tikslumo ar netikslumo. Vienam apie 25 m. ligoniui gydyti pavartota jonizacija kalcio jonais. Ligonis skundėsi dideliais skausmais šlaunyje, ir po šlaunies jonizacijos ten skausmai pranyko, bet kitą dieną jau ligonis jautė tokio pat intensyvumo skausmus blauzdoje. Padarius blauzdos jonizaciją, jos skausmai pranyko, bet pasikartojo šlaunyje, ir taip kartojosi keletą dienų, vėliau pamažu ligonis pasitaisė, nes jam likimo skirta skausmų porcija jau buvo atkentėta. Šis atsitikimas nurodo, kad panašiems ligoniams pagrindinis dalykas yra turėti skausmus, o jų vieta yra antrinis reiškinys, kur, juos likvidavus vienoje vietoje, jie gali pasirodyti kitoje. Jau net liaudis yra pastebėjus, kad vieną ligą išvarius, kartais atsiranda kita, tik gydytojus panašūs faktai nedomino.

Galiu priminti dar vieną ischias sirgusį 31 m. ligonį, fiziškai neblogai sudėtą, ypač stipriai išsiplėtoję lytiniai organai. 8 metai kai vedęs, visą laiką gyveno su žmona, turi keletą vaikų. Ligonis stiprių periferinių pergyvenimų turėjęs labai daug, ir malonumų prisisotinęs sulaukė antros jausmų fazės, kuri pasireiškė ischias forma. Per 4 mėnesius su didžiausiais skausmais apvažiavo keletą ligoninių, ir jo būklė nepagerėjo.

Maži vaikai daugiausia serga pradiniais susirgimais, nes jų jausmų amplitūdė maža, praėjusieji pergyvenimai greitai gali neutralizuotis, todėl juos galima priskirti prie neutralios dirvos, kur įvairūs pakenkimai gali vaiko gyvenimą pakreipti čia vienu, čia kitu keliu. Visiškai neutralią dirvą turėsime dar negimusiam vaisiuje, neturėjusiame jokių afektų. Tarp suau-

gusių jų tolimesnis gyvenimas plėtojasi priklausomai nuo buvusių norų, pasąmonio siekimo ir pergyvenimų. Jie dažniausiai nepriklauso prie neutralios dirvos, ir ne kiekvienas pradinis susirgimas derinasi su jų gyvenimo jausmų ritmu.

Medicina daugumą suaugusiųjų ligų laikė infekcinio pobūdžio, nes dažnai ligos židiniuose pavyksta surasti kurių nors bakterijų. Pavyzdžiui, išsiplėtojus šlapimo pūslės uždegimui, neradus specifinių bakterijų, ligos kaltininku laiko žarnų lazdeles (bakter. coli comm.). Bet šios bakterijos pasitaiko kiekvieno žmogaus žarnose. Banalios bakterijos pasitaiko beveik visur ir visuomet, bet jos prigyja ir veisiasi ten, kur randa tinkamą dirvą. Panašiais atsitikimais esminis dalykas yra organizmo pribrendimas skausmingai ligai, o bakterijos yra antrinis atsitiktinis reiškinys. Ligos plėtojimasis ir ilgis visų pirma priklauso nuo buvusių pergyvenimų, bet ne nuo banalios infekcijos.

1937 m. pavasarį susirgo vienos žemos kategorijos jaunas valdininkas. Ligonis skundėsi galvos svaigimu ir skausmais, bendru silpnumu ir dažnu vėmimu.

Ištyrus rasta: WaR negatyvi; eritr. nusėdimas per 1 val. 4, per 2 val. 9; kvėpavimo, virškinimo ir kraujo apyt. or-nai be pakitimų; kraujo analyzė: hb. 95, leukocitų 8700, iš kurių baz. 1, eoz. 8, lazd. 2, segment. 56, limf. 30 ir mon. 3; stuburo skystimo tyrimas: WaR negatyvi, Nonne—Apelt ir Pandy reak. neigiamos, baltymo proc. norma. Gydant pirmą savaitę ligonio būklė nepasikeitė, toliau pradėjo taisytis.

Aiškinant šį atsitikimą likimo teorijos šviesoje galima papasakyti, kad ligonio, kaipo astenino, yra trumpa periferinių jausmų amplitūdė, ir todėl jis turėjo nesenai pergyventi dažnus teigiamų jausmų antplūdžius. Vėmimas turi būti neigiamoji ejakulacijos fazė, o galvos skausmai — moteries glamonėjimo pasekmė. Laikantis infekcinės teorijos, kadangi ligonis turėjo nedidelę leukocitozę, eozinofiliją ir kartais kiek pakilusią temperatūrą (37,2), būtų galima surasti tonsilose dantyse ar kitose vietose infeksijos židinį ir susirgimą laikyti infekcijos išprovokuotomis alerginėmis reakcijomis.

Kuri teorija teisingesnė, parodo ligonio anamnezė. Po kelių savaičių, kai nesigydant vėl sveikata pablogėjo, ligonis, atvykęs pas nervų gydytoją prisipažino, kad anksčiau buvęs sveikas, bet prieš metus suradęs aistringą moterį, su kuria kas-

dien susitikdavęs... ir po kelių mėnesių paliko nedarbingu ligoniu.

Visa eilė suaugusių žmonių ligų, kaip ūminis reumatas, apendicitas, žarnų kataras, pielitas, tulžies pūslės uždegimas etc., kurių priežastimi laikė įvairias bakterijas, priklauso prie pasekminių susirgimų, kur banali infekcija yra pavojinga tik ligai pribrendusiems asmenims atitinkamame jų gyvenimo periode. Mikroorganizmai čia nėra centras, apie kuriuos sukasi makroorganizmų gyvenimas. Kaip seniau žmonėms atrodė, kad mūsų nedidelė žemė stovi, o saulė ir milžiniški dangaus kūnai skrenda apie ją, taip iki šio laiko manė, kad bakterijos yra svarbiausias taškas, apie kurias sukasi žmogaus likimas.

Yra susirgimų, kurių negalima pavadinti nei grynai pradiniais, nei pasekminiais. Pradžioje priminsiu sifilį, kurį gali turėti ir naujagimis. Šiais atvejais liga išsiplėtoja neutralioje dirvoje, todėl kūdikių ir mažų vaikų sifilį reikia laikyti pradiniu susirgimu, kuris atsiliepia į vaiko amžių, gyvenimo būdą, bei jausmų amplitūdę. Tarp suaugusių jau ligos eigoje žymus vaidmuo priklauso praeities pergyvenimams bei siekimams. Čia jau kartojasi sena istorija, kad ligoniai serga originaliai, vieni pasitaiso negydomi, o antri tiksliai gydomi suserga sunkiomis komplikacijomis. Todėl suaugusių sifilis nėra grynai pradinis susirgimas.

Triperis, kaip neabejotinas infekcinis susirgimas, subrendusiame amžiuje taip pat negalima laikyti grynai pradine liga. Jau jo ypatumas dažnai kartotis suartina šį susirgimą su pasekminėmis ligomis. Gonorėja kartais duoda įvairių komplikacijų, kurias gydytojai mėgsta aiškinti kaip netikslaus savo kolegų gydymo rezultatus, bet iš tikro gonorėjos komplikacijos yra pasekminis susirgimas, kaip buvusių malonių jausmų antroji fazė.

Vienas asmuo buvo žinomas, kaip gražių moterų mėgėjas. Turėdamas supratimą apie venerines ligas, pasitikėjo galįs jų išvengti. Vieną kartą radęs jam įdomią ir paklusnią moterį, liepė pasitikrinti, ar ji neserganti venerine liga. Buvo padaryta keletas tyrimų, ir jokių blogų bakterijų ir jų pėdsakų nerasta. Nežiūrint neigiamų tyrimo duomenų, minėtas asmuo nuo šios moteries užsikrėtė gonorėja. Suprantama, pakako vienos kitos nuo seniau užsilikusios bakterijos, kad pribrendusioje dirvoje sužadintų šlapimo takų uždegimą. Susirgus, nežiūrint aktyvaus gydymo, išsiplėtė sąnarių uždegimas, kuris taip pat buvo tinkamai gydytas.

Po keleto mėnesių, iškentėjus ilgus ir stiprius skausmus, paliesti sąnariai sugijo, bet liko nelankstūs.

Negydant ligos eiga ir jos pasekmės, žinoma, būtų buvusios tokios pat. Bet ši liga buvo ne vien antroji buvusių malonumų fazė, bet ir naujas pirminis veiksnys ligonio gyvenime. Likę nelankstūs sąnariai, kaip pirminis reiškinys, atsilieps į tolimesnį ligonio likimą.

Taip žymi dalis susirgimų kartu yra antroji buvusių malonumų fazė ir pradinis reiškinys naujam pergyvenimų ciklui.

Dar paminėsiu subrendusių ūminį reumatą, kaip pasekminių susirgimų pavyzdį. Man neteko stebėti nė vieno nusiskundžiančio dideliais skausmais reumatiko, kuris nebūtų turėjęs stiprių periferinių pergyvenimų. Ūminiai reumatiniai sąnarių skausmai yra antroji malonių periferinių jausmų antplūdžio fazė, bet kartu dažnai pasitaiko širdies pakitimai, kurie skausmų gali nesukelti, bet nulemti tolimesnį ligonio likimą. Širdies pakitimai yra naujas reiškinys reumatiko gyvenime. Kai jų širdis žymiai nusilpnėja ir ligonis dėl silpnos sveikatos negali naudotis stipriais periferiniais jausmais, jų reumatiniai skausmai palieka mažesnį ir sąnarių aktyvinė hiperemija silpniau išreikšta. Beveik kiekviena reumatinė krizė daugiau ar mažiau pakenkia širdžiai, tačiau netikslu būtų apkaltinti ir kovoti su neatrastomis reumato bakterijomis, nes reumatas yra atitinkamos konstitucijos asmenų ankstyvesnių pergyvenimų padarinys. Ne bakterijos nusilpnina žmogų, bet pats reumatikas praūlioja savo širdį, su kiekvienu nauju stiprių malonių jausmų antplūdžiu paruošdamas dirvą ūminiam reumatui išsiplėtoti.

Net tipiškuose pasekminiuose susirgimuose, kaip ischias, be neišvengiamų skausmų, rasime šalutinių reiškinių, kurie gali palikti pėdsakus visą gyvenimą. Taip ischias atsitikimais kartais gaunama kojos raumenų atrofija.

Kiekviena liga reikėtų atskirai nagrinėti, ar ji priklauso prie pradinių, pasekminių ar tarpinių susirgimų.

Bet šis klausimas yra grynai mediciniška problema, tinkama nagrinėti specialioje literatūroje.

5. GYDYMO PRINCIPAI.

Pradinių ligų atsitikimais mediciniška kova su susirgimais jau yra davusi teigiamų rezultatų, pav., išnaikinti raupai, išrasta prieš bakterijas specifinių vaistų etc. Tiksliai kovo-

jama su rachitu, mažakraujyste ir kitomis ligomis. Medikams tenka ir toliau plėsti ir tobulinti pradinių susirgimų gydymo ir apsaugos priemones.

Pasekminių ir tarpinių susirgimų atsitikimais reikia pakeisti kai kuriuos gydymo metodus. Turint tokius ligonius, gydant reikia laikytis šių principų:

1) Nekovoti šabloniškai su neišvengiamais skausmais, nes šiuo būdu dažnai tik prailginama liga ir beprasmiškai mėtomos ligonio ar visuomenės lėšos.

Kartais medikai mėgina nusižengti šiam principui, tik pati organizmo prigimtis neleidžia skausmus nugalėti. Pavyzdžiui, sergant ischias'u ar reumatu, kai dideli skausmai kankina ligonį ir neleidžia naktį miegoti, įšvirkštus pantopono gaunamas geriausias efektas: skausmai nurimsta, ligonis gerai išsimiega, bet jau kitą vakarą tie patys vaistai silpniau veikia, o toliau skausmai kartojasi, nors duodama stiprių narkotikų.

Apendicito priepuolio metu narkotikai, nuramindami skausmus, neleidžia pasireikšti savisaugos reakcijoms, kurias sužadina skausmai, o pasąmonio veržimasis prie skausmų skatina ligos progresavimą ir sunkių, kartais mirštamų, komplikacijų susidarymą. Panašiai neigiamai narkotikai gali atsiliepti į ligonio likimą plaučių uždegimo ir kitais ūminių skausmų, einančių su uždegimo procesais, atsitikimais. Narkotikai ramina skausmus, pagerina ūpą, bet dažnai padidina pasąmonio veržimąsi prie skausmų ir prailgina ligą, todėl reikalinga vartoti tik išimtinais atsitikimais. Būna atsitikimų, kai narkotikai, prailgindami ligą, prailgina ir gyvenimą, jei ligonis gyvens tik tiek, kiek sirgs. Nepagydomo vėžio atsitikimais, sumažindami skausmus, atitoliname periferinių jausmų neutralizaciją, prailginame ligą ir kartu ligonio amžių.

2. Gydymas svarbiausia turi būti nukreiptas prieš pradinius reiškinius, kurie gali palikti sunkius pėdsakus tolimesniam gyvenimui.

Žymi dalis pasekminių susirgimų pasižymi ir pradiniais simptomais. Esant gonorėjiniams artritams, tenka pavartoti visos priemonės, kad nesusidarytų sąnarių suaugimas. Ūminio reumato atsitikimais tenka kovoti su širdies susirgimu ir vi-

somis inflamacinėmis reakcijomis, galinčiomis neigiamai atsiliepti tolimesniame gyvenime. Buvę malonumų antplūdžiai gali būti reumatinių skausmų kompensuoti be sunkių organinių pakitimų.

3. S e k t i i r s a u g o t i l i g o n į, k a d l i g o s m e t u n e į v y k t ų k a r t u p e r i f e r i n i ų i r c e n t r i n i ų j a u s m ų n e u t r a l i z a c i j a.

Šis uždavinys yra visų sunkiausias, nes gydytojas nežino, kokis buvo ligonio gyvenimas, norai ir pasąmonio siekimai. Beveik nieko negalima išgauti iš nusilpusio ligonio, tuomet tenka naudotis vien objektyviais duomenimis. Visais kitais atsitikimais gydytojas turi žinoti ligonio praeitį ir papročius. Jam turi būti žinomi ligonių sąmonės būklė, jo buvusieji ir esami norai bei nuotaika, ir iš jų galima spręsti apie lemiamos reikšmės turinčius pasąmonio siekimus, ligos ilgį, jos vaisius, ir mėginti likimo eigą pakreipti į tinkamesnę vagą, žinoma, likimo dėsnių ribose. Čia, pagal reikalą, gali būti pavartota ar jaudinamoji, ar raminamoji terapija.

4. K i e k v i e n ą l i g o n į g y d y t i i r p s i c h i š k a i, i r s o m a t i š k a i.

Panašus principas jau buvo seniau minimas, bet jam realizuoti priemonės ne visai tinkamai parenkamos.

Jei paaiškėja, kad ligonį kankina nėsamos ligos, ar nerealūs priešai, už kurių slepiasi psichinis ištvirkimas, nepakanka nurodyti, kad visi nemalonumai yra tik antroji buvusių malonių jausmų fazė, bet patikrinti, ar nėra jo organizmo mažavertiškumo žymių, kurie nulemia jo pakrikusį gyvenimą ir papročius. Hormonų, vitaminų, druskų ir iš viso medžiagos apykaitos pusiausvyros sutrikimai gali išprovokuoti nenormalų afektų ritmą, ir tam tikromis gydymo priemonėmis dažnai galima padėti.

Ligoniai, ištisais metais besiskundžiantieji neuralginiais skausmais, vaikščioja nuo gydytojo pas gydytoją, prisirinkę keletą dešimčių nieko nepadėjusių receptų. Dažnai jie būna chroniški onanistai, kurie šiuo malonumu nesaikingai naudojosi. Pirmas dalykas atkreipti dėmesį į ligonio papročius, bet, kaip ir pirmiau minėtais atsitikimais, reikalinga ištirti bendrą organizmo būklę.

Vadinamaisiais grynai organiniais atsitikimais ligonio psichinė būtis neturi būti pamiršta. Dažnas ligonių raminimas, kad jo liga yra visai lengva ir greit praeisianti, kai turime reikalą su rimtu susirgimu, yra kontraindikuotinas.

Visiškas nusiraminimas ir lengvas pasitikėjimas savo ateitimi veikia panašiai kaip morfijus, silpnindamas ligonio atsparumą, taip reikalingą liguistiems procesams nuraminti arba kovoti su pirminiais ligos reiškiniais. Ligonio psichikoje turi vyrauti noras pasveikti, susirūpinimas savo ateitimi ir nepasitenkinimas esama būkle. Visa tai sudaro natūralios maldos būklę, skatinančią organizmą tobulėti. Kiekvienas gydytojo žodis veikia ligonio ūpą ir norus, ir gydytojas turi mokėti ne vien receptus rašyti, bet ir kalbėtis su ligoniu.

Visiškas nusivylimas savo būtimi gali išprovokuoti mirties norą, kaip vienintelį išsilaisvinimą nuo kančių, todėl panašios psichinės būklės reikia vengti.

Žmonės turi mokytis kentėti, jei jie negali išvengti stiprių ir dažnų malonių periferinių jausmų. Atsiradus skausmams, reikalinga kreiptis į gydytoją ir pasitikrinti, ar jie nėra susiję su sunkiais organiniais pakitimais. Bet jei ištyrus paaiškėja, kad skausmai yra grynai nerviškai reumatinio pobūdžio, nėra prasmės įvairiomis daug kaštuojančiomis priemonėmis mėginti šį jausmų ciklą sulaikyti, nes laiku skausmai savaime nurims. Tačiau kai stiprūs teigiamų ir neigiamų jausmų antplūdžiai trukdo eiti savo pareigas ir normaliai gyventi, reikia pamėginti mediciniškomis priemonėmis reguliuoti jausmų ritmą.

Dalykų sąrašas.